

Nsãaŋ

nyegãaŋ Yesu maama maŋ

Nelmuoyamma

Nsãa nuŋgu waa Yesu *hãalãbieŋ cĩncieluo ba hãi baamba-na. Duo tuo waŋ fuo fereŋ maama-i, u sa bĩ u yerre-i; kuniε u cira «*hãalãbiloŋo naŋo» (18.15), kuniε wuo «hãalãbiloŋo maŋ maama-i taa ma dɔlɔnu Yesu-i ma waŋ» (13.23).

Sebe domma-na, u taara u cira wuo Yesu yaa Diiloŋ-ãndaanŋu-i, ŋga u ciε u fere nelieŋo jo hĩema-na (sap. 1). Ku huonŋu-na, Nsãa piye gberε-weima niehãi maama. Yesu ciε gberε-weima famma-i a pigãaŋ u sĩnni. Aa bi piye Yesuŋ wuɔraaya suu baa nuɔmba maŋ ba maama. Ba su-umaŋ kãayã nuɔmba-i dumaa baa kutaamba famba fere-i, u nuŋgu hii-ma. *Yuifu ba yuntaambaŋ cũo Yesu-i dumaa, baŋ cĩnaana-yuo dumaa wuo u'i sĩ Diiloŋ-Koŋkortieŋo-i, Nsãa nuŋgu bi hii mafamma-i (sap. 2–12).

Ku huonŋu-na, baŋ bilaa Yesu-i isuonŋu maŋ nuɔ-i, mamaŋ ciε, u suurii ma yaanŋa-na waŋ-ma: Yesuŋ diyaa nelma-i dumaa u *pɔpuɔrbiemba tũnni-na, uŋ cãarã Diiloŋo-i dumaa (sap. 13–17), baa baŋ ciε u ãndaanŋu-i dumaa a ji ta ba ko-yo (sap. 18–19). Sebe periema-na, u waanŋ Yesu siremmaŋ-kũŋgu-i aa waŋ fuo uŋ nyegãaŋ u sebe-i yunŋu maŋ nuɔ-i (sap. 20–21).

Nelma ciε ma fere nelbiloŋo

¹ Ku domma-na, Nelma naa waa tĩ. Nelma naa waa baa Diiloŋo, aa maa naa waa Diiloŋo. ² Ku domma-na, Nelma naa waa baa Diiloŋo. ³ Diiloŋo ciε ma yaa ce bĩmbĩnni-i

hiere. Bĩmbĩnni maŋ cie hiere, ma nuŋgu dii ni cemma-na. ⁴ Cicēlma waa Nelma yaa nuɔ-i. Aa cicēlma famma yaa waa nelbiliemba fitĩnuɔ-i. ⁵ Fitĩnuɔ uŋ juɔ, kukulma saa gbãa cie-yo.

⁶ Huoŋgu naŋgu juɔ hi, Diilonɔ saaŋ molo jo. Ba taa ba bĩ kutienɔ-i Nsãa. ⁷ U saaŋ-yo wuɔ u ji piiye fitĩnuɔ maama baa nuɔmba-i kumaŋ ka ce ba hũu u maama-i. ⁸ Ku saa ce ŋaa Nsãa yaa waa fitĩnuɔ-i de! Ŋga uu naa jo duɔ ji waŋ fitĩnuɔ maama yoŋ baa nelbiliemba-i. ⁹ Nelma yaa waa ninsoŋ-fitĩnuɔ-i. Ma juɔ hĩema-na ji kaala nuɔmba yammu-i hiere.

¹⁰ Nelma waa tĩ miwaaŋo-na. Ma yaa jĩena miwaaŋo-i. Ŋga nelbiliemba yagaraa-ma. ¹¹ Ma juɔ ma fereŋ nelle-na, ma neller-ɔbaamba cĩina-mei. ¹² Ŋga banamba siyaa-ma aa hũu ma maama-i. Ma hãa kufaŋgu taamba-i ku fõŋgũɔ-i ba da ba ce Diilonɔ-bisãlmba. ¹³ Diilonɔ-bisãlmba famba-i ku saa ce ŋaa u huɔŋ-ba nelbilonɔ temma, ku saa bi ce ŋaa ku dɔlaanu molonɔ-i u ce u hoŋ-ba, ŋga ku dɔlaanu fuɔ fere yaa u hoŋ-ba.

¹⁴ Nelma cie ma fere nelbilonɔ jo ji waa i hɔlma-na. I daa u fafaaŋgu-i. U waa hujantienɔ aa tiraa waa ninsowaraŋo. Fafaŋgu faŋgu-i i To-i hãa u Beduɔla-i baa-ku. ¹⁵ Nsãa yaa juɔ ji tuɔ waŋ u maama-i. U taa u piiye baa nuɔmba-i wuɔ: «Miŋ taa mi gbẽ umaŋ mie uu dii huɔŋ-nu, u yaa daayo-i. Aa mei suɔ da mi hoŋ, uu naa waa tĩ; a ce dumaŋo-na u maaraa muɔŋo-i.» ¹⁶ U cie baa-ye cor. Cuobaa-baŋ kaal, u bi ce baa-ye dumei. ¹⁷ *Moisi yaa juɔ baa *ãnjĩnamma-i ji hã-ye, ŋga hujarre-i baa ninsoŋo-i, Yesu-Kirsa yaa juɔ baa-ni. ¹⁸ Molonɔ yufelle saa haa Diilonɔ-na dede. Ŋga u Beduɔla pigãaŋ-ye u sĩnni-i. U yaa dii tĩena baa-yo.

Nsãa-Batise ãndaŋgu-i

(Matie 3.1-12; Marke 1.1-8; Like 3.1-18)

¹⁹ Nsãa nuŋ-ãndaanŋu yaa daaku. Uŋ waa tuo *batiŋ nuɔmba-i, *Yuifu ba yuntaamba maŋ waa *Yerusalemu-i-na, baa puor *Diilojigãntaamba namba-i baa *Levitibaa-ba namba-i wuo ba ka yuu u sɪnni-i. Baŋ kãa ka hi, baa cira: «Naacolŋ nuɔ, naŋ hilaa hie?» ²⁰ Nsãa saa fuo ma diei bei; wuo cira: «Baa na ta na ne wuo sɪ Diilolŋ uŋ pãa nuŋgu-i wuo u ka saanŋ *Korŋkortieŋo maŋ, u yaa juo muoŋo-i, muo sɪ.»

²¹ Baa cira: «Nuɔnei *Eli-i wei?»

Nsãa wuo cira: «E'e, muo sɪ.»

Baa cira: «Nuɔnei *Diilopɔpuorbilolŋ nuoŋo-i wei?»

Wuo cira: «E'e.»

²² Baa cira: «A naŋ hilaa hie? Nuɔmba'i puɔraa-ye; pigãanŋ-ye ŋ sɪnni-i i ka tũnu-bei.»

²³ Nsãa wuo siɛ-ba baa *Isayi* ãndaanŋ daaku-i wuo: «Muɔmei *hohuolaayan* *hɪkuraanŋu-na wuo: «*Siireŋ na cãa Itieŋo hũmelle-i*.†»

²⁴ *Fariŋɛbaa-ba waa pɔpuorbieŋ daaba hɔlma-na.

²⁵ Baa cira: «Ŋ ciera wuo Diilolŋ uŋ pãa nuŋgu-i wuo u ka saanŋ Korŋkortieŋo maŋ, u'i sɪ nuoŋo-i, aa cira Eli'i sɪ nuoŋo-i aa tiraa cira Diilopɔpuorbilolŋo'i bi sɪ nuoŋo-i; a ma bilaa nie ŋ ta ŋ batiŋ nuɔmba-i?»

²⁶ Nsãa wuo cira: «Muɔmi batiŋ-na baa hũmma yoŋ, ŋga moloŋo naŋo dii na hɔlma-na, na sa suɔ-yo. ²⁷ Mi juo yaanŋa kufanŋu tieŋo-na, ŋga mi saa piera u natãanŋu-i.»

²⁸ Nel daama-i hiere ma cie Betani. Nsãa taa u batiŋ nuɔmba-i kusuoŋ-nu'i, dii *Yurdɛ bomborma-na.

Yesu yaa Diilolŋ-Tũmbilolŋo-i

²⁹ Ku cuo kaala-i-na, Nsãa wuo u ne da Yesu jo u wulaa. Wuo cira: «*Diilolŋ-Tũmbilolŋo yaa juoŋ daayo. U yaa

* 1:23 Isayi: Ku birii a saanu baa cerma. Girekimma-na ba naaraaya *Isayi yerre-na wuo *Diilopɔpuorbilolŋo. † 1:23 Isayi (Ésaïe) 40.3

piriinj nelbiliemba ãmbabalma-i. ³⁰ Mi taa mi gbẽ u yaa-i mie uu dii huonj-nu, nga u taa yaannga muonjo-na, a ce dumaanjo-na u maaraa-mi. ³¹ Mei saa ta mi suw-yo, nga mi juw ji ta mi *batisen nuomba-i hũmma-na da mi ce *Isirahel-baamba suw-yo.»

³² Uj waan mafamma-i, u cira: «Mi daa *Diilonj-Yalle hilaa dorw-i-na konhuruj temma jo ji diire-yuw. ³³ Mi saa ta mi suw-yo. Nga umanj puwraa-mi wuw mi ji batisen nuomba-i hũmma-na, uu naa gbẽ-mi wuw: «Da nj da mi Yalle hiiriye ji diire umanj nuw-i, u yaa ka tuw batisen nuomba-i baa-de.» ³⁴ Mi daa mafamma-i nuw baa mi yufelle. Mi sie fuo-ma: Naacolj daa u yaa Diilonj-Bienjo-i.»

Bamanj cuu Yesu huonj-nu d̄ielũ

³⁵ Ku cuo kaala-i-na, Nsãa wuw tiraa kã baa u *hãalã-biemba hãi terduonju fangu-na. ³⁶ U juw'a u ne da Yesu cor. Wuw cira: «*Diilonj-Tũmbilono yaa kãanj daayo!» ³⁷ Hãalãbienj daabanj nuw mafamma-i, baa pãnj ta cu Yesu huonj-nu. ³⁸ Yesu wuw u miel ne ku yaa nuw-i, a da-ba u huonju-na. Wuw yuu-ba wuw: «Kuu dii nie?»

Baa cira: «Arabi, nj haraa hie?» (Arabi yunju yaa wuw hãalãtie.)

³⁹ Yesu wuw cira: «Juwj i ta, na ka suw-ku.» Baa kã baa-yo ka suw unj haraa kusuonj-nu. Bãangu naa terenj tĩ, baa pãnj perienj bãangu boluonju-i baa-yo.

⁴⁰ Hãalãbienj daaba-i ba hãi-i-na, ba taa ba bĩ unanjo-i ãndere, Simw-Pier hãanjo'i waa. ⁴¹ Fuw wuw ta kã moljo yaa wulaa-i igẽna ka wanj baa-yo wuw: «Diilonj unj pãa nunju-i wuw u ka saanj *Konkortienjo manj, i daa-yo.» (Ba bĩ u yaa-i *Kirs-a-i girekimma-na.) ⁴² Aa naa kã baa Simw-i Yesu wulaa. Yesu wuw ne-yo aa naa cira: «Nsãa bienj nuw, ba bĩ-ni Simw; i ka tie bĩ-ni fiefie-i-na Sefasi.» (Sefasi yunju yaa wuw tãmpẽlle.)

⁴³ Ku cuo kaala-i-na, Yesu wuɔ cira u kã *Galile. Uŋ hilaa, wuɔ suu baa naacolŋo naŋo-i ba bĩ-yo Filipu; wuɔ gbẽ-yo wuɔ: «Filipu, jo i ta!» ⁴⁴ Filipu taa u hel Betisada. Ba taa ba hel neduɔle baa Āndere-i baa Pier hiere. ⁴⁵ Ku huonŋu-na, Filipu wuɔ bi kã ka da Natanayel; wuɔ gbẽ-yo wuɔ: «*Moisi-i baa *Diilopɔpuɔrbienŋ baŋ waanŋ naacolŋo maŋ maama-i ba sebebaa-ba-na, i daa-yo. Ba bĩ-yo Yesu, Nasaretitaŋ Yosefu bienŋ.»

⁴⁶ Natanayel wuɔ cira: «Niŋ huonŋ, ŋ nuɔ ba'a bĩŋkũ-fafaanŋu hilaa Nasareti-i-na dede wei?»

Filipu wuɔ cira: «Jo i ta ŋ ka da baa ŋ yufelle.»

⁴⁷ Yesuŋ juɔ'a u ne da Natanayel jo, wuɔ cira: «*Isirahelyienŋ kerre yaa daade-i; huhurma diei maa si dii-yuɔ.»

⁴⁸ Natanayel wuɔ yuu-yo wuɔ: «Naŋ suyaa muɔ hie?»

Yesu wuɔ cira: «Aa Filipu suɔ duɔ bĩ-ni, mii naa da-ni *yensãanŋu yunŋu-na.»

⁴⁹ Uŋ waanŋ mafamma-i, Natanayel wuɔ cira: «Hãalãtie, Diilonŋ-Bienŋo yaa nuonŋo-i, *Isirahel-baamba nellentienŋo yaa nuonŋo-i!»

⁵⁰ Yesu wuɔ cira: «Miŋ ciera mi daa-ni yensãanŋu yunŋu-na ku'i cie ŋ hũu mi nelma-i. Yiinŋu dii baa yiinŋu, ŋ ka da mamaŋ maaraa daama-i.» ⁵¹ Aa naa cira: «Mi waŋ ninsonŋo-i baa-na: Yiinŋu dii baa yiinŋu na ka da dɔɔ puurii aa *dɔɔpuɔrbiemba ta ba nyugũŋ aa ta ba hiire *Molonŋ-Bienŋo yudɔɔ-i-na.»‡

2

Yesu birii hũmma-i kolma

¹ Yesuŋ bĩe Filipu-i baa Natanayel, yiinŋu diei cor, hãalĩŋ-yiinŋu-na, ba ta ba jã cienŋo dii nelle nande-na ba

‡ 1:51 Niŋ Miwaanŋo jĩnammanŋ-sebe-i-na (Genèse) 28.12.

bĩ-de Kana; dii dii *Galile huɔŋ-na. Yesu nyu waa kãlle fande-na ² a naara Yesu-i baa u *hãalãbiemba-i. ³ Huɔŋgu nanɔŋu juɔ hi, ba kolma yor. Yesu nyu wuɔ gbẽ-yo wuɔ: «Ba kolma* yuraa.»

⁴ Yesu wuɔ cira: «Nnaa, yaŋ-ma ŋ hã muɔ, ku saa hi mi wulaa yogo.»

⁵ Nyuŋ wuɔ waŋ baa maacembiemba-i wuɔ: «Duɔ waŋ mamaŋ baa-na, na ce-ma.» ⁶ A ne da bõeŋa naŋa waa terienɔŋu-na; baa naa jĩna-yei ta ba dii hũmma ba saara ba fere a saa baa *Yuifu ba Diiloŋ-hũmelle-i. A waa bõeŋ niediei. Di diei gbãa yu litiribaa komuɔŋa ndii temma. ⁷ Yesu wuɔ waŋ baa maacembiemba-i wuɔ: «Kãaŋ na ka hu hũmma na ji dii bõeŋ daaya yu.» Baa kã ka hu hũmma-i ji dii bõeŋa yu.

⁸ Wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Kaaŋ manamma na ka hã umaŋ nieŋ niwuoni-i.» Ba kaa ka hã-yo. ⁹ Hũmma birii kolma! Wuɔ hũu nyɔŋ, u saa suɔ maŋ hilaa kusuɔŋ-nu. Maacembiemba fuɔ ba suyaa. Wuɔ bĩ dɔrbiɛŋo-i ¹⁰ a ji tuɔ piiye baa-yo wuɔ: «Kolma maŋ dɔlaaŋ, ba hã nuɔmba-i ma yaa-i igẽna. Da ba ji nyɔŋ ye, ba suɔ hã-ba mamaŋ sa dɔlaaŋ. Nuɔ fuɔ, naŋ bir yaŋ kondɔdɔlma-i ji ta ŋ hã-ba baa-ma huɔŋ-nu!»

¹¹ Yesu kaaŋ ce hiŋ daama yaa-i. U cie-ma Kana dii Galile mara nuɔ. U pigãaŋ u fere pigãaŋ daama temma yaa-i u hãalãbiemba hũu u maama-i.

¹² Uŋ hilaa terienɔŋu-na, u kã Kafarnamu ka ce yinni celle. U nyu waa baa-yo baa u hãmba-i a naara u hãalãbiemba-i.

*Yesu duɔnya torgociraamba-i Diilodubuɔ-i-na
(Matie 21.12-13; Marke 11.15-17; Like 19.45-46)*

* 2:3 *Yuifubaa-ba taa ba fẽ ba kolma-i baa tibibienɔŋa naŋa ba bĩ-ya *eresẽ. Ba bĩ ba kolma-i duvẽŋo.

13 *Yuifu ba *kōrsīnni tīmmanj-ponsaanguj juo ta ku pie, Yesu wuo kā *Yerusalemu-i-na. 14 Uj kaa, wuo kā ka da ba suor niimba baa tūlmba baa nōnsor ba huriimba *Diilodubuo-i-na. Aa da bamanj huraanj gbeija-i ba tīenaana ba taabalebaa-ba canni-na ta ba hor gbeija-i.

15 Wuo ce iyiemba a pāl comelle a muo-ba hiere donya-bei hiel-ba Diilodubuo-i-na baa ba niimba-i baa ba tūlmba-i hiere. Aa naa se gbeihortaamba taabalebaa-ba-i nanna baa ba gbeija-i. 16 Aa gbē bamanj taa ba suor nōnsor ba huriimba-i wuo: «Biyaanj na huriimba-i na hiel-ba bande-i-na; baa na ce mi To dūnggu-i gbeitara-terienju.»

17 Uj cie mafamma-i, mamanj nyegāanj Diilonj-nelma-na wuo: «*Diilo, mi kuye η dūnggu maama-i. Ma gbu ma ko-mi*»†, nelma fañ maa tīenu u *hāalābiemba-i. 18 Yuifubaa baa yuu-yo wuo: «Ŋ ka ce hiñ hama-i pigāanj-ye i suo wuo niñ cie mamanj daama-i, ba hāa-ni hūmelle-i aa η suo ce-ma?»

19 Yesu wuo gbē-ba wuo: «Muyaanutj Diilodubuo-i, na ka da mi maa-yo yinni siei hōlma-na yonj.»

20 Baa cira: «Bañ maa bīñkūnggu manj bienj komuōña hāi baa niediei, nanj'a nanj ka ma-ku yinni siei hōlma-na yonj!»

21 Yesuj taa u wañ Diilodubuo manj maama-i, u yaa fuo ferēñ kerre-i. 22 Uj juo ku aa sire, nelma fañ maa tīenu u *hāalābiemba-i; baa pāñ hūu mamanj nyegāanj hiere Diilonj-nelma-na baa Yesuj waanj mamanj hiere.

Yesu suo nelbiliemba kusūnni-i

23 Yesuj kaa *Yerusalemu-i-na, u cie gberε-weima boi *kōrsīnni tīmmanj-ponsaangu yinni-na. A ce dumaango-na, nuomba manj daa gberε-weinj daama-i, ba fōngūo baa hūu u maama-i. 24 Ŋga Yesu naa konnu-bei, a ce u saa haa u nanja bei. 25 Fuo ferε taa u suo nelbilonjo kusūnggu-i, u saa waa duo ka yuu moloño wuo melño dii niε?

† 2:17 Gbeliemanj-nalāangju (Psaume) 69.10

3

A hoŋ felemma

¹ *Fariŋeyieŋo naŋo waa ba taa ba bī-yo Nikodemu; u waa *Yuifu ba yuntieŋo. ² Isuŋgu naŋgu-na, wuɔ sire kã Yesu wulaa ka cira: «Hãalãtie, i suyaa yie nuɔŋo-i Diiloŋo'i puɔraa-ni baa u nelma-i; ni ma'i sī niŋ ceŋ gberɛ-weima maŋ daama-i, nelgbãŋgbãlãaŋ sie gbãa ce-ma.»

³ Yesu wuɔ cira: «Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-ni: Umaŋ duɔ saa puma hoŋ felemma, kutieŋo yufelle sie gbãa haa *Diiloŋ-nelle-na.»

⁴ Nikodemu wuɔ yuu-yo wuɔ: «Nelieŋo maŋ vãa tĩ, u ce nie gbãa puma hoŋ felemma-i? U gbãa bir suur u nyu kusũŋgu-na u tiraa hoŋ-yo wei?»

⁵ Yesu wuɔ cira: «Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-ni: Umaŋ duɔ saa hoŋ hũmma-na baa *Diiloŋ-Yalle-na, kutieŋo sie gbãa suur Diiloŋ-nelle-na. ⁶ Da ŋ hoŋ nelbilon homma-i, nelbilon huɔŋga'i waŋ-nie, da ŋ bi hoŋ Diiloŋ-Yalleŋ homma-i, Diiloŋ-Yalleŋ huɔŋga'i waŋ-nie. ⁷ Miŋ ciɛra na puma hoŋ felemma-i, baa yaŋ ma cu ŋ huɔŋga-i. ⁸ Ŋ saa da, terieŋgu maŋ da ku dɔlnu fafalmu-i mu sire; da ŋ ji cira ŋ suɔ, ŋ da mu du; ŋ sie suɔ muŋ hilaa kusuɔŋ-nu, ŋ sie bi tiraa suɔ muŋ kãŋ kusuɔŋ-nu. Bamaŋ huɔŋ Diiloŋ-Yalle homma-i baa dii dumei.»

⁹ Nikodemu wuɔ yuu-yo wuɔ: «Nel daama gbãa ce nie ce?»

¹⁰ Yesu wuɔ cira: «Ŋ sie suɔ wuɔ nelpigãatieŋ nuɔ *Isirahel-na, nel daama ciɛ nie yar-ni suɔma? ¹¹ Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-ni: Iŋ suɔ mamaŋ, i piiye ma yaa-i; aa iŋ daa mamaŋ, i waŋ ma yaa-i aa na sa taara na hũu-ma. ¹² Nelma maŋ ciɛŋ hĩɛma-na bande-i-na, da mi waŋ-ma na sa hũu-ma, na ka ce nie gbãa hũu dɔr-maama-i mi wulaa? ¹³ Molo saa kã dɔrɔ-i-na dede, da ku saa waa *Moloŋ-Bieŋo yaa-i. U yaa hilaa dɔrɔ-i-na jo. ¹⁴ *Moisi

naŋ haa kɔvẽllun-jĩeŋo-i daanɔu-na dumaa *hĩekuraanɔu-na, ba ka bi haa Molon-Bieŋo-i daanɔu-na dumei. ¹⁵ Ku yaa bamaŋ hũyāa u maama-i, ba ka da cicẽlma maŋ sa tĩeŋ dede-i. ¹⁶ Na saa da, nelbiliemba maama gbuu silaa dɔlnu Diilonɔ-i u naa u hã-ba u Beduɔla-i wuɔ umaŋ duɔ hũu u maama-i, kutieŋo baa ka caa, ŋga u da cicẽlma maŋ sa tĩeŋ dede. ¹⁷ Diilonɔ saa saan u Bieŋo jo hĩema-na duɔ ji kɔsuɔŋ nelbiliemba-i, ŋga u saan-yo wuɔ u ji kor-ba. ¹⁸ Umaŋ duɔ hũu Diilonɔ-Bieŋo maama-i, ba sa ka yuu kutieŋo-i baa weima. ŋga umaŋ duɔ saa hũu-ma, kumaŋ cie u saa hũu Diilonɔ-Beduɔla maama-i, Diilonɔ ka gãŋ baa-yo. ¹⁹ Kumaŋ juɔ baa kufanɔu-i ku yaa daaku: Fitĩnuɔ juɔ miwaanɔ-na, ŋga nelbiliemba ciluɔŋ balaanɔ dumaanɔ-na, ba bir yan aa par kukulma. ²⁰ Nelieŋo maŋ duɔ tuɔ ce kuubabalaanɔu-i, cecerma sa dɔlnu-yuɔ. U sa taara u carra wuɔ ba ka da u cilɔbabalaŋo-i. ²¹ ŋga nelfefeinɔ sa fuo; u ce u weima-i hiere cecerma-na wuɔ nuɔmba da un ceŋ Diilonɔ huɔŋga-i dumaa.»

Nsāa taara duɔ yan terieŋu-i hã Yesu

²² Ku huonɔu-na, Yesu wuɔ ji kã *Yude baa u *hãalã-biemba-i ka tuɔ *batisenɔ nuɔmba-i. ²³ *Nsāa waa terieŋu nanɔu-na bi tuɔ batisenɔ. Ba bĩ terieŋu fanɔu-i Ayinɔ. Kuu dii Salimu caan-nu. Hũmma waa bɔi terieŋu-na ku'i cie Nsāa wuɔ kã ka waa terieŋu-na. ²⁴ Huonɔu fanɔu-na, ba saa naa hi dii-yo kaso-i-na yogo.

²⁵ Yiinɔ nanɔu-na, u hãalãbiemba namba ji ta ba fanu ba-naa baa *Yuifuyieŋo nanɔo-i nelieŋ nuɔ niŋ saaya ŋ migãan ŋ fere dumaa a saanu baa Yuifu ba Diilonɔ-hũmelle-i. ²⁶ Baa kã ka gbẽ Nsāa-i wuɔ: «Hãalãtie, niŋ waan naacolɔ maŋ maama-i baa-ye; umaŋ waa baani dii *Yurdẽ bomborma namma-na, u duɔŋ tuɔ batisenɔ

nuomba-i, a ce dumaano-na nuomba-i hiere ba kã fuo yaa wulaa-i.»

²⁷ Nsãa wuo gbẽ-ba wuo: «Diilonɔ duo saa hã-ni baa kumaɲ, ɲ sie gbãa da-ku. ²⁸ Namaa fere-i mi waan-ma na yufellenɲ mie Diilonɲ uɲ pãa nunɲu-i wuo u ka saanɲ *Korɲkortienɲo maɲ, u'i sã muoɲo-i, ɲga u puwraa muomi da mi jo u yaan-na yonɲ.»

²⁹ Uɲ waanɲ mafamma-i, wuo nanɲ gbãnalãanɲ daaku-i baa-ba wuo: «Na suyaa wuo da ɲ ta ɲ jã cienɲo, ɲ huonɲga gbuu fẽ da yogogo wuo ɲ ka da hũnyomma. ɲ jĩenɲ duo ne da ɲ huonɲga fĩe, ɲ bi da fuo kaanɲga fĩe. Muo mii dii ɲaa dɔrbienɲo jĩenɲo'i baa-mi; mi huonɲga fĩe gbarnu. ³⁰ Ku saaya kunanɲgu ta ku suur-yuo ku naara aa kunanɲgu cer ta ku hel muomi-na.

³¹ «Umaɲ hilaa dɔrɔ-i-na jo, uu dii nuomba-i hiere ba yunɲ-nu. Umaɲ duo honɲ hĩema-na, hĩemaɲ-wuonɲo, u waɲ hĩemaɲ-tĩmma. Umaɲ hilaa dɔrɔ-i-na jo, uu dii nuomba-i hiere ba yunɲ-nu. ³² Uɲ daa mamaɲ baa uɲ nuo mamaɲ, u waɲ ma yaa-i, ɲga molo sa hũu u nelma-i. ³³ Umaɲ duo hũu u nelma-i, kutienɲo pigãanɲ wuo Diilonɲo waɲ ninsonɲo. ³⁴ Na saa da, Diilonɲ uɲ puwraa umaɲ, u yuu kutienɲo huonɲga-i baa u *Yalle-i, a ce dumaano-na u waɲ Diilonɲ-nelma. ³⁵ Bepolɲo maama dɔlnu Tuonɲo-i a ce Tuonɲo diyaa weima-i hiere u nanɲ-na. ³⁶ Umaɲ duo hũu Bepolɲo maama-i, kutienɲo ka da cicẽlma maɲ sa tĩenɲ dede-i. ɲga umaɲ duo saa hũu Bepolɲo maama-i, u sie da cicẽlɲ daama-i aa Diilonɲo tiraa gãɲ baa-yo.»

4

Yesu cãarã hũmma Samaricienɲo naɲo wulaa

¹ Nuombaɲ kãɲ Yesu tuo *batisenɲ-ba, ba kã ka tũnu *Fariisĩebaa-ba-i wuo Yesu da nuomba u batisenɲ u yaɲ

Nsãa-i. ² A ne da fuo saa tuo batisen-ba u fere, u *hãalã-biamba'i taa ba batisen-ba. ³ Maŋ juo waa dumaango-na, wuo sire *Yude-i-na a bir tuo kã *Galile-i-na. ⁴ Uu naa saaya u karnu *Samari-i cor. ⁵ Uŋ kãa ka hi tuo karnu, wuo kã ka suur nelle nande-na ba bĩ-de Sikaar. Dii dii Yosefu suongu caaŋ-nu. Suongu fangu-i *Yakobu yaa hãa Yosefu-i baa-ku.* ⁶ Yakobu koleŋo waa kusuwoŋ-nu'i. Yesuŋ wuoyaa muliŋ dumaango-na, wuo tiena koleŋ daayo nuŋgu-na tuo fiisa. Bãaŋgu naa hi yuhuwoŋga-i tĩ. ⁷ Samariciŋo naŋo jo duo ji hu hũmma. Yesu wuo cira: «Ciŋ nuo, ŋ sa hã-mi hũmma namma mi nywoŋ wei?» ⁸ A ne da u hãalãbiamba naa kã nellen-huwoŋ-na da ba ka sãa niwuoni.

⁹ Ciŋo gbẽ-yo wuo: «Ma sĩ *Yuifuyien nuo ke? A bige-i cie ŋ ta ŋ cãrã hũmma-i *Samariyen muomi wulaa?» Ninsie ninsie, Yuifubaa-ba saa ta ba sie ba ce weima baa Samaritaamba-i.

¹⁰ Yesu wuo cira: «Kuo ŋ taa ŋ suo Diilon-caluo-i aa suo umaŋ cãarãŋ hũmma-i ŋ wulaa, nuonei naa bir cãrã u wulaa aa uu naa hã-ni cicelmaŋ-hũmma.»

¹¹ Ciŋ wuo cira: «Koleŋo-i filofilo dumande-i-na aa kolencanŋa bi sĩ baa nuo, naŋ ka da kufangu cicelmaŋ-hũmma-i hie a hã muo baa-ma? ¹² I bĩncioŋo-i Yakobu yaa birii koleŋ daayo-i hã-ye, fuo fere nyuwoŋ u hũmma-i, u bisãlmba sire nywoŋ-ma baa ba muoru-i hiere. Naŋ ne wuo sĩ naŋ maaraa Yakobu-i wei?»

¹³ Yesu wuo cira: «Umaŋ duo nywoŋ hũŋ daama-i, hũŋkuosĩnni ka tiraa bir bel-o. ¹⁴ Ŋga muo da mi hã umaŋ mi hũmma-i u nywoŋ, ma ka ce hũnfoele kutienjo huwoŋga-na, aa cicelma maŋ sa tĩŋ dede ma'i ka ta ma hel hũnfoele fande-na, a ce dumaango-na hũŋkuosĩnni ceraa ni ji bel-o.»

* 4:5 Niŋ Miwaanjo jĩnammaŋ-sebe (Genèse) 33.19; Yosuwe (Josué) 24.32.

¹⁵ Cien wuɔ: «Hã muɔ hũmma famma-i hũŋkuɔsĩnni baa ji tiraa bel-mi aa mi baa ji tiraa jo bande-i-na wuɔ mi ji hu hũmma.»

¹⁶ Yesu wuɔ: «Kã ŋ ka bĩ ŋ bɔlɔ-i na jo.»

¹⁷ Cien wuɔ: «Bɔlŋo si dii baa-mi.»

Yesu wuɔ: «Ma dɔlaa-ni! ¹⁸ ŋ tĩenaana baa bibemba ndii cor tĩ. Aa niŋ yeŋ baa umaŋ fiefie-i-na, ŋ bɔlɔ-i sĩ. ŋ saa kar coima.»

¹⁹ Uŋ waŋ mafamma-i, cien wuɔ: «Ku biyaa ŋaa nuɔŋo-i *Diilopɔpuɔrbilɔŋ nuɔ.» ²⁰ Aa naa cira: «Yaŋ mi yuu-ni nelma diei: Samari-bĩncuɔmba siire jaal Diilɔŋo-i tãnuŋ daaku yaa nuɔ-i, bige-i cie Yuifubaa namaaŋo-i na'a Diilojaalterienŋu dii *Yerusalemu?»

²¹ Yesu wuɔ: «Cien nuɔ, yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-ni: Yiingu dii baa yiingu na sie ji tiraa ta na jaal i To-i Diilɔŋo-i tãnuŋ daaku-na, na sie bi ji tiraa ta na jaal-o Yerusalemu-i-na. ²² Samaritaŋ namaaŋo-i na sa suɔ naŋ jaal umaŋ, a ne da Yuifubaa miɛŋo-i, Koŋkortienŋo hilaa miɛmɛi nuɔ-i, a ce dumaŋo-na i suɔ iŋ jaal umaŋ. ²³ ŋga yiingu dii baa yiingu, *Diilɔŋ-Yalle ka ce ninsoŋ-Diilojaaltaamba ta ba jaal i To-i Diilɔŋo-i baa huɔŋga diei. Yiingu faŋgu hii tĩ yeɛ. I To-i Diilɔŋo-i taara ba ta ba jaal-o dumɛi. ²⁴ Diilɔŋo-i molo sa da-yo; bamaŋ jaalaŋ-yoŋ ba saaya ba ta ba jaal-o baa huɔŋga diei, aa ba yaŋ u *Yalle dii-ba hũmelle-na.»

²⁵ Cien wuɔ: «Mi suyaa miɛ Diilɔŋ uŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saŋ *Koŋkortienŋo maŋ, u ka jo. Ba bĩ u yaa-i *Kirsa-i. Duɔ jo, u ka waŋ ma yaŋga-i hiere baa-ye.»

²⁶ Yesu wuɔ: «Niŋ gbɛŋ umaŋ, u yaa piiyeŋ baa-ni daayo-i.»

²⁷ Uŋ taa u waŋ mafamma-i, u hãalãbiemba jo ji ta ba yiera.

Barj juo ji da u piiye baa ciɛŋ daayo-i, kuɔ cu ba hɔmmu-i. Ŋga molo saa siɛ duɔ yuu-yo wuɔ: «Bige-i ciɛ ŋ ta ŋ piiye baa ciɛŋ daayo-i? Ŋ'a u ce bige-i hã-ni?»

²⁸ Ciɛŋ wuɔ yaŋ u bũnaŋga-i aa naa gbar kã nellen-
huɔŋga-na ka tuɔ piiye baa nuɔmba-i wuɔ: ²⁹ «Juɔŋ i ta na
ka da, ma miŋ siire ce mamaŋ hiere, naacolŋo naŋo waarj-
ma baa-mi. Ku biyaa ŋaa Diilonj uŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka
saarj Konkortienjo maŋ, u yaa juo.» ³⁰ Nuɔŋ baa hel kã Yesu
wulaa. ³¹ A ne da huɔŋgu faŋgu-na, u hãalãbiemba waa
ta ba cãrã-yuɔ wuɔ u wuo niwuoni-i. ³² Yesu wuɔ gbẽ-ba
wuɔ: «Mi daa niwuoni nanni da mi wuo ŋga namaa na sa
suɔ niwuoni fanni-i.»

³³ Hãalãbiej baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Ku ce molo juo
baa niwuoni ji hã-yo wei?»

³⁴ Yesu wuɔ cira: «Umaŋ puɔraa-mi, da mi gbãa ce
u huɔŋga-i, a ce u maacemma ka bãl, mei niwuoni yaa
nifanni-i. ³⁵ Ma sã namaa fɛrɛ-i da na ce na ta na piiye
wuɔ dĩmma ce caamba naa aa ba suɔ kar-ma kɛ? Ciiriinj
na yunni-i na ne; nuɔmba maŋ juɔŋ, baa dii ŋaa dĩmma
maŋ vãa hi karma. ³⁶ Umaŋ karaaŋ dĩmma-i u ka da
u cufaluŋgu sullu-i aa uŋ karaa dĩmma maŋ, ma ka kã
Diilonj-nellenj. A ce dumaarj-na, umaŋ duuŋ baa umaŋ
karaaŋ, ba hɔfɛlle-i diiduɔle. ³⁷ Da ba cira: «Unaŋo-i duuŋ
aa unaa kar» ba saa kar coima. ³⁸ Suoŋgu maŋ namaa
saa kũ-ku, mi puɔraa na ka ta na ka kufanju dĩmma
yaa-i. Banamba'i kũ-ku cufal, aa namaa kã ka ta na ka
ku dĩmma-i.»

³⁹ Ciɛŋ uŋ tũonu nuɔmba-i wuɔ uŋ siire ce mamaŋ hiere
Yesu waarj-ma baa-yo, ba fɔŋgũo hũu Yesu maama-i nelle
fande-na. ⁴⁰ A ce dumaarj-na, barj juo ji da-yo, baa cãrã-
yuɔ wuɔ u tĩɛna baa-ba. Yesu wuɔ tĩɛna ce yinni hãi ⁴¹ a
piiye baa-ba u fɛrɛ.

Uᅇ cie mafamma-i, nuᅇmba boi tiraa hũu u maama-i naara. ⁴² Baa ta ba piiye baa cieᅇᅇo-i wuᅇ: «Iᅇ nuᅇ naᅇ nelma-i aa jo ji nu fuᅇ maama-i a suᅇ wuᅇ u yaa miwaᅇᅇo koᅇkortieᅇo-i kelkel, ku yaa kãyã-yie i hũu u maama-i.»

Yesu siire nelbuᅇ naᅇ bieᅇᅇo

⁴³ Yesuᅇ siire Sikaar-na, wuᅇ cor baa u hũmelle-i tuᅇ kã *Galile-i-na. ⁴⁴ Fuᅇ feᅇe wuᅇ waᅇᅇ-ma wuᅇ: «Ba sa kãᅇ *Diilopᅇᅇuᅇrbiloᅇᅇo-i u feᅇeᅇ nelle-na.» ⁴⁵ Uᅇ kaa hi Galile-i, Galiletaᅇᅇ baa gbuu bel-o da fafamma. Baᅇ ᅇa naa kã *Yerusalemu-i-na *kᅇrsĩnni tĩmmaᅇᅇ-ponsaᅇᅇᅇᅇ-na, ba daa uᅇ cie mamaᅇᅇ hiere, ku'i cie uᅇ kãa ba terieᅇᅇᅇᅇ-na, ba suᅇ u belma.

⁴⁶ Ku huᅇᅇᅇᅇ-na, wuᅇ ji tiraa kã Kana-i-na uᅇ ᅇa naᅇ birii hũmma-i kolma-i kusuᅇᅇ-nu. A ne da fãamaᅇᅇo naᅇᅇo bieᅇᅇo taa u jaᅇ. U waa Kafarnamu. ⁴⁷ Tuᅇᅇ uᅇ juᅇ nu wuᅇ Yesu hilaa *Yude-i-na jo Galile-i-na, wuᅇ kã ka cãrã-yuᅇ wuᅇ u ce jande aa u kã baa-yo Kafarnamu-i-na ka sire u bieᅇᅇo-i hã-yo, keᅇe jarma cᅇraanu-yuᅇ cor. ⁴⁸ Yesu wuᅇ cira: «Ku ce ᅇaa da na saa da gbeᅇe-i baa na yufelle-i na sa hũu-ma weĩ?»

⁴⁹ Naacolᅇ wuᅇ cira: «Itie, jande baa seᅇe. Da ᅇ seᅇe, mi bieᅇᅇo ka ku.»

⁵⁰ Yesu wuᅇ cira: «Bir ᅇ kũᅇ, ᅇ bieᅇᅇo siire.»

Naacolᅇ wuᅇ bi hũu-ma aa naa bir tuᅇ kũᅇ. ⁵¹ Uᅇ kãᅇ hũmelle-na, wuᅇ suu baa u maacembiemba jo u wulaa. Wuᅇ yuu-ba. Baa cira: «Iᅇ bieᅇᅇo siire, i taa i kã die ka waᅇᅇ ma yaa baa-ni.»

⁵² Wuᅇ yuu-ba wuᅇ: «U siire yaku-i?»

Baa cira: «U siire cicuᅇᅇ-nu, bãᅇᅇᅇᅇ naa ciel yuhuᅇᅇᅇᅇ-na ceᅇe.» ⁵³ Tuᅇᅇ wuᅇ bi ne da huᅇᅇᅇᅇ bi faᅇᅇᅇᅇ'i nuᅇ-i Yesu naa gbẽ-yo wuᅇ u bieᅇᅇo siire. Kuᅇ cie dumaᅇᅇᅇᅇ-na, fuᅇ baa u dumelleᅇᅇ-baamba-i hiere baa pãᅇ hũu Yesu maama-i.

⁵⁴ Yesuŋ hilaa Yude-i-na bir kã Galile-i-na, u gberɛ daayo yaa cie ba ce ba hãi terieŋgu faŋgu-na.

5

Yesu siire murgu naŋo

¹ Ku huonŋu-na, *Yuifubaa-ba ji ta ba ce ba ponsaŋgu naŋgu-i *Yerusalemu-i-na. Yesu wuɔ kã. ² A ne da Tũlŋ-dumelle* caaŋgu-na hũnfuonŋu naŋgu dii, ba bĩ-ku ebiremna-na «Betisata»†. Gbuganni ndii waa cĩlã-kuɔ. ³⁻⁴ [*Dɔrɔpɔwɔrbiloŋo naŋo waa tuɔ jo u sagalla hũmma-i hũnfuonŋ daaku-na. Duɔ sagalla-mɛi, jeiŋo maŋ duɔ gbãa suur igɛna, u jarŋ da ma fiɛ kuola nie nie, fafalmu pãŋ da-yuɔ.] A ce dumaŋo-na, jaamba bɔi waa terieŋgu-na ta ba cɔrɔ gbugaŋ daani-na [ba cie hũmma sagallamma-i]: Yiriemba waa, ciseduɔlbaa-ba waa a naara murgubaa-ba bi waa. ⁵ Unaŋo waa ba hɔlma-na, uŋ gaala jarma-na, ku bieŋ komorre baa cĩncieluo niisɛi waa belle fande-na. ⁶ Yesuŋ kãa ka da u gaala, aa nu wuɔ u bãaŋgu cuɔ jarma-na, wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ŋ taara ŋ sire wei?»

⁷ Jeiŋ wuɔ cira: «Hãalãtie, hũŋ da ma sagalla, mi sie da molo dii-mi; muɔ da mi namallã da mi ka suur dii huonŋu-na, unaa ta yaaŋga mie suur. Mi ce-ma nie?»

⁸ Yesu wuɔ: «Sire ŋ bie ŋ figĩŋgu-i ŋ kũŋ.»

⁹ Terduonŋu faŋgu-na, fafalmu pãŋ da naacolŋo-na. Wuɔ sire bie u figĩŋgu-i tuɔ kũŋ. A ne da yiŋgu faŋgu waa *yitĩenaŋgu. ¹⁰ Yuifu ba yuntaambaŋ daa u tũyãa figĩŋgu-i, baa ta ba waŋ baa-yo wuɔ: «Ŋ saa suɔ wuɔ nyuŋgo-i yitĩenaŋgu wei? Bige-i cie ŋ sire bie figĩŋgu tũu?»

* 5:2 Baa naa ma koko dii Yerusalemu-i huonŋga aa hiel dumieŋa. Dumieŋa faŋa-i yireiŋa waa-yie. Dimarŋ daade-i ba taa ba bĩ-de Tũlŋ-dumelle. † 5:2 «Betisata» yuŋgu yaa wuɔ «hujarreŋ-dũnni».

¹¹ Naacolɔŋ wuɔ: «Umanɔ siire-mie u yaa ciera mi bie mi figiingu-i kũŋ.»

¹² Baa cira: «Hai moloŋo-i ufaŋo-i?»

¹³ Naacolɔŋ yiera bege! U sa suɔ Yesu-i duɔ pigãaŋ-yo. A ne da nuɔmba naa maara cor. Yesu baala ba hɔlma-na.

¹⁴ Ku huonɔŋu-na, Yesu wuɔ ji da naacolɔŋo-i *Diilodubuɔ-i-na. Wuɔ waŋ baa-yo wuɔ: «Nuɔnei daani yeryer fiefie-i-na, da ŋ'a ŋ sa taara weima namma da-ni mamaŋ balaanɔŋ yaŋ dielã-maanɔŋ daama-i, baa tiraa ŋ cãl Diiloŋo-i.»

¹⁵ Naacolɔŋ wuɔ kã ka waŋ baa Yuifu ba yuntaamba-i wuɔ naacolɔŋ daayo yaa naa sire-yuɔ u jarma-na. ¹⁶ Yuifu ba yuntaanɔŋ baa sire ku yaa nuɔ-i a cɔ Yesu-i wuɔ u cie nie sire moloŋo yitiɛnanɔŋu-na?

¹⁷ Yesu wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Mi biyaa mi to-maama. Mi To sa nanna yiingu baa u maacemma-i.»

¹⁸ Uŋ waanɔŋ mafamma-i, Yuifu ba yuntaanɔŋ baa pãŋ ta ba taara-yuɔ baa komma, wuɔ u saa kãŋ yitiɛnanɔŋu-i aa tiraa cira Diiloŋo-i fuɔ tohoiŋo; dumaanɔŋ-na, u saa u fere baa Diiloŋo-i. ¹⁹ Yesu wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Yaanɔŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Beɔpolɔŋo sie gbãa da dumaa u tuɔ ce. U ne Tuonɔŋ yaa-i aa tuɔ ce. Tuonɔŋ uŋ ceŋ mamaŋ, Beɔpolɔŋo bi ce ma yaa-i. ²⁰ Beɔpolɔŋo maama dɔlnu Tuonɔŋo-i, u yaa pigãaŋ-yonɔŋ u maacemma-i u tuɔ ce. U ka pigãaŋ-yo mamaŋ maaraa daama-i a ce-na gberɛ. ²¹ Tuonɔŋ uŋ piŋ bikuomba-i dumaa ba sire, Beɔpolɔŋo duɔ tuɔ taara umanɔŋ waa u gbeini-na u sire-yuɔ dumei. ²² Aa Tuonɔŋo sa ce moloŋo ãndaanɔŋu, u yaanɔŋ ãndacelle-i hã Beɔpolɔŋo yaa-i, ²³ ku yaa nuɔmba ka ta ba kãŋ-yo ŋaa banɔŋ kãŋ Tuonɔŋo-i dumaa. Umanɔŋ duɔ u sa kãŋ Beɔpolɔŋo-i, kuu dii ŋaa u sa kãŋ u To manɔŋ puɔraa-yo.

²⁴ «Yaanɔŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Mi To yaa puɔraa-mi, a ce dumaanɔŋ-na umanɔŋ duɔ nu mi nelma-i aa haa u nanɔŋa mi To-i-na, kutieŋo daa cicẽlma manɔŋ sa tiɛŋ dede-i

tī. Ba sie ka yuu-yo baa weima. Kuu dii ŋaa kutieŋo kuu tī aa sire. ²⁵ Yaan mi tūnu-nei: Yiingu dii baa yiingu, bikuomba ka nu Diilon-ŋeŋo piye. Ku yiingu hii tī yere. Uman duo nu u nungu-i, kutieŋo ka da cicelma man sie ji tī dede. ²⁶ Cicelman yey baa Tuon-o-i dumaa u tuo hā nuomba-i baa-ma, u bi hāa Bepolŋo-i baa-ma dumei u tuo hā-ba. ²⁷ Aa u birii āndacelle-i hā Bepolŋo yaa baa-de wuo u yaa *Molon-ŋeŋo-i. ²⁸ Baa na yan ma ce-na gberε. Na saa da, yiingu dii baa yiingu, baman suurii hēma-na ba ka nu Molon-ŋeŋo piye. ²⁹ Da ba ji nu u piye, ba ka sire hel cīncuŋa-na. Baman taa ba ce ānfafamma-i ba ka kā Diilon-neller, ŋga baman taa ba ce kuubabalaanŋu-i ba ka kā dāamu-na. ³⁰ Mei sie gbāa ce bīŋkūŋu mi fere. Ban ciera mi ger dumaa, mi ger dumei. Mi sa ce kuman dolaanu muo, uman puŋraa-mi, mi ce fuo kuudolnunŋu'i. Terieŋu fanŋu-na, mi gbāa cira mi suo germa.

³¹ «Kuo muomei taa mi wan mi maama-i mi fere, yunŋu naa saa waa mi nelma-na. ³² ŋga unan-o-i wan-man, aa mi suyaa mie u wan ma yaanŋa yaa-i. ³³ Ma sī na puŋraa nuomba Nsāa wulaa wuo ba ka yuure mi sīnni-i ke? Ban kāa, Nsāa saa ka fuo ninsoŋo-i bei. ³⁴ Uŋ wan man baa-ba mi maama-na, ma sa kāyā muo, ma kāyā namei. Mi wan mafamma-i da mi kor namei. ³⁵ Nsāa waa ŋaa fitīnuo na holma-na, na hūyāa-ma ce na bāanŋu-i celle yon baa-yo. ³⁶ A ne da mei maaraa Nsāa-i. Mi Ton hāa-mi maacemma man mi ta mi ce, ma yaa pigāan mi sīnni-i aa ma yaa bi pigāan wuo mi To yaa puŋraa-mi. ³⁷ Aa uman puŋraa-mi, u bi bī mi yefafalle. ŋga na saa nu u yalle-i dede, na saa bi da u yufelle dede. ³⁸ Uŋ puŋraa uman, nan'a na saa hūu u nelma-i, na ce nie aa gbāa hūu fuo maama-i? ³⁹ Na suyaa wuo cicelma man sa tieŋ dede ma da Diilon-nelma yaa nuo-i, ku'i cie na vaa na fere baa ma kalamma-i. A ne da ma yaa bi piyeŋ mei maama-i ⁴⁰ aa na sa taara na cu mi

huoŋ-nu a ji kor.

⁴¹ «Mi sa taara nuomba dɔl-mi. ⁴² Mi suɔ-na. Mi suyaa mie Diiloŋo maama sa dɔlnu-nei. ⁴³ Mi juɔ mi To yerreŋ aa na sa taara na da mi yufelle. Ŋga moloŋ duɔ jo u fereŋ jomma, na sire ta na gbar na nyaanu-yuɔ. ⁴⁴ Namaa naŋ birii yaŋ Diiloŋo-i aa ta na taara nelbiliemba'i dɔl-na, na ka ce nie gbãa hũu u maama-i? ⁴⁵ Baa na da nie sĩ muɔmei kaa cãl-na mi To terieŋgu-na; muɔ sĩ. Naŋ haa na naŋga-i *Moisi maŋ nuɔ-i, u yaa ka cãlãaŋ-naŋ. ⁴⁶ Na saa da, Moisi nyegãaŋ mei maama'i u sebe-i-na. Kuɔ naa naa hũu u maama-i, naa naa bi hũu mei maama-i. ⁴⁷ Ŋga naŋ'a na saa hũu uŋ nyegãaŋ mamaŋ, na ka ce nie gbãa hũu mei nelma-i?»

6

Yesu hãa nelpũŋgu naŋgu wuo ye

(Matie 14.13-21; Marke 6.30-44; Like 9.10-17)

¹ Ku huoŋgu-na, Yesu wuɔ kã *Galile dalaŋga yieŋgu naŋgu-na; ba bi bĩ dalaŋga faŋga-i Tiberiyadi-dalaŋga. ² Uŋ taa u ce himma-i u sire jaamba-i dumaŋo-na, nuɔŋ baa kũɔl ba-naa ta ba nyaanu-yuɔ. ³ Wuɔ kã ka nyugũŋ tãnuŋgu naŋgu-na tĩena baa u *hãalãbiemba-i. ⁴ *Yuifu ba *kɔrsĩnni tĩmmaŋ-ponsaŋgu naa pie tĩ. ⁵ Wuɔ u ne da nelpũŋgu naŋgu jo. Wuɔ yuu Filipu-i wuɔ: «I ka da niiwuoni-i hie die sãa hã nuɔŋ daaba-i hiere ba wuo?» ⁶ Uu naa suɔ uŋ saaya u ce kumaŋ, ŋga u taa u yuu duɔ ne Filipuŋ ka waŋ mamaŋ.

⁷ Filipu wuɔ cira: «Da ŋ fie bie *deniebaa nuɔsũɔ a sãa niiwuoni-i wuɔ ŋ cal hã-ba tẽntẽŋ, ba sie da hiere.»

⁸ U hãalãbiloŋo naŋo waa, Simɔ-Pier hãaŋo; ba taa ba bĩ-yo ãndere. Fuɔ wuɔ cira: ⁹ «*Buruo u ndii dii baa naacombiloŋo naŋo bande-i-na a naara titiraamba hãi. Ŋga nifanni gbãa fa hama-i a hã nelpũŋ daaku temma-i?»

¹⁰ Yesu wuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Cieŋ ba tĩena hiere.» Hɔlma famma-na, hĩeŋgu waa bɔi. Nuɔŋ baa tĩena. Bibemba maŋ waa, ba gbãa yu nuɔmba neifieŋa hãi nuɔsiba ndii temma. ¹¹ Yesu wuɔ biɛ buruo-i a jaal Diilɔŋo-i aa naa calnu-yuɔ hã-ba. Aa naa bi hã-ba titi-raamba-i baŋ taaraŋ duma.

¹² Baŋ gbuu ji wuo ye tĩ huɔŋgu maŋ nuɔ-i, wuɔ waŋ baa u hãalãbiemba-i wuɔ: «Bieraayaŋ boini maŋ tĩyãa, mi sa taara ni bĩena.» ¹³ Baa biera baŋ wuyaa buruo u ndii daayo-i aa boini maŋ tĩɛ, niɛ yu segebaa cĩncieluo ba hãi.

¹⁴ Nuɔmbaŋ daa gbɛɛ faŋo-i, baa ta ba piiye wuɔ: «*Diilopɔpuɔrbilɔŋo maŋ naa saaya u jo hĩɛma-na, u yaa juɔ daayo-i, nuharuŋgu si dii-mɛi.» ¹⁵ Yesu wuɔ suɔ wuɔ ba ka jo ji bel-o fɔŋgũɔ ce-yo nellentieŋo; wuɔ ta halaŋ ba caaŋgu-na bir ka tĩena u da-u-diei dii tãnuŋgu-na.

Yesu wuɔyaa hũmma dɔɔ

(Matie 14.22-23; Marke 6.45-52)

¹⁶ Bãaŋguŋ juɔ hir huɔŋgu maŋ nuɔ-i, Yesu *hãalãbieŋ baa hiire kã dalaŋga-na, ¹⁷ ka biɛ beŋo ta ba karnu ba kã Kafarnamu yaŋga. Bãaŋgu ji tĩ ba sa da Yesu-i. ¹⁸ Fafalpepetieŋo naŋo sire tuɔ sagalla hũmma-i dalaŋga-na. ¹⁹ Ba gbaraa kilobaa-ba ndii, sisɔ niediei temma, ba'a ba ne da Yesu-i ba caaŋ-nu; u wuɔ hũmma dɔɔ-i-na u jo. Kor maa pãŋ ta ma da-ba. ²⁰ Yesu wuɔ cira: «Baa na tie holle, muɔmɛi!» ²¹ Ba'a ba yiɛra biɛ-yo ku yaa nuɔ-i, a da ba hii baŋ taa ba kã kusuɔŋ-nu.

Niiwuoni maŋ hãaŋ nelbiliemba-i ninsoŋ-cicɛlma-i

²² Ku cuo kaala-i-na, nuɔmba maŋ naa tĩyãa bomborma namma-na ba saa da Yesu-i. A ne da u *hãalãbiembaŋ taa ba ta dẽndĩele-na, beŋo diei waa yoŋ hũmma nuŋgu-na. Ba biyaa u yaa-i ta. Cuoŋ kaalaa nuɔmba saa da Yesu-i, baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Naacolŋ daayo curaa hie? U saa

naa bi suur baa u hãalãbiemba-i cicuɔŋgu-na!»²³ Ba'a ba ne da benni nanni hilaa Tiberiyadi-i-na jo ji yiera Yesuŋ ɲa naa jaal Diiloŋo-i aa hã-ba *buruo-i kusuɔŋ-nu ku caaŋgu-na. ²⁴ Baa ne da Yesu-i baa u hãalãbiemba-i molo si dii benaamba famba-na. Baa bel-ba nyugũŋ ta ba karnu ba kã Kafarnamu-i-na da ba ka taara-yuo.

²⁵ Baŋ karaanu ka da-yo, baa cira: «Hãalãtie, ɲ juo yaku-i bande-i-na?»

²⁶ Yesu wuo cira: «Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Miŋ ceŋ gberɛ maŋ, ku saa ce ɲaa na suyaa fuɔ yuŋgu yaa-i aa ta na taara-miɛ, ɲga miŋ hãa-na niiwuoni-i na wuo ni yar-na, ku'i ciɛ na ta na taara-miɛ. ²⁷ Baa na ta na ce maacemma-i na taara niiwuoni maŋ bĩenaanaŋ, taa na ce na taara niiwuoni maŋ sa bĩenaanaŋ aa ta ni kã baa nelieŋo Diiloŋ-nelle-na. *Moloŋ-Bieŋo hã nuɔmba-i ni yaa-i; u To-i Diiloŋo haa u dãnyuo-i u yaa nuɔ-i duɔ pigãaŋ wuo u'i hãa-yo ku fõŋgũo-i.»

²⁸ Baa yuu-yo wuo: «I saaya i tie ce Diiloŋo huɔŋga-i nie?»

²⁹ Yesu wuo cira: «Diiloŋ uŋ taaraŋ kumaŋ na wulaa, ku yaa daaku: U taara uŋ puɔraa umaŋ, na hũu u maama-i.»

³⁰ Baa cira: «Ŋ ka ce gberɛ hayo-i pigãaŋ-ye i suɔ wuo Diiloŋo puɔraa nuɔnei? ³¹ I bĩncuɔmbaŋ waa *hĩekuraaŋgu-na, Diiloŋo naa tuɔ hã-ba niiwuoni ba ta ba wuo. Ma nyegãaŋ Diiloŋ-nelma-na wuo: «*U hielaa niiwuoni dɔɔ-i-na nanna hã ba wuo.*»^{*}»

³² Yesu wuo cira: «Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Niiwuoni maŋ hilaa dɔɔ-i-na *Moisi saa hã-na baa-ni. Mi To yaa hãaŋ-naŋ ninsoŋ-niiwuoni maŋ hilaŋ dɔɔ-i-na. ³³ Diiloŋ-niiwuoni yaa nimaŋ hilaŋ dɔɔ-i-na. Ni yaa hãaŋ nuɔmba-i ninsoŋ-cicɛlma-i.»

* ^{6:31} Helmaŋ-sɛbɛ (Exode) 16.4,15; Gbeliemaŋ-nalãaŋgu (Psaume) 78.24

³⁴ Uᅇ waᅇ mafamma-i, baa cira: «Itie, ta ᅇ hã-ye niiwuoni fanni-i i tie wuo.»

³⁵ Yesu wuo gbẽ-ba wuo: «Muᅇmei cicẽlmaᅇ-niiwuoni-i. Umaᅇ duᅇ cu mi huᅇᅇ-nu, nyulmu cɛraa mu bel-o aa umaᅇ duᅇ hũu mi nelma-i, hũᅇkuᅇsĩnni cɛraa ni bel-o.

³⁶ Mi waᅇᅇ-ma baa-na cor tĩ, aa na tiraa da-ma baa na yufieᅇa-i, ᅇga na saa hũu-ma. ³⁷ Mi To duᅇ hã-mi bamaᅇ hiere, ba ka cu mi huᅇᅇ-nu. Umaᅇ duᅇ cu mi huᅇᅇ-nu, mi sa ji donya-yuᅇ mi feᅇᅇ nuᅇ dede. ³⁸ Hama-i nuᅇ-i? Mi saa hel dɔᅇᅇ-i-na da mi ji ce mi kuudɔlnuᅇᅇu, mi juᅇ da mi ji ce umaᅇ puᅇraa-mi u kuudɔlnuᅇᅇu. ³⁹ A ne da umaᅇ puᅇraa-mi u sa taara uᅇ hãa-mi bamaᅇ, u diei balla-bei. U taara miwaaᅇo tĩmmaᅇ-yiᅇᅇu-i, mi sire kutaamba-i hiel-ba cĩncuᅇᅇa-na. ⁴⁰ Na saa da, mi To taara umaᅇ duᅇ suᅇ-mi aa hũu mi nelma-i, kutieᅇo da cicẽlma ᅇᅇ sa tĩᅇᅇ dede-i aa mi sire-yuᅇ miwaaᅇo tĩmmaᅇ-yiᅇᅇu-na.»

⁴¹ Yesuᅇ ciera wuo u yaa-i cicẽlmaᅇ-niiwuoni maᅇ hilaa dɔᅇᅇ-i-na, ku saa dɔlnu *Yuifubaa-ba-i. ⁴² Baa ta ba piiye wuo: «Yosefu bieᅇ daa u sa suᅇ aa cɔᅇnu! I suᅇ u to-i aa suᅇ u nyu-i, u bir gbẽ-ye dumaa wuo fuᅇ hilaa dɔᅇᅇ.»

⁴³ Yesu wuo cira: «Baa na yaᅇ na hᅇmmu guᅇla. ⁴⁴ Mi To yaa puᅇraa-mi, a ce dumaaᅇo-na molo sie gbãa cu mi huᅇᅇ-nu u feᅇᅇ ni u saa dii u nuᅇᅇu-i. Umaᅇ duᅇ cu mi huᅇᅇ-nu, duᅇ fie ku, miwaaᅇo tĩmmaᅇ-yiᅇᅇu-na, mi ka sire-yuᅇ. ⁴⁵ *Diilopɔpuᅇrbiemba nyegãᅇᅇ nel daama-i wuo:

⟨Diilogo ka hãalã-bei hiere baa u nelma-i.⟩ †

Umaᅇ duᅇ nu mi To nelma-i aa sie u nuᅇ-ãndaᅇᅇu-i, kutieᅇo ka cu mi huᅇᅇ-nu. ⁴⁶ Dumaaᅇo-na ku saa ce ᅇaa molo daa mi To-i dede de! Ma'i sĩ. Umaᅇ hilaa Diilogo wulaa jo, u yaa daa-yo u diei yoᅇ.

† 6:45 Isayi (Ésaie) 54.13

⁴⁷ «Yaarj mi warj ninsorjo-i baa-na: Umarj duw hũu mi nelma-i, kutierjo daa cicēlma marj sa t̄ierj dede-i t̄i. ⁴⁸ Muwmei cicēlmarj-niiwuoni-i. ⁴⁹ Na tobaa-ba wuyaa niiwuoni-i h̄iekuraangu-na ŋga ba kuu. ⁵⁰ A ne da niiwuoni marj hilaarj d̄or̄o-i-na, umarj duw wuo-ni, kutierjo sa ku. ⁵¹ Muwmei cicēlmarj-niiwuoni marj hilaa d̄or̄o-i-na jo. Umarj duw wuo-ni, kutierjo ka da cicēlma marj sa t̄ierj dede-i. Miŋ ka h̄a nelbiliemba-i niiwuoni marj ba da ba da ninsoŋ-cicēlma-i, mei fererj k̄w̄oma yaa-i.»

⁵² Uŋ waarj mafamma-i, maa gbuu jarj Yuifubaa-ba-i, baa ta ba yuu ba-naa wuw: «Naacolj daa wuw u h̄a-ye u k̄w̄oma-i i wuo-ma wuorj hama-i temma-i?»

⁵³ Yesu wuw cira: «Yaarj mi warj ninsorjo-i baa-na: Da ŋ da na saa wuo *Molorj-Bierjo k̄w̄oma-i aa nyorj u t̄amma-i, na sie da ninsoŋ-cicēlma-i. ⁵⁴ Umarj duw wuo mi k̄w̄oma-i aa nyorj mi t̄amma-i, u daa cicēlma marj sa t̄ierj dede-i t̄i. Duw fie ku, miwaarj t̄immarj-yiinggu-na, mi ka sire-yuw. ⁵⁵ Mi k̄w̄oma-i ninsoŋ-niiwuoni aa mi t̄amma-i ninsoŋ-kuunyorjgu. ⁵⁶ Umarj duw wuo mi k̄w̄oma-i aa nyorj mi t̄amma-i, kutierjo dii baa-mi aa mi bi waa baa-yo. ⁵⁷ Mi To marj puwraa-mi, cicēlma dii baa u yaa-i. U yaa h̄aa muorjo-i cicēlŋ daama-i; a ce dumaarjo-na, umarj duw wuo mi k̄w̄oma-i, mi ka bi h̄a kutierjo-i cicēlma famma-i. ⁵⁸ Niiwuoni marj hilaa d̄or̄o-i-na jo, ni yaa daani. Nii s̄i niiduwni baa na tobaa-barj wuyaa nimarj aa ku. Umarj duw wuo niiwuorj daani-i, kutierjo ka da cicēlma marj sa t̄ierj dede-i.»

⁵⁹ Yesuŋ waarj mamarj baa nuwmba-i Kafarnamu *Diilonelh̄aal̄ad̄unggu-na ma yaa mafamma-i.

Yesu nelma cie kpelle u h̄aal̄abiemba wulaa

⁶⁰ Yesuŋ piye dumaarjo-na, u *h̄aal̄abiemba f̄or̄nḡũw̄o baa cira: «Nel daama cemma dii kpelle cor; hai gb̄aa sie daama

temma-i?»⁶¹ Yesu wuɔ suɔ wuɔ ku saa dɔlnu-bei, wuɔ yuu-ba wuɔ: «Nel daama cie kpelle na wulaa wei? ⁶² Aa da na ji da *Molon-Bieɲo nyugũɲ u kã u muntercɔlɔmmu-na, na ka waɲ wuɔ nie? ⁶³ *Diilonɲ-Yalle yaa hãaɲ nelieɲ nuɔɲo-i cicẽlma-i, ni ma'i sã nelieɲ nuɔɲo-i baa ɲ yundaanɲu-i ɲ sie gbãa ce biɲkũɲgu. Miɲ waan nelma maɲ baa-na, Diilonɲ-Yalle dii ma yaa nuɔ-i baa cicẽlma-i hier. ⁶⁴ ɲga banamba dii na hɔlma-na, ba saa hũu-ma.» Ninsie ninsie, Yesu wuɔ suyaa ãnyagarmantaamba-i dii ku domma-na, aa wuɔ bi suyaa uman ka hel u huonɲ-nu, ku'i cie wuɔ tuɔ waɲ mafamma-i. ⁶⁵ Uɲ piiye dumaanɲo-na, wuɔ cira: «Da na da mi ciera molo sie gbãa cu mi huonɲ-nu ni Diilo saa dii u nuɲgu, ku yuɲgu yaa kufanɲu-i.»

⁶⁶ A doɲ yiɲgu fanɲu-na, u hãalãbiemba fõɲgũɔ bir, ba sa tiraa nyaanu-yuɔ. ⁶⁷ Baɲ birii, Yesu wuɔ yuu u hãalãbieɲ cĩncieluo ba hãi baamba-i wuɔ: «Namaa na bi taara na bir mi huonɲ-nu wei?»

⁶⁸ Simɔ-Pier wuɔ cira: «Itie, cicẽlma maɲ sa tĩeɲ dede-i ma nelma dii baa nuɔnei; i bir naɲ huonɲu-na ka nyaanu hai? ⁶⁹ I haa i naɲga-i nuɔnei nuɔ-i, aa i suyaa wuɔ Diilonɲ uɲ puɔraa u nolɲo maɲ jo, u yaa nuɔɲo-i.»

⁷⁰ Yesu wuɔ cira: «Ma sã naa dii cĩncieluo baa na hãi ke? Hai fiɛlaa-na? Muɔmei sã wei? A ne da Sitãni-nolɲo dii na hɔlma-na.» ⁷¹ U gbẽ *Yuda yaa dumaanɲo-na. Simɔ-Isikaro bieɲo. U nuɲgu waa Yesu hãalãbieɲ cĩncieluo ba hãi baamba-na. U yaa juɔ hel Yesu huonɲu-na.

7

Yesu hãmba taara u hel pigãan u fere

¹ Ku huonɲu-na, Yesu wuɔ cor tuɔ wuɔra *Galile yaa nuɔ-i, u sa taara u kã *Yude-i-na. *Yuifu ba yuntaamba taa ba taara-yuɔ baa komma ku'i cie u saa tuɔ taara u kã. ² A

ne da huɔŋgu fanɔ-*na* Yuifu ba ponsaɔŋgu maŋ baŋ biŋ-*kuŋ* *gbuganniŋ-ponsaɔŋgu-*i* kuu naa piɛ tĩ. ³ U hãmba gbẽ-*yo* wuɔ: «Ŋ sa ta bande-*i*-na kã Yude-*i*-na wei? Da ŋ kã, ŋ *hãalãbiemba maŋ dii teriɔŋgu-*na* ba ka bi da ŋ ãncemma-*i*. ⁴ Neliɛŋ nuɔ da ŋ ta ŋ taara ba suɔ-*ni*, ŋ saaya ŋ hel pigãaŋ ŋ fɛɛ. Niŋ ceŋ himma maŋ daama-*i*, ŋ saaya ŋ hel nuɔmba-*i* hiere ba da-*ni*.» ⁵ A ne da bafamba fɛɛ-*i* ba saa naa haa ba naŋga Yesu-*i*-na.

⁶ Yesu wuɔ gbẽ-*ba* wuɔ: «Namaa daa ma cemman-*huɔŋgu* hii, ŋga mei wulaa ku saa hi yogo. ⁷ Nelbiliemba siɛ gbãa bigãaŋ namaaŋo-*i*, ŋga ba bigãaŋ muɔŋo-*i* wuɔ mi ciɛ niɛ ta mi piiye wuɔ ba maacemma saa fa?» ⁸ Aa naa cira: «Taa na kã mi yaan-*na* ponsaɔŋgu-*na*, muɔmi kãmmaŋ-*huɔŋgu* saa hi.» ⁹ U waan ma yaa-*i* baa-*ba* aa bir tĩɛna Galile-*i*-na.

Yesu nelma ciɛ Yuifubaa-*ba*-*i* gberɛ

¹⁰ Yesu hãmbaŋ taa ponsaɔŋgu-*na*, wuɔ bi sire nyaa ba huɔŋ-*nu*. Ŋga u saa yaŋ molo da-*yo*. ¹¹ Ponsaɔŋguŋ kaa doŋ, *Yuifu ba yuntaamba taara-*yuɔ* ba saa da-*yo*. Baa ta ba yuu ba-*naa* wuɔ: «U curaa hie?» ¹² Fuɔ nelma yaa waa nuɔmba nunni-*na*. Banaŋ ba'a nelfɛfeiŋo. Banaŋ ba'a nelfɛfeiŋo sĩ, kere u pira nuɔmba-*i*. ¹³ Ŋga ba taa ba kãalã Yuifu ba yuntaamba-*i* a ce ba sa siɛ piiye u maama-*i* gbagaga.

¹⁴ Ponsaɔŋguŋ juɔ hi ku holle-*i*, Yesu wuɔ kã *Diilo-*dubuɔ*-*i*-na ka tuɔ waŋ Diiloŋ-*nelma*-*i*. ¹⁵ Kuɔ ce Yuifubaa-*ba*-*i* gberɛ. Baa ta ba piiye wuɔ: «Naacolŋ daa u saa bi ce kalaŋo, fuɔ ciɛ niɛ tuɔ suɔ Diiloŋ-*nelma*-*i* jeje du-*mandɛ*-*i*?»

¹⁶ Yesu wuɔ cira: «Miŋ waŋ mamaŋ daama-*i* mei huɔya-*maama* sĩ, Diiloŋo'*i* puɔraa-*mi* baa-*ma*. ¹⁷ Umanŋ duɔ hũu-*ma* duɔ ce Diiloŋo huɔŋga-*i*, kutierŋo ka suɔ wuɔ mei nelma sĩ. ¹⁸ Umanŋ duɔ tuɔ waŋ fuɔ fɛɛŋ maama-*i*, ŋ da kutierŋo

kaal u fere. Nga umaŋ duɔ tuɔ taara u ce u pɔpuɔrtieŋo ce boi, fuɔ yaa ninsontieŋo-i, huhurma sa waa u nelma-na. ¹⁹ Ma sɪ *Moisi yaa hãa-na *ãnjĩnamma-i ke? A bige-i cie na sa wuɔ ma hũmelle-i? Ma bilaa nie na ta na taara na ko-mi?»

²⁰ Nuɔŋ baa cira: «Ŋ yuŋgu siire wei? Hai taaraayan duɔ ko-ni?»

²¹ Yesu wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Mi cie nelma diei yon aa ma ce-na gberɛ. ²² Moisi wuɔ na ta na *jã bibemba-i; nga ku saa don fuɔ bãaŋ-nu, ku duɔŋ i bĩncuɔŋ-bãaŋ-nu. Nga Moisiŋ waan-ma, da ku fie waa *yitĩenang-u-i na jã nuɔmba-i. ²³ Namaa da na ta na jã yitĩenang-u-na wuɔ na wuɔ Moisi hũmelle, ku ce nie muɔ miŋ siire nelfifiŋo-i yitĩenang-u-na, na sire wuɔ hĩi? ²⁴ Baa na ta na ne nuɔmba yammu aa na ta na piiye. Da na da mamaŋ, na taara ma yaanŋa-i igẽna ku yaa na ka suɔ nan saaya na wan mamaŋ.»

Yesu yaa Koŋkortieŋo-i wei?

²⁵ Yesuŋ waa tuɔ piiye, Yerusalemutaamba namba dayo. Baa ta ba piiye wuɔ: «Baŋ taaraŋ naacolŋo maŋ da ba ko-yo, u'i sɪ daayo-i wei? ²⁶ U yaa piiyen daayo nuɔmba-na aa ba fiinaŋ aa yan-yo. Ku baa ji waa i yuntaamba daa nie sɪ u yaa *Koŋkortieŋo-i? ²⁷ Ba sie sie! Naacolŋ daayo-i i suɔ uŋ hilaa kusuɔŋ-nu, a ne da Koŋkortieŋ duɔ ji jo, molo sie suɔ uŋ hilaa kusuɔŋ-nu.»

²⁸ Huɔŋgu fanŋu-na, Yesu waa tuɔ wan Diilon-nelma-i *Diilodubuɔ-i-na, wuɔ piiye da gbagaga wuɔ: «Ma sɪ na'a na suɔ-mi aa tiraa suɔ mi muŋhelmu-i? Na saaya na suɔ wuɔ mi saa jo mi fereŋ jomma; moloŋo-i cie mi jo. Aa kutieŋo-i huhurmantieŋo sɪ, nga na sa suɔ-yo. ²⁹ Muɔ fuɔ, mei suɔ-yo. Kumaŋ cie mi ta mi suɔ-yo, mi hilaa fuɔ terieŋ-nu'i jo, aa u yaa puɔraa-mi.»

³⁰ Yesuŋ waan mafamma-i, baa pãŋ ta ba taara ba bel-o. Ŋga u belmaŋ-huonŋu saa naa hi, a ce molo saa sie duo haa u nanŋa yuo. ³¹ Mafammaŋ fie ce, nuomba boi yagar hũu u nelma-i ba hõlma-na aa naa ta ba cuo ba piiye baa ba-naa wuo: «Diilonŋ uŋ pãa nuŋgu-i wuo u ka saanŋ Konkortieŋo maŋ, duo fie ji jo, u ji ce gberɛ hayo-i u maar naacolŋ daayo wuonŋo-i?»

Yesu nelma cuu Yuifubaa-ba hõmmu-i

³² Nuombaŋ cuo ba waŋ Yesu maama-i, *Fariŋɛbaa-ba ji nu-ma. Baŋ nuo-ma, ba sire baa *Diilodubuo niyataamba yuntaamba-i a puor *Diilodubuo niyataamba namba wuo ba ka bel-o. ³³ Yesu wuo ka gbẽ-ba wuo: «Mi ka tiena baa-na ce yinni cɛlle aa suo bir kã umaŋ puɔraa-mi u wulaa. ³⁴ Miŋ kãŋ kusuonŋ-nu, na sie gbãa kã, a ce dumaanŋo-na, na ka taara-mie na sie da-mi.»

³⁵ *Yuifubaa baa ta ba yuu ba-naa wuo: «Wuo u kã hie aa cira i sie gbãa da-yo? Ku ce Yuifubaa-ba maŋ dii hieŋgu-na u taara duo kã ba yaa wulaa-i ka waŋ Diilonŋ-nelma-i baa *nieraaamba-i wei? ³⁶ Nel hama-i temma-i dumande-i? «Miŋ kãŋ kusuonŋ-nu namaa na sie gbãa kã, a ce dumaanŋo-na na ka taara-mie na sie da-mi?»»

Yesu waŋ Diilonŋ-Yalle maama

³⁷ *Gbuganniŋ-ponsaanŋu timmaŋ-yiinggu yaa waa yibuoi. Yiinggu fangunŋ juo hi, Yesu wuo sire yiera aa naa piiye da gbagaga baa nuomba-i wuo: «Hũŋkuosinŋ da ni bel umaŋ, u jo mi wulaa u ji nyonŋ hũmma-i. ³⁸ Ŋaa maŋ waan dumaa Diilonŋ-nelma-na wuo: «Umaŋ duo haa u nanŋa mie, cicelmaŋ-hũmma ka ta ma bũŋ kutieŋo huonŋa-na ŋaa nuoraanŋu.»*» ³⁹ Bamaŋ naa hũyãa Yesu nelma-i, baŋ ŋa naa saaya ba da *Diilonŋ-Yalle maŋ, Yesu taa u waŋ difande maama yaa dumaanŋo-na. Huonŋu

* ^{7:38} Niɛŋ Esekiel (Ézéchiel) 47.1; Sakari (Zacharie) 14.8.

fangu-na, Diiloŋo saa naa hi pigāaŋ Yesu bōboima-i, a ce dumaarŋo-na, molo saa naa hi da Diiloŋ-Yalle-i yogo.

Nuɔmba saa nunu ba-naa Yesu kūngu-na

⁴⁰ Yesuŋ piiye dumaarŋo-na, banaŋ baa ta ba piiye dii nuɔmba hɔlma-na wuɔ: «Coima saa fa, naacolŋ daayo yaa *Diilopɔpuɔrbiloŋo-i!» ⁴¹ Banaŋ ba'a: «Diiloŋ uŋ pāa nuŋgu-i wuɔ u ka saarŋ *Koŋkortieŋo maŋ, u yaa-i!» Banaŋ ba'a: «Diiloŋ uŋ pāa nuŋgu-i wuɔ u ka saarŋ Koŋkortieŋo maŋ, u ce nie aa hel *Galile? ⁴² Diiloŋ-nelma saa cira wuɔ Koŋkortieŋo ka waa *Davidi hāayēlŋo wei? Aa tiraa cira wuɔ u ka hoŋ Betelɛmu, Davidi ba nelle-na.» ⁴³ Kuŋ cie dumaarŋo-na, ba saa nunu ba-naa Yesu kūngu-na. ⁴⁴ Banaŋ baa ta ba taara ba bel-o, ŋga hai ka sie haa u naŋga yuɔ?

⁴⁵ *Diilodubuɔ niyataamba bir kā bamaŋ puɔraa-ba ba wulaa.† Barŋ kāa, baa yuu-ba wuɔ: «Ku kaa ce nie aa na saa bel-o jo baa-yo?»

⁴⁶ Baa cira: «Iŋ siire, i saa da molo piiye naacolŋ daayo temma-i dede.»

⁴⁷ *Fariŋɛbaa baa cira: «Ku ce namaa na bi yaarŋ u pira-nei tī yaa de-i-na wei? ⁴⁸ Na nuɔ ba'a i yuntieŋ hayo-i cuu u huoŋ-nu? Sisɔ Fariŋɛyieŋ hayo-i cuu u huoŋ-nu? ⁴⁹ Bamaŋ cuu u huoŋ-nu, u diei sa suɔ *ānjīamma-i. Niŋ daaba de-i hiere Diiloŋo gāaŋ baa-ba!»

⁵⁰ Fariŋɛyieŋo naŋo waa ba hɔlma-na, ba taa ba bī-yo Nikodemu; u yaa naa kāa Yesu wulaa isuɔŋgu naŋgu-na.‡ Fuɔ wuɔ gbē-ba wuɔ: ⁵¹ «Na suyaa wuɔ a saa baa mie ānjīamma-i, die saa yuu moloŋo-i a suɔ uŋ cie kumaŋ, i sie gbāa ce-yo bīŋkūngu de?»

† 7:45 *Diilojigāntaamba yuntaamba yaa naa puɔraa-ba baa *Fariŋɛbaa-ba-i. Nieŋ 7.32. ‡ 7:50 Nieŋ 3.1-2.

⁵² Baa cira: «Nuɔ ɲ taara ɲ cu Galiletaamba huon-nu wei? Kã ɲ ka migãaɲ ɲ kalaɲ Diiloɲ-nelma-i fafamma ɲ ne, ɲ sa ka da *Diilopɔpuɔrbilo naɲo hilaa Galile-i-na.»

⁵³ [Baɲ juɔ piiye tĩ, baa sire bɔrɔ kũɲ ba cĩnniɲ.

8

Ba bilaa ciɛɲo naɲo-i baa bibiɛɲo jo baa-yo Yesu wulaa

¹ Nuɔmbaɲ buɔra, Yesu wuɔ ta kã *Olivi-tibinni-tãnuɲgu-na. ² Ku cuo kaala-i-na, wuɔ naar jo *Diilodubuɔ-i-na. Nuɔmba-i hiere baa kũɔl ba-naa jo u wulaa. Wuɔ tĩena tuɔ waɲ Diiloɲ-nelma-i baa-ba. ³ U juɔ'a u ne da *ãɲjĩnamma pigãataamba-i baa *Farisĩɛbaa-ba juɔ ji jĩna moloɲ ciɛɲo naɲo-i ba yaaɲga-na, wuɔ ba bilaa-yo baa bibiɛɲo. ⁴ Baɲ jĩena-yuɔ, baa gbẽ Yesu-i wuɔ: «Hãalãtie, i bilaa ciɛɲ daayo-i baa bibiɛɲo. ⁵ A ne da ãɲjĩnamma-na, *Moisi ciɛra wuɔ i tie naɲ caamba famba temma-i baa tãmpẽlẽiɲa i ko-ba. Nuɔ fuɔ, naɲ'a niɛ?»

⁶ Ba yuu-yo dumaɲo-na da ba ne sĩ u ka piiye cãl ba bel-o. Yesu wuɔ yaɲ-ba aa naa ture u yuɲgu-i tuɔ nyegẽɲ hĩema-na baa u niele. ⁷ Baa cor ta ba yuu-yo. Baɲ yuu-yoɲ ba titirre dumaɲo-na, wuɔ ciir u yuɲgu-i aa naa cira: «Namaaɲo-na, umaɲ duɔ saa ce kuubabalaɲgu dede, kutieɲo doɲ u naɲ-yo mi ne.» ⁸ Aa naa tiraa ture u yuɲgu-i tuɔ nyegẽɲ hĩema-na. ⁹ Uɲ piiye baa-ba dumaɲo-na, baa doɲ ta ba ta ba da-ba-diei. Ba bĩncɔiɲo yaa taa igẽna aa banamba cu. Ba taa dumei hiere aa ji yaɲ Yesu yaa yoɲ baa ciɛɲ daayo-i. ¹⁰ Yesu wuɔ ciir u yuɲgu-i aa naa cira: «Ciɛɲ nuɔ, ba curaa hie? Molo saa naɲ-ni wei?»

¹¹ Ciɛɲ wuɔ cira: «Hãalãtie, molo saa naɲ-mi.»

Yesu wuɔ cira: «Ãhãa! Kã, muɔmi sie bi gãɲ baa-ni. ɲga baa tiraa ɲ ce kuubabalaɲgu.»]

Yesu yaa fitĩnuɔ-i nelbiliemba hɔlma-na

¹² Ku huon̄gu-na, Yesu wuɔ ji tiraa tuɔ piiye baa nuɔmba-i wuɔ: «Muɔmei fit̄nuɔ-i nelbiliemba hɔlma-na. Uman̄ duɔ cu mi huon̄-nu, u sie waa kukulma-na, u ka da gbagbaama man̄ kãan̄ baa-yo Diilon̄-nelle-na.»

¹³ *Faris̄iebaa baa gb̄e-yo wuɔ: «Nuɔ da ŋ ji ta ŋ wan̄ nan̄ fer̄en̄ maama-i, yungu ce nie waa nan̄ nelma-na?»

¹⁴ Yesu wuɔ cira: «Muɔ mi suyaa mi mun̄helmu-i aa tiraa suɔ mi mun̄kãmmu-i, a ce dumaan̄o-na, da mi fie ta mi wan̄ man̄ mi kũnḡu-na, mi sa kar coima. A ne da namaan̄o-i, na sa suɔ mi mun̄helmu, na sa suɔ mi mun̄kãmmu. ¹⁵ Namaa ne nelma-i nelbilien̄ nemma aa ta na cãl nuɔmba-i, a ne da mei sa cãl nelien̄o. ¹⁶ Aa da mi fie cãl uman̄, da ŋ ne-ma, ŋ da-ma ninson̄o. Hama-i nuɔ-i? Mi sa ce weima-i mi diei; uman̄ puɔraa-mi, uu dii baa-mi. ¹⁷ Ma s̄i ma nyegãan̄ na *ãnj̄inamma-na wuɔ: «Siertaan̄ da ba yu ba hãi nelma man̄ nuɔ-i, ninson̄o.»*

¹⁸ Terien̄gu fan̄gu-na, muɔ baa mi To-i miem̄ei siertaan̄ mie mei maama-na; u yaa puɔraa-mi.»

¹⁹ Faris̄iebaa-ba yuu-yo wuɔ: «Ŋ to dii hie?»

Yesu wuɔ cira: «Na sa suɔ muɔn̄o-i na ka ce nie gbãa suɔ mi To-i. Kuɔ na taa na suɔ muɔn̄o-i, naa naa gbãa suɔ mi To-i.»

²⁰ Yesu waa *Diilodubuɔ-na tuɔ wan̄ Diilon̄-nelma-i aa tuɔ piiye nel daama-i. U waa ban̄ dii gbein̄a-i kusuɔn̄-nu ba hã Diilon̄o-i. U belman̄-huon̄gun̄ ŋa naa ku saa hi dumaan̄o-na, molo saa haa u nan̄ga yuɔ.

Yesu pigãan̄ u s̄inni-i

²¹ Yesu wuɔ suon̄u u ãndaan̄gu-i baa-ba wuɔ: «Mi ka ta. Aa mi suyaa mie na ka taara-mie. Na sie bi gbãa kã min̄ kãn̄ kusuɔn̄-nu; a ce dumaan̄o-na, na ka ku baa na ãmbabalma-i.»

* 8:17 ãnj̄inamma tiyemman̄-sebe (Deutéronome) 17.6, 19.15; Kãman̄-sebe (Nombres) 35.30

²² *Yuifubaa baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Bige-i cie wuɔ i sie gbãa kã uŋ kãŋ kusuɔŋ-nu? U taara duɔ ko u fere wei?»

²³ Yesu wuɔ cira: «Namaa hilaa hĩemaŋ bande aa meɪ hel dɔrɔ. Hĩemaŋ-baamba'i namaaŋo-i aa muɔŋo-i hĩemaŋ-wuɔŋ muɔ sɪ, ²⁴ ku'i cie miɛ na ka ku baa na ãmbabalma-i. Coima saa fa, da na saa hũu-ma wuɔ umaŋ dii gbula u yaa muɔŋo-i, na ka ku baa na ãmbabalma-i.»

²⁵ Baa yuu-yo wuɔ: «Nuɔŋo-i hai moloŋ nuɔnei?»

Yesu wuɔ cira: «Mi pigãaŋ-na mi sɪnni-i dii ku domma-na. ²⁶ Na nelma bɔi dii mi da mi waŋ-ma baa-na, na yuŋ-maama bɔi bi dii mi da mi fiɛlnu-mɛi. Ŋga umaŋ puɔraa-mi huhurmantierɔ sɪ. Uŋ pigãaŋ-mi mamaŋ, mi waŋ ma yaa-i baa nuɔmba-i.»

²⁷ Yesuŋ piye baa-ba, ba saa suɔ wuɔ u gbɛ u To yaa-i.

²⁸ Wuɔ cira: «Da na ji haa *Moloŋ-Bierɔ-i dɔrɔ huɔŋgu maŋ nuɔ-i, na ka suɔ suɔ wuɔ umaŋ dii gbula u yaa muɔŋo-i. Na ka bi suɔ wuɔ mi sa ce weima mi fere. Mi Toŋ waaŋ mamaŋ baa-mi, mi waŋ ma yaa-i. ²⁹ Umaŋ puɔraa-mi, mi ce u huɔŋga-i; a ce dumaŋo-na uu dii baa-mi; u saa nanna-miɛ mi diei yoŋ.»

³⁰ Yesuŋ piye dumaŋo-na, nuɔmba bɔi hũu u nelma-i.

Ninsoŋo sa dɔlnu nelbiliemba-i

³¹ *Yuifubaa-ba maŋ naa hũyãa Yesu nelma-i, wuɔ waŋ baa-ba wuɔ: «Da na bel mi nelma-i nammu hãi, na ka ce mi *hãalãbierɔ namaa kelkel. ³² Na ka suɔ ninsoŋo-i aa ninsoŋo ka ce na waa na fereŋ nuɔ.»

³³ Baa cira: «Ŋ waŋ wuɔ nie de-i? Mierɔ-i *Abiramu hãayɛŋ miɛ, ii dii i fereŋ nuɔ, i saa ce nelierɔ-kɔrsɪnni dede.»

³⁴ Yesu wuɔ cira: «Yaaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Umaŋ duɔ ce ãmbabalma-i, kutierɔ cie kɔrierɔ ãmbabalma wu-laa. ³⁵ A ne da kɔrierɔ sie gbãa ce dũŋgu baa u yuntierɔ-i, ŋga u yuntierɔ bierɔ yaa gbãa ce dũŋgu-i baa u to-i.

³⁶ Terienġu fanġu-na, Bepolġ duo cira nuoni maġ dii ȳ feřen nuo, nii dii ȳ fere nuo kelkel. ³⁷ Mi suyaa mie Abiramu hãayēlġ namaa, ŋga na taara na ko-mi wuo mi nelma sa dōlnu-nei. ³⁸ Muo miġ daa mamaġ mi To wulaa, mi waġ ma yaa-i. Ŋga namaaŋo-i, na toġ hãalãayã-nei mamaġ, na ce ma yaa-i.»

³⁹ Baa cira: «Mie to yaa Abiramu.»

Yesu wuo cira: «Kuo naa naa waa Abiramu bisãlġ namaa kelkel, naa naa ta na ce Abiramu temma-i. ⁴⁰ Ŋga na bir yaġ aa ta na taara na ko-mi a ne da miġ daa ninsoŋo maġ mi To wulaa, mi waġ u yaa baa-na. Naġ ceġ mamaġ mafamma-i Abiramu maacemma'i wei? ⁴¹ Na biyaa na to u maama.»

Baa cira: «Mieŋo-i bũorãaġ mie sġ; i to dii u diei yoŋ, u yaa Diiloŋo-i.»

⁴² Yesu wuo gbē-ba wuo: «Muomi hilaa Diiloŋ-terien-nu'i jo, aa mi juo fuo jomma'i. Kuo na to yaa naa waa Diiloŋo-i ninsoŋo, muomi kũŋgu naa ta ku dōlnu-nei. Mi saa jo mi feřen jomma, u yaa puōraa-mi. ⁴³ Naġ'a na sa nu mi nelma-i ku'i cie miġ waġ mamaġ baa-na, na sa suo ma yuŋgu-i. ⁴⁴ Na to yaa *Sitãni. Na taara na ce fuo kusũŋgu yaa-i. Dii ku domma-na, u yii baa nelkolle yaa-i. Uŋ'a u sa waġ ninsoŋo-i dumaŋo-na, u saa sie ninsoŋo-i dede. U yaa coima tieŋo-i, a ce dumaŋo-na u nelma-i hiere coima. ⁴⁵ Ŋga muo fuo, mei waġ ninsoŋo yaa-i; ku'i cie ȳ da na saa hũu mi nelma-i. ⁴⁶ Namaaŋo-na, hai gbãa da cãlmuo haa-mie? Da kuo mi waġ ninsoŋo, bige-i cie na ta na cĩina mi nelma-i? ⁴⁷ Umaġ duo waa Diiloŋ-wuoŋo, ȳ da kutieŋo nu Diiloŋo nelma-i. Ŋga namaaŋo-i, Diiloŋ-baaġ namaa sġ, ku'i cie na sa nu mi nelma-i.»

⁴⁸ Baa cira: «Die cira nuoŋo-i *Samariyiēŋ nuo, i saa kar coima; aa *jĩna ka sire ȳ yuŋgu-i dii.»

⁴⁹ Yesu wuɔ cira: «Mi yun̄gu saa sire; mi kãŋ mi To yaa-i aa namaa na yagar wuɔ na sie kãŋ muɔŋo-i. ⁵⁰ Meɪ sa taara mi jĩna mi fere dɔrɔ, moloŋo'i dii tuɔ ce mafamma-i, aa kufan̄gu tieŋo yaa suyaan̄ neliɛŋo neliɛŋo kumaŋ gbɛ baa-yo. ⁵¹ Yaan̄ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Umaŋ duɔ tuɔ nu mi nun̄gu-i u sa ji suu baa kuliŋgu-i dede.»

⁵² Yesuŋ waan̄ mafamma-i, Yuifubaa-ba gbɛ-yo wuɔ: «Fieɪe fuɔ, nuharun̄gu si dii, i suyaa wuɔ nii si dii gbãŋgbãŋ. Abiramu-i baa *Diilopɔpuɔrbiemba-i ba kuu hiere, aa nan̄ ta ŋ piye wuɔ umaŋ duɔ tuɔ nu nan̄ nun̄gu-i kutieŋo sa ji suu baa kuliŋgu-i dede. ⁵³ Daa u cɔrnu dɛ! Nan̄ daa nie sɪ nan̄ maaraa i to-i Abiramu-i wei? Ŋga fuɔ u kuu, Diilopɔpuɔrbiemba tiraa ku.»

⁵⁴ Yesu wuɔ cira: «Kuɔ muɔmeɪ taa mi kaal mi fere, yun̄gu naa saa waa-kuɔ. Ŋga mi To yaa kaalaan̄-min̄. Na gbɛ u yaa-i wuɔ namaa Diiloŋo ⁵⁵ aa na sa bi suɔ-yo. Muɔ fuɔ, meɪ suɔ-yo. Da mi cira mi sa suɔ-yo, mi ka ce coikartieŋ muɔ namaa temma-i. Mi suɔ-yo aa tiraa ta mi nu u nun̄gu-i. ⁵⁶ Abiramu maŋ namaa to, uŋ juɔ suɔ wuɔ u ka hi mi jommaŋ-yiŋgu-i, u huɔŋga gbuu pãŋ fɛ. Uŋ juɔ da-mi, kuɔ gbuu silaa dɔlnu-yuɔ ŋaa bige-i?»

⁵⁷ Yuifubaa baa cira: «Nan̄ saa bi hi da bieŋ komuɔŋa hãɪ baa cĩncieluo-i yogo aa cira nan̄ daa Abiramu-i; ŋ daa-yo dan̄ hama-i temma-i?»

⁵⁸ Yesu wuɔ cira: «Yaan̄ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Aa Abiramu suɔ duɔ hoŋ, muɔmi maŋ dii gbula mii naa waa.»

⁵⁹ Uŋ waan̄ mafamma-i, baa biera tãmpɛlɛiŋa wuɔ ba nan̄-yo. Wuɔ yan̄-ba aa naa fuo hel *Diilodubuɔ-i-na ta.

9

Yesu puurii yiroŋo nan̄ yufieŋa

¹ Yesuŋ taa ka hi hølma namma-i, wuɔ da yironjo nanjo. Kutienjo huɔŋ baa u yirsinni-i. ² U *hãalãbieŋ baa yuu-yo wuɔ: «Hãalãtie, bige-i yirii naacolj daayo-i? Fuɔ ferẽŋ ãmbabalma'i yirii-yo waa u bĩncuɔŋ-maama'i yirii-yo?»

³ Yesu wuɔ cira: «Fuɔ ãmbabalma sĩ, u bĩncuɔŋ-maama bi sĩ. Diilonj uŋ hii dumaa, u yirii duɔ pigãaŋ nelbiliemba-i ku yaa-i. ⁴ Cuo duɔ gbãŋ kaal, i saaya i tie ce mi pɔpuɔrtienjo maacemma-i, ni ma'i sĩ, bãaŋ da ku tĩ, molo sie gbãa ce bĩŋkũngu. ⁵ Miŋ yeŋ nelbiliemba hølma-na, muɔmei ba fitĩnuɔ-i.»

⁶ Uŋ waan mafamma-i, wuɔ tu taalungu hĩema-na aa guɔlnu-kuɔ baa hĩema-i a hure yironj daa u yufienja-na ⁷ aa naa cira: «Kã ŋ ka saar ŋ yaanŋa-i Siloe hũnfuonŋu-na.» (Siloe yunŋu yaa wuɔ pɔpuɔrbilonjo.) Naacolj wuɔ kã ka saar u yaanŋa-i, u yufienj aa pãŋ puur; wuɔ bir tuɔ kũŋ.

⁸ Uŋ kãa ka hi, u caantaamba-i baa bamaŋ taa ba suɔ-yo hiere baa piel u maa-na. Baa ta ba piiye wuɔ: «Naacolj daa u yaa saa tuɔ tĩena u cãrã wei?» ⁹ Banaŋ ba'a u yaa-i, banaŋ ba'a u'i sĩ kerẽ u nabieraŋo. Naacolj fuɔ ferẽ wuɔ cira: «Muɔmei mi ferẽ!»

¹⁰ Baa yuu-yo wuɔ: «Ij cie ŋ yufienja-i nie a puur?»

¹¹ Wuɔ cira: «Baŋ bĩŋ naacoljo maŋ Yesu-i, u yaa cie kpɔkpɔtuonŋu hure-yei aa cira mi kã Siloe-i-na ka saar-a. Mi kãa ku yaa-i ka saar-a, a pãŋ puur.»

¹² Baa yuu-yo wuɔ: «Naacoljo faŋo we-i-na?»

Wuɔ cira: «Na feŋ muɔ, mei suɔ hie?»

Diilonjo gbãa nu nelbalaŋo nunŋu-i wei?

¹³⁻¹⁴ Yesuŋ puurii naacolj daayo yufienja-i yiinŋu maŋ nuɔ-i, ku waa *yitĩenaŋu. Naacolj uŋ piiye dumaanjo-na, baa bel-o kã baa-yo *Fariisĩebaa-ba wulaa. ¹⁵ Fariisĩebaa baa bi yuu-yo u yufienjaŋ cie dumaa puur. Wuɔ cira: «U huure kpɔkpɔtuonŋu yei aa cira mi kã ka saar mi yaanŋa-i. Mi kãa ka saar-ka ku yaa nuɔ-i, mi yufienja puur.»

¹⁶ Farisĩεbaa-ba namba ta ba piye wuɔ: «Naacolɔ maŋ cie maaceŋ daama-i u sie gbãa jo Diilonɔ-jomma. Na saa da, u sa kãŋ yitĩenanɔ baa u maacemma-i.»

Banaŋ ba'a: «Ãmbabalmanceronɔ hayo-i gbãa ce nel daama temma-i?» Kuŋ cie dumaŋo-na, baa hel ba-naa honniŋ.

¹⁷ Farisĩεbaa baa yuu naacolɔ-i wuɔ: «Nuɔ fuɔ, naŋ'a nie naacolɔ daayo kũŋgu-na?»

Wuɔ cira: «Mei wulaa, *Diilopɔpuɔrbilonɔ.»

¹⁸ *Yuifubaa baa sire wuɔ naacolɔ daa u saa naa yir. Baa bĩ u bĩncuɔmba jo. ¹⁹⁻²⁰ Baŋ juɔ, baa yuu-ba wuɔ: «Namaa bieŋo-i naacolɔ daayo-i wei?»

Baa cira: «Õu, mie bieŋo.»

Yuifubaa ba'a: «U huonɔ baa yirsĩnni-i wei?»

Naacolɔ bĩncuonɔ ba'a: «Õu, u huonɔ baa-ni.»

Yuifubaa ba'a: «U yufieŋa cie nie aa puur fiefie-i-na?»

²¹ U bĩncuonɔ ba'a: «Coima saa fa, i saa suɔ u yufieŋaŋ cie dumaa puur, aa i saa bi tiraa suɔ umaŋ puurii-ya.» Aa naa cira: «Yuuŋ fuɔ fere-i, bisãlãaŋo sĩ; maŋ cie dumaa, u ka waŋ-ma baa-na.» ²² Kumaŋ naa cie ba waŋ mafamma-i, Yuifubaa baa wurii-ba wuɔ umaŋ duɔ cira Diilonɔ uŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saanɔ *Konkortieŋo maŋ u yaa Yesu-i, ba nyaa kutieŋo-i *Diilonelhãalãdũŋgu-na. ²³ Kufanɔgu korma'i naa cie u bĩncuɔmba cira ba yuu fuɔ fere-i bisãlãaŋo sĩ.

²⁴ Ku huonɔgu-na, Farisĩεbaa-ba tiraa ji bĩ naacolɔ-i ji cira: «Ne Diilonɔ-i aa ŋ waŋ ninsonɔ-i; naacolɔ daayo-i nelfefieŋo sĩ, mie fere-i i suyaa-ma.»

²⁵ Naacolɔ wuɔ cira: «Mei sie gbãa cira nelfefieŋo, mei sie bi gbãa cira nelfefieŋo sĩ. Ŋga ma diei maama maŋ meŋ suyaa-ma: U puurii mei yufieŋa-i.»

²⁶ Baa yuu-yo wuɔ: «U cie-ni nie? U puurii ŋ yufieŋa-i puur hama-i temma-i?»

²⁷ Naacolɔŋ wuɔ cira: «Mi waanɔ-ma baa-na, na saa yiera nu-ma. Bige-i cie na'a mi tir-ma? Namaa na bi taara da na ce u *hãalãbieŋ namaa wei?»

²⁸ Baa pãŋ ta ba tuora-yuɔ aa naa cira: «Nuɔnei u hãalãbilɔŋ nuɔ! Mie fuɔ, *Moisi hãalãbieŋ mie. ²⁹ I suyaa wuɔ Diilɔŋo piiye baa Moisi-i, ŋga daayo-i i sa suɔ u munɔhelmu!»

³⁰ Naacolɔŋ wuɔ cira: «Namaa gberɛ! Na sa suɔ u munɔhelmu a ne da u puurii mei yufieŋa-i! ³¹ Na suyaa kerre wuɔ Diilɔŋo sa nu nelbabalaamba nunnii-i de! Umanɔ duɔ tuɔ wuɔ u hũmelle-i aa tuɔ ce u huɔŋga-i u nu fuɔ nuŋgu yaa-i. ³² Moloŋo manɔ huɔŋ baa yirsĩnni-i, iŋ siire ji hi baa nyunɔgo, i saa nu-ma dede wuɔ melɔŋ daayo puurii kutieŋo yufieŋa-i. ³³ Kuɔ naacolɔŋ daa u saa naa jo Diilɔŋ-jomma, uu naa saa gbãa ce bĩŋkũŋgu.»

³⁴ Baa cira: «Daa u cɔrnu de! Nuɔni manɔ huɔŋ baa ãmbabalma-i, nuɔnei gbãa pigãanɔ miɛŋo-i nelma wei?» Aa naa pãŋ nyaa-yo hiel-o Diilonelhãalãdũŋgu-na.

Yirsĩnni dii ni hãi

³⁵ Baŋ duɔnya naacolɔŋo-i, Yesu wuɔ nu-ma aa kã u wulaa ka yuu-yo wuɔ: «Ŋ haa ŋ nanɔga-i *Moloŋ-Bieŋo-na wei?»

³⁶ Naacolɔŋ wuɔ: «Hãalãtie, u yaa hai? Pigãanɔ-mi baa-yo; mi taara mi hũu u maama-i!»

³⁷ Yesu wuɔ: «U yaa ŋ yaanɔga-na; u yaa piiyeŋ baa-ni.»

³⁸ Naacolɔŋ wuɔ: «Itie, mi hũyãa-ma.» Aa naa pãŋ dũuna Yesu yaanɔga-na.

³⁹ Yesu wuɔ cira: «Mi juɔ hĩɛma-na da mi ji ce nelma diei. Mi juɔ da mi ji puur yiriemba yufieŋa-i aa suuye bamanɔ daanɔ ba waanɔga-i.»

⁴⁰ *Fariisĩɛbaa-ba namba waa u caanɔgu-na, baa cira: «Mie fuɔ i saa yir yogo.»

⁴¹ Yesu wuɔ cira: «Kuɔ naa naa suɔ-ma wuɔ na yirii, ãmbabalma naa saa waa-nei, ŋga naŋ ciera namaa saa yir, na ãmbabalma dii ma temma-i yogo.»

10

Yesu yaa ãnciinafefeŋo-i

¹ Baŋ tiyãa nelma famma-na, Yesu wuɔ ji naŋ gbãnalãaŋ daaku-i baa-ba wuɔ: «Umaŋ duɔ yaŋ naatuɔŋgu dumelle-i aa suur yaŋga naŋga, coima saa fa, ba bĩ u yaa-i cuoyuo-i. ² Ŋga umaŋ duɔ suur baa dumelle-i, u yaa naatuɔntierjo-i, u yaa ãnciinaŋo-i. ³ Tũlmba suɔ ba tierjo-i. Duɔ kã de-i-na, umaŋ nieyaŋ naatuɔŋgu-i u sire puur dumelle-i hã-yo, u tuɔ bĩ tũlmba-i ba yireiŋ-na ba da-ba-diei, ba ta ba hel. ⁴ Baŋ suɔ-yoŋ dumaŋo-na, duɔ ji bĩ-ba ba hel hiere, u ta ba yaaŋ-na aa ba cu-yo. ⁵ Ŋga da ba'a ba sa suɔ-ni, ba sie sie cu ŋ huoŋ-nu. Baŋ'a ba sa suɔ ŋ yalle-i, da ŋ bĩ-ba, ba bir yaŋ aa ta ba gbar-nie.»

⁶ Yesuŋ naaŋ gbãnalãaŋ daaku-i, ba saa suɔ ku yuŋgu-i. ⁷ Wuɔ tiraa cira: «Yaaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Muɔmei naatuɔŋgu dumelle-i. ⁸ Bamaŋ juɔ yaŋga muɔmi-na hiere, cuobaa; ŋga tũlmba saa nu ba nunni-i. ⁹ Muɔmei dumelle-i. Umaŋ duɔ suur baa dumelle-i, kutierjo kuraa. U gbãa tuɔ suur aa tuɔ hel kuŋ dɔlaanu-yuɔ dumaa, aa u ka tuɔ da u niiwuoni-i. ¹⁰ Cuoyuo jommaŋ-yuŋgu yaa a ji cuo, sisɔ a ji ko, da ma'i bi sĩ a ji guɔla. Ŋga muɔmi juɔ da mi ji kor nelbiliemba-i ba waa ba fererɛ nuɔ.

¹¹ «Da ŋ nu wuɔ ãnciinafefeŋo-i, u yaa muɔŋo-i. Umaŋ ka hũu-ma ku u tũlmba maama-na, u yaa ãnciinafefeŋo-i. ¹² Da ba bie umaŋ u tuɔ ceŋ tũlmba-i, ba sa bĩ ufaŋo-i ãnciinaŋo. Tũlmba-i fuɔ baamba sĩ; u taara gbeiŋa. Fuɔ temma-i, duɔ ji da jara jo, u gbar aa yaŋ u jo ji bel u yufellerɛ-wuoŋo-i ta. ¹³ Fuɔ juɔ duɔ ji taara gbeiŋa; tũlmba maama ce nie aa waa kpelle u huɔŋga-na? ¹⁴⁻¹⁵ Muɔmei

āncīinafefeɪŋ muɔŋo-i. Muɔ baa mi To-i iŋ suɔ i-naa dumaa, muɔ baa mi tūlmba-i i bi suɔ i-naa dumei. Aa mi hūyāa-ma da mi ku ba maama-na. ¹⁶ Tūlmba namba bi dii baa-mi yanŋa nanŋa. Mi saaya mi kā ka nyaa-ba jo baa-ba tūusɛlle ji ce di diei aa āncīinaŋo bi waa u diei. Da mi kā, ba ka nu mi nuŋgu-i.

¹⁷ «Miŋ hūyāa-ma da mi ku mi tūlmba maama-na aa da mi sire, ku cie mi maama ta ma dɔlnu mi To-i. ¹⁸ Muɔ da mi saa siɛ, molo siɛ gbāa ko-mi. Ku dɔlaanu muɔmei mi pā mi fere. Ku fōŋgūo dii-miɛ mi da mi ku aa sire. Mi To puɔraa-mi baa ma yaa-i.»

¹⁹ Yesuŋ waan mafamma-i, *Yuifubaa baa tiraa hel banaa honniŋ. ²⁰ Ba fōŋgūo baa ta ba piiye wuɔ: «Naacolŋ daa u yuŋgu si dii! *Jīna dii-yuɔ! Baa na ta na nu u nelma-i.» ²¹ Banan ba'a: «Jīna duɔ waa moloŋo man nuɔ-i, u siɛ gbāa piiye dumande-i-na. Namaa daa jīna ba nolŋo gbāa puur moloŋ yufieŋa wei?»

Yuifubaa-ba cīinaana Yesu-i

²² Waan-huɔŋguŋ juɔ hi, *Yuifubaa baa ta ba ce *Diilodubuo *migāaman-ponsaanŋu-i *Yerusalemu-i-na. ²³ Yesu wuɔ kā ka tuɔ wuɔra u biŋ *Salomɔ kukuruuŋgu-na. ²⁴ Yuifubaa baa kā ka cīilā-yuɔ aa naa yuu-yo wuɔ: «Ŋ ka kaala ŋ nelma-i baa-ye yaku-i? Da kuɔ Diilon uŋ pāa nuŋgu-i wuɔ u ka saan *Konkortieŋo man u yaa nuɔŋo-i, wan ninsoŋo-i baa-ye ke!»

²⁵ Yesu wuɔ cira: «Mi waan-ma baa-na cor tī, ŋga na saa hūu-ma. Miŋ ceŋ maman mi To yerre-na ma yaa pigāan mi sīnni-i. ²⁶ Ŋga nan'a naa sī meɪ tūlŋ namaa, na saa hūu mi nelma-i. ²⁷ Mi suɔ mi tūlmba-i. Ba nu mi nelma-i aa ta ba nyaanu-miɛ. ²⁸ Mi hā-ba cicɛlma man sa tīeŋ dede. Ba cɛraa ba ku, aa molo siɛ gbāa hūu-ba mi wulaa. ²⁹ Mi To yaa hā-mi baa-ba, u fōŋgūo jīenya nuɔmba-i hiere ba

wuoŋo-i, a ce dumaŋo-na, molo sie gbãa hũu u diei u wulaa. ³⁰ Wuɔ baa mi To-i kuuduɔŋgu yaa-i.»

³¹ Uŋ piiye dumaŋo-na, Yuifubaa baa tiraa biera tãmpɛlɛiŋa da ba naŋ-yo. ³² Wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Mi To cie mi ce nelfafamma boi pigãaŋ-na. Miŋ cie mamaŋ, na taara na naŋ-mi ko-mi hama-i yuŋ-nu'i jebi?»

³³ Yuifubaa ba'a: «Niŋ cie nelfafamma maŋ, i saa cira i naŋ-ni mafamma maa-na; niŋ wuɔraŋ ŋ biɛna Diiloŋo yerre-i wuɔ nuɔ Diiloŋo nuɔ, ku'i cie yie i naŋ-ni ko-ni.»

³⁴ Yesu wuɔ: «Ma nyegãaŋ na *ãnjĩnamma-na wuɔ Diiloŋo ciɛra: *«Namaaŋo-i naa dii ŋaa Diiloŋo.»** ³⁵ Diiloŋ-nelmaŋ vii bamaŋ, Diiloŋo ciɛra wuɔ baa dii ŋaa Diiloŋo. I sie bi gbãa maar Diiloŋ-ãndaŋgu-i. ³⁶ Uŋ hielaa muɔmi maŋ puɔr-mi mi jo hiɛma-na, bige-i cie da mi cira Diiloŋ-Bieŋ muɔ, na'a mi biɛna Diiloŋo yerre? ³⁷ Da kuɔ mi sa ce mi To maacemma, baa na hũu mi nelma-i. ³⁸ Ŋga da kuɔ mi ce ma yaa-i, hũyãaŋ-maŋ. Da na fie'a na saa haa na naŋga miɛ, miŋ ceŋ mamaŋ, hũyãaŋ-maŋ wuɔ Diiloŋ-maacemma; ku yaa na ka suɔ wuɔ mi To dii baa-mi aa mi bi waa baa-yo.»

³⁹ Uŋ waŋ mafamma-i, Yuifubaa baa tiraa sire wuɔ ba bel-o. Wuɔ kor ba wulaa.

⁴⁰ Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ bir kã *Yurdɛ bomborre nande-na, dii Nsãaŋ taa u *batisɛŋ nuɔmba-i kusuɔŋ-nu, ka tiɛna da huɔŋgu cellɛ. ⁴¹ Nuɔŋ baa kũɔl ba-naa nyaa u huɔŋ-nu. Ba taa ba piiye wuɔ: «Nsãaŋ siire, u saa ce himma dede. Ŋga uŋ waŋ mamaŋ hiere naacolŋ daayo kũŋgu-na, ninsoŋo.»

⁴² Nuɔmba boi hũyãa Yesu nelma-i terieŋgu faŋgu-na.

* 10:34 Gbɛliemaŋ-nalãaŋgu (Psaume) 82.6

11

Lasaar kuliingu-i

¹⁻² Yesu jĩeŋo naŋo waa Betani-i-na ba taa ba bĩ-yo Lasaar. U tũɔbaa-ba waa ba hãi: Ba taa ba bĩ unaŋo-i Marti aa bĩ unaŋo-i Maari. Maari faŋo yaa naa kũona natikolo-hũmma-i Itieŋo gbeini-na aa naa hurre-nie baa u yukuɔsĩnni-i.*

Lasaar wuɔ ji cii jarma-na. ³ U tũɔbaa-ba puɔr ba ka waŋ baa Yesu-i wuɔ u jĩeŋo jaŋ. ⁴ Baŋ waan-ma, Yesu wuɔ cira: «Jaŋ daama saa jo da ma ji ko Lasaar, ŋga ma juɔ da ma ji ce Diiloŋo-i bɔi baa u Biŋo-i hiere.»

⁵ Lasaar baa u tũɔbaa-ba-i, ba maama taa ma dɔlnu Yesu-i ma cor. ⁶ Baŋ tũɔnu-yuɔ wuɔ Lasaar si dii hĩnni, wuɔ yaŋ yinni hãi cor ⁷ aa naa suɔ gbẽ u *hãalãbiemba-i wuɔ: «I ka bir kã *Yude-i-na.»

⁸ U hãalãbiemba cira: «Hãalãtie, ma sĩ *Yuifubaa-ba taa ba taara ba naŋ-ni baa tãmpẽlẽiŋa ko-ni terieŋgu fanġu-na ke? Ku saa bi da yinni yogo aa ŋ'a i bir kã!»

⁹ Yesu wuɔ naŋ gbãnalãaŋ daaku-i baa-ba wuɔ: «Ma sĩ lɛrbaa cĩncieluo ba hãi dii bãaŋgu-na ke? Da ŋ ta ŋ wuɔ bãaŋgu-na, ŋ sa tisĩŋ ŋ fɛrɛ duma, ¹⁰ ŋga da ŋ ta ŋ wuɔ isuŋgu-na, cecer maa sĩ, ŋ sa gbãŋ aa tisĩŋ ŋ fɛrɛ.»

¹¹ Uŋ waan mafamma-i, wuɔ cira: «I jĩeŋo-i Lasaar yaa kuraa duɔfũŋ, mi ka kã ka pĩŋ-yo.»

¹² U hãalãbiemba cira: «Da kuɔ u kuraa duɔfũŋ, yaŋ-yo fafalnu ka da-yuɔ.»

¹³ Yesu taa u taara u waŋ Lasaar kuliingu maama yaa baa-ba dumaŋo-na, ŋga ba saa suɔ. Bafamba daa nie sĩ u waŋ duɔfũgbãŋgbãlãmmuŋ maama. ¹⁴ Baŋ'a ba saa suɔ Yesu nelma yaanġa-i dumaŋo-na, wuɔ naa wuɔ waŋ-ma gbar-ma baa-ba wuɔ Lasaar jarma yaraa-yo. ¹⁵ Aa naa cira: «Uŋ'a u saa ku mi caan-nu, ku dɔlaanu-mie cor. Ku ka

* 11:1-2 Nsãa 12.3

kãyã-nei na haa na nan̄ga-i miε fafamma. Siireŋ i ka ne kuŋ yeŋ dii dumaa.»

¹⁶ U hãalãbiloŋo naŋo waa, ba taa ba bĩ-yo Toma, Girekibaa ba'a Didimu; ku yuŋgu yaa wuɔ pĩεbaa. Fuɔ wuɔ gbẽ u nahãalãbiemba namba-i wuɔ: «Yaan̄ i kã, da ku ka waa kuliŋgu, i bi ku baa Itieŋo-i hiere.»

Yesu yaa cicẽlma tierŋo-i

¹⁷ Yesuŋ kãa ka hi, wuɔ nu wuɔ ban̄ fuuriye Lasaar u yinni naa yaa waa yiŋgu fan̄gu-na. ¹⁸ Betani-i baa *Yerusalemu-i ku saa yu kilobaa-ba siei, ¹⁹ a ce dumaan̄o-na, *Yuifubaa boi baa hilaa kã da ba ka jaal kuliŋgu-i.

²⁰ Martiŋ juɔ nu wuɔ Yesu jo dii, wuɔ sire tuɔ jãrã-yuɔ aa naa yan̄ Maari yaa tĩena dumelle-na baa niraamba-i. ²¹ Uŋ kaa hi, wuɔ gbẽ Yesu-i wuɔ: «Itie, kuɔ nii naa waa, mi tũɔ naa saa ku. ²² Ŋga mi suyaa miε niŋ yeŋ terieŋgu maŋ nuɔ-i fiefie-i-na, da ŋ cãrã kumaŋ Diiloŋo wulaa, u ka hã-ni baa-ku.»

²³ Yesu wuɔ cira: «Ŋ tũɔ ka sire.»

²⁴ Marti wuɔ cira: «Mi suyaa miε miwaaŋo tĩmmaŋ-yiŋgu-na, kuɔŋ da ba ji ta ba sire, u ka sire.»

²⁵ Yesu wuɔ cira: «Muɔmei siireŋ kuomba-i aa muɔmei cicẽlma-i. Umaŋ duɔ haa u nan̄ga miε, duɔ fie ku, u ka sire. ²⁶ Aa umaŋ duɔ haa u nan̄ga miε, u cɛraa u ku; ku yuŋgu yaa wuɔ u daa cicẽlma maŋ sa tĩeŋ dede-i. Ŋ hũyãa mafamma-i wei?»

²⁷ Marti wuɔ: «Itie, mi hũyãa-ma. Mi hũyãa-ma wuɔ *Kon̄kortieŋo maŋ naa saaya u jo, u yaa nuɔŋo-i. Nuɔnei Diiloŋ-Bieŋ nuɔŋo-i.»

²⁸ Martiŋ waan̄ mafamma-i, wuɔ ta kũŋ. Uŋ kaa hi, wuɔ cuo bĩ Maari-i a waŋ baa-yo wuɔ: «Hãalãtieŋo juɔ; wuɔ mi ji waŋ baa-ni ŋ kã u wulaa.»

²⁹ Maariŋ nuɔ mafamma-i, wuɔ pãŋ sire baa gbarunŋu tuɔ kã Yesu wulaa. ³⁰ Yesu wuɔ sa hi suur nellen-huɔŋga-na yogo, Martiŋ kãa ka da-yo terienŋu maŋ nuɔ-i, u waa yogo kusuɔŋ-nu'i. ³¹ Yuifubaa-ba maŋ waa ta ba ce jaaluŋgu-i, baŋ juɔ da Maari tãanu hel dumaarŋo-na, baa sire cu u huɔŋ-nu wuɔ sã u kã tãeŋo cĩncorre'i nuɔ-i duɔ ka kaal. ³² Wuɔ kã ka hel Yesu terienŋu-na. Uŋ kaa'a u ne da Yesu-i, wuɔ kã ka dũuna u yaarŋa-na aa naa cira: «Itie, kuɔ nii naa waa, mi tũɔ naa saa ku.» ³³ Aa pãŋ haa u nammu-i u yuŋ-nu. Bamaŋ naa kãa baa-yo, baa bi kã ba ta ba kaal hiere.

Yesuŋ daa baŋ kaal dumaarŋo-na, u huɔŋ kaa pãŋ kũɔl. ³⁴ Wuɔ yuu-ba wuɔ: «Na fuuriye-yuɔ hie?»

Baa cira: «Itie, jo i ta i ka pigãaŋ-ni baa terienŋu-i.» ³⁵ Yesu wuɔ pãŋ doŋ tuɔ kaal. ³⁶ Yuifubaa baa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Na saa da, kuloŋo maama taa ma dɔlhu-yuɔ de!» ³⁷ Banaŋ baa ta ba piiye wuɔ: «Ma sã u yaa puurii yiroŋo yufienŋa-i ke? Bige-i cie u saa cie Lasaar baa ku?»

³⁸ Yesu huɔŋgaŋ ŋa naa gbuu kũɔl dumaarŋo-na, wuɔ kã ba kã cĩncorre terienŋu-na. Di waa tãmpẽfuɔŋ-nu aa ba ce tãmpẽlle suuye di nuŋgu-i. Baŋ kaa hi, ³⁹ wuɔ cira: «Halaar tãmpẽlle-i!»

Marti wuɔ cira: «Itie, u yinni naa yaa de-i uŋ fuuriye; u ka doŋ tuɔ hũŋ dii.»

⁴⁰ Yesu wuɔ cira: «Marti, ma sã mi waarŋ-ma baa-ni mie da ŋ haa ŋ nanŋa mie ŋ ka da Diilonŋ uŋ hii dumaa ke?»

⁴¹ Baa halaŋ tãmpẽlle-i. Yesu wuɔ tã u yunŋu-i dɔrɔ aa naa cira: «Baba, niŋ nuɔ mi nuŋgu-i mi jaal-ni bɔi. ⁴² Mi suyaa mie ŋ sa yagar mi nuŋgu-i, ŋga bamaŋ dii mi caarŋu-na mi piiye ba yaa da ba suɔ wuɔ nuɔnei puɔraa-mi.» ⁴³ Uŋ waarŋ mafamma-i, wuɔ piiye da gbagaga wuɔ: «Lasaar, sire ŋ hel ŋ jo bande!» ⁴⁴ Kuloŋ wuɔ hel jo; u

gbeini fienya baa u nammu-i hiere ka hel baa u yungu-i.
Yesu wuɔ cira: «Firiinj-yonj aa na yanj u kã!»

Ba taara ba ko Yesu-i

(Matie 26.1-5; Marke 14.1-2; Like 22.1-2)

⁴⁵ *Yuifubaa bɔi baa kãa Maari ba terienju-na da ba ka jaal ba tũɔ kuliingui. Banj juɔ da Yesu cie nel daama-i, ba fɔngũɔ baa hũu u maama-i. ⁴⁶ Bananj baa bir yanj aa kã ka tũnu *Farisiebaa-ba-i baa unj cie mamañ. ⁴⁷ Banj tũonu-bei dumaanjo-na, *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa Farisiebaa baa tigiinj *nellentaamba-i aa naa cira: «Naacolj daa u wuɔra u ce himma bɔi, i ka ce nie? ⁴⁸ Die bi yanj u cor tuɔ ce, nuɔmba-i hiere ba ka cu u huonj-nu. Da nj bi da ba cuu u huonj-nu, *Oromebaa-ba ka jo ji muonu i *Diilodubuɔ-i aa ko-ye hiere.»

⁴⁹ Unanjo waa ba hɔlma-na, ba taa ba bĩ-yo Kayifu. U yaa waa *Diilojigãntaamba yuntienjo-i belle fande-na. Fuɔ wuɔ cira: «Na sa suɔ ku yaanga-i de! ⁵⁰ Na saa suɔ wuɔ nelduɔñ duɔ ku a kor nelle-i hiere ku bɔyaa nelle da di muonu wei?»

⁵¹ Kayifunj waanj nelma manj daama-i fuɔ maawamma sã. Unj waa Diilojigãntaamba yuntienjo-i belle fande-na dumaanjo-na, Diilonjo yaa diyaa-ma u nunju-na, wuɔ Yesu yaa saaya u ku Yuifubaa-ba maama-na ⁵² aa bi ku tigiinj Diilonj-bisãlmba manj dii hienju-na a ce-ba kuuduɔñgu. ⁵³ Yinduɔñgu fangu-na, Yuifu ba yuntaanj baa yiera-mei wuɔ fuɔ ba ko Yesu-i. ⁵⁴ Banj puu mafamma-i, Yesu wuɔ yanj-ba aa tuɔ fuo u hel. Duɔ hel u sa yanj ba da-yo. Ku huonju-na, wuɔ ji ta baa u *hãalãbiemba-i ka tiena nelle nande-na ba bĩ-de Efiramu, di saa maa baa hiekuraanju-i.

⁵⁵ *Kɔrsinni tĩmmañ-ponsaanjuñ juɔ pie, *Yuifubaa baa jãnu ba-naa da bãmbãale *Yerusalemu-i-na da ba tigiinj ba fere a saa baa ba Diilonj-hũmelle-i aa ponsaanju suɔ da ku hi. ⁵⁶ Nuɔmbanj juɔ dumaanjo-na, baa ta ba taara

Yesu-i Diilodubuɔ dumelle huɔŋga-na, ba sa da-yo ba da-yo. Baa ta ba piiye wuɔ: «Na yuu ba'a naacolŋ daayo ka jo ponsaŋ daaku-na wei?» ⁵⁷ A ne da Diilojigāntamba yuntaamba-i baa Farisīɛbaa-ba naa waŋ baa nuɔmba-i wuɔ umaŋ duɔ suɔ uŋ yeŋ kusuɔŋ-nu, kutieŋo pigāaŋ-ba baa-yo ba ka bel-o.

12

Maari kũɔna natikolo-hũmma Yesu gbeini-na

(Matie 26.6-13; Marke 14.3-9)

¹*Kɔrsīnni tīmmanŋ-ponsaŋgunŋ juɔ tīɛ yinni niediei aa da ku hi, Yesu wuɔ kã Lasaarbaa-ba wulaa dii Betani-i-na. Lasaar faŋo yaa naa kuu aa Yesu wuɔ sire-yuɔ. ²Uŋ kãa, baa haa bituɔŋgu u yerreŋ. Marti yaa cie niwuoni-i aa bie hã-ba. Lasaar waa baa-ba tuɔ wuɔ. ³Maari wuɔ bie natikolo naŋo-i litiri boluɔŋgu, a kũnna Yesu gbeini-na aa ce u yukuɔsīnni-i hurre-nie. Natikolo faŋo-i baa cie-yo baa *naar-yɔmma ma kula. U sullu waa kpelle. Wuɔ sire nyaayã dũŋgu-i. ⁴Yesu *hãalãbilɔŋo maŋ ba naŋ biŋ-yoŋ *Yuda-Isikaro-i, umaŋ juɔ hel Yesu huɔŋgu-na, wuɔ cira: ⁵«Natikolo daayo naa gbãa da *deniebaa nuɔsũɔ komuɔŋa ndii. Bige-i cie u saa yaŋ i suor-o a hã sũntaamba baa gbeija faŋa-i?» ⁶Ku saa ce ŋaa sũntaamba hujarre waa-yuɔ ku'i cie u tuɔ waŋ mafamma-i dɛ! U taa u waŋ-ma baa u huɔya-maama. U yaa taa u tiera ba gbeija-i, a ne da u taa u cuo; a ce dumaŋo-na u taa u dii u naŋga-i yei.

⁷Uŋ waŋ mafamma-i, Yesu wuɔ cira: «Yuda, yaŋ cieŋo fiisa! U kũɔna natikolo daayo-i mie tuɔ cie mi kuliŋgu yaa-i. ⁸Sũntaamba dii baa-na bãaŋgu-i baa isuɔŋgu-i, ŋga muɔmi sie tīɛna baa-na gbula.»

Nuɔmba gbagbarra Yesu huɔŋ-nu

⁹*Yuifubaa-baŋ juɔ nu wuɔ Yesu juɔ dii Betani-i-na, baa sire kaal ba-naa kã da ba ka ne-yo aa bi ne Lasaar.

¹⁰ *Diiløjigãntaamba yuntaaŋ baa sire wuɔ ba ko Lasaar
¹¹ wuɔ u siremma ciɛ Yuifubaa bɔi nanna ba bĩncuɔŋ-
 hũmelle-i aa hũu Yesu maama-i.

Yesu suurma-i Yerusalemu-i-na
(Matie 21.1-11; Marke 11.1-11; Like 19.28-40)

¹² Ku cuo kaala-i-na, nelpũngu maŋ naa juɔ
 *Yerusalemu-i-na da ba ji ce *kɔrsĩnni tĩmmaŋ-
 ponsaŋgu-i, baa nu-ma hiere ka saa wuɔ Yesu jo dii.

¹³ Baa sire kar nampurni ta ba kã da ba ka jãrã-yuɔ. Ba taa
 ba hãl wuɔ:

«Diiloŋo temma si dii!

Itieŋ uŋ saŋ umŋ jo, Diilo baa-yo!

Diilo baa *Isirahel-baamba nellentieŋo-i!»*

¹⁴ Yesuŋ joŋ hũmelle-na, wuɔ ji da kakũmuɔ naŋo-i,
 wuɔ bel-o nyugũŋ. Ma bi nyegãaŋ dumei Diiloŋ-nelma-na
 wuɔ:

¹⁵ «*Sinyɔtaŋ namaa, baa na tie holle.

Nieŋ, na nellentieŋo'i juɔŋ daayo na wulaa.

U nyugãaŋ tĩena kakũmbiloŋ-na.»†

¹⁶ Nel daamaŋ taa ma ce huɔŋgu maŋ nuɔ-i, u *hãalã-
 biemba saa naa suɔ ma yaŋga-i. Yesuŋ juɔ nyugũŋ kã
 dɔrɔ-i-na, maa suɔ tĩenu-bei wuɔ *Diilopɔpuɔrbiembaŋ
 waŋ mamaŋ u kũngu-na, ma yaa taa ma ce-yuɔ
 dumaŋo-na.

¹⁷ Bamaŋ waa hiere da uŋ siire Lasaar dumaa, baa ta
 ba waŋ-ma baa nuɔmba-i. ¹⁸ Nuɔmbaŋ nuɔ gberɛ daayo
 maama-i, baa kũɔl ba-naa ta ba jo u wulaa. ¹⁹ *Farisĩebaa
 baa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Ma sã na daa ke?
 Nuɔmba-i hiere baa dii u huɔŋ-nu; ma maaraa-na na gbãa
 ce bĩŋkũngu!»

Yesu waŋ u kuliŋgu maama

* ^{12:13} Gbɛliemaŋ-nalãaŋgu (Psaume) 25.26 † ^{12:15} Sakari
 (Zacharie) 9.9

²⁰ Bamaŋ naa juo *Yerusalemu-i-na da ba ji jaal Diilonjo-i ponsaangu-na, Girekibaa-ba bi waa-bei. ²¹ Baa kã ka ta ba piiye baa Filipu-i wuo: «I taara die piiye baa Yesu-i.» Filipu waa Yesu *hãalãbiloŋo. U taa u hel Betisada dii *Galile mara nuo. ²² Filipu wuo kã ka tũnu Ændere. Baa sire ba hãi-i-na ka hi Yesu-i baa-ma. ²³ Yesu wuo cira: «*Moloŋ-Bieŋo uŋ ka da yerre huoŋgu maŋ nuo-i, ku yaa hii daaku-i.» ²⁴ Aa naa cira: «Yaarŋ mi warŋ ninsoŋo-i baa-na: Da ŋ da dïbelle saa suur hïema-na a hør, di bi tïe di diei yaa-i; ŋga da di suur hïema-na a hør, ŋ da di diyaa bieŋa boi. ²⁵ Umaŋ duo tuo døl u fere, kutieŋo ka kosoŋo u fere; ŋga umaŋ duo hiel u naŋga u fereŋ nuo miwaan daayo-na, kutieŋo ka da cicëlma maŋ sa tïeŋ dede-i. ²⁶ Umaŋ duo tuo taara duo ce mi cãarãŋo, kutieŋo saaya u tuo nyaanu-mie. Muo da mi waa kusuoŋ-nu, mi cãarãŋo ka bi waa kusuoŋ-nu'i. Mi To ka ce mi cãarãŋo ce boi.

²⁷ «Minj yeŋ terieŋgu maŋ nuo-i fiefie-i-na, mi huoŋga si dii huoŋga. Mi sa suo minj ka warŋ mamaŋ baa mi To-i. Mi juo yaahuolo daayo maama yaa nuo-i, mi sie bi sie cira u kor-mi yuo.» ²⁸ Aa naa cira: «Baba, ce ŋ yerre ce boi!» Uŋ waarŋ mafamma-i, baa nu molo piiye doro-i-na wuo: «Mi cie mi yerre ce boi tï, mi ka tiraa ce di ce boi.» ²⁹ Bamaŋ waa nu moloŋ daa uŋ piiye, baa ta ba piiye wuo: «Diilonjo'i naaraa!» Banaŋ ba'a: «*Dorpoŋbiloŋo'i piiye baa-yo!»

³⁰ Yesu wuo gbẽ-ba wuo: «Moloŋ daa u saa piiye mei maa-na, u piiye namaa maa-na. ³¹ Fiefie yaa Diilonjo ka pigãarŋ nelbiliba-i u jãyãmma-i. Kuŋ hii terieŋgu maŋ fiefie-i, Diilonjo ka donya miwaan daayo tieŋo-i†. ³² Aa da ba ji haa-mi doro, mi ka fa nelbiliba-i hiere pie-ba mi caarŋ-nu.»

³³ Yesu waarŋ nel daama-i a pigãarŋ uŋ ka ku kuliingu maŋ. ³⁴ Nuorŋ baa cira: «*Ænjĩnamma ciera wuo Diilonjo

† 12:31 Miwaan daayo tieŋo yaa *Sitãni-i.

uŋ pãa nuŋgu-i wuɔ u ka saañ *Korjorkortierjo maŋ, u sa ku dede. Ma da niɛ naŋ'a Moloŋ-Bieŋjo gbɛ ba haa-yo dɔrɔ? Ma diei ma hãi Moloŋ-Bieŋjo yaa hai moloŋjo-i?»

³⁵ Yesu wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Fitĩnuɔ dii baa-na yogo, ŋga u sie cɔ. Terienŋu faŋgu-na, wuɔsaanŋu maŋ dii na gbeini-na, siireŋ na ce-ku, ku yaa na ka hi baa cecerma-i. Na saa da, da ŋ ta ŋ wuɔ kukulma-na ŋ sa suɔ niŋ kãŋ kusuɔŋ-nu.

³⁶ Da na ta na taara na waa cecerma-na, fitĩnuɔŋ yeŋ baa-na huɔŋgu maŋ nuɔ-i, haanŋ na naŋga yuɔ huɔŋgu faŋgu'i nuɔ-i.»

Yesuŋ waanŋ mafamma-i, wuɔ hel ba hɔlma-na ka fuo.

Yuifubaa-ba saa hũu Yesu nelma-i

³⁷ Yesuŋ fie ce gberɛ-weima bɔi *Yuifubaa-ba yufelle-na, molo saa hũu u nelma-i. ³⁸ Diilonŋ uŋ puɔraa *Isayinŋ waŋ mamaŋ, ma'i sɪ daama-i wei? Isayi ciera wuɔ:

«Itie, ŋ daa hai moloŋjo-i hũyãa i nelma-i?

Ŋ pigãanŋ hai moloŋjo-i wuɔ ŋ hii?»[§]

³⁹ Kumaŋ cie ba sie gbãa hũu-ma, Isayi bi waanŋ-ma. U ciera wuɔ: «Diilonŋjo ciera:

⁴⁰ «Mi cie-ba yiriemba,

a ce ba baa ta ba da baa ba yufieŋa-i.

Mi guɔlaa ba añjɔguɔma-i,

a ce ba baa ta ba suɔ nelma yaanŋa-i.

Ku'i cie ba sie gbãa hũu mi nelma-i aa jo mi ji sire-bei ba jarma-na.»^{*}

⁴¹ Isayi naa fara da Yesu bɔbɔima-i ku'i cie u piiye nel daama-i. U waanŋ Yesu maama'i dumaanŋo-na.

⁴² *Yuifu ba yuntaamba famba ferɛ-i, ba fɔŋgũɔ baa hũyãa Yesu nelma-i, ŋga baa kãalã *Farisɛbaa-ba-i wuɔ da ba waŋ-ma, ba ka nyaa-ba *Diilonelhãalãdũŋgu-na.

§ 12:38 Isayi (Ésaïe) 53.1 * 12:40 Isayi (Ésaïe) 6.10

⁴³ Bafamba wulaa, bɔlbɔl nelbiliemba dɔl-ba aa Diilonɔ bigãaŋ-ba.

Yesu jommaŋ-yiingu-i

⁴⁴ Ku huonɔgu-na, Yesu wuɔ tuɔ piiye baa nuɔmba-i da gbagaga wuɔ: «Umaŋ duɔ hũu mi nelma-i, kutieŋo saa hũu mei nelma, u hũyãa umaŋ puɔraa-mi u nelma. ⁴⁵ Da ŋ da muɔŋo-i, ŋ daa umaŋ puɔraa-mi. ⁴⁶ Muɔmi dii ŋaa fitĩnuɔ. Mi juɔ hĩema-na mie umaŋ duɔ hũu mi maama-i, kutieŋo baa tĩe kukulma-na. ⁴⁷ Mi saa jo da mi ji gãŋ baa nelbiliemba-i, mi juɔ da mi ji kor-ba; a ce dumaŋo-na, umaŋ duɔ nu mi nelma-i aa yagar ma hũmelle wuɔsaŋgu-i, mei sa gãŋ baa-yo. ⁴⁸ Umaŋ duɔ cĩna-mie baa mi nelma-i hiere, kutieŋo daa muotieŋo u fereŋ nuɔ tĩ. Miŋ waŋ nelma maŋ baa-yo, ma'i ka gãŋ baa-yo miwaŋo tĩmmaŋ-yiingu-na. ⁴⁹ Hama-i nuɔ-i? Mi sa waŋ mei kusũŋ-maama. Mi To yaa puɔraa-mi, aa miŋ gbĩe mi waŋ mamaŋ hiere, u pigãaŋ-mi baa-ma u fere. ⁵⁰ Aa mi suyaa mie uŋ waŋ mamaŋ baa-mi, ma yaa diyaŋ nelieŋ nuɔŋo-i cicẽlmaŋ-hũmelle-na. A ce dumaŋo-na uŋ waŋ-ma baa-mi dumaa, mi bi waŋ-ma dumei.»

13

Yesu saaraaya u hãalãbiemba gbeini-i

¹ *Kɔrsĩni tĩmmaŋ-ponsaŋgu waa ŋaa bisĩŋ ku temma. Nyuŋgo ku temma-i, Yesu wuɔ suɔ wuɔ u tammaŋ-huonɔgu hii tĩ duɔ kã Tuonɔ wulaa. Bamaŋ waa baa-yo hĩema-na, ba maama taa ma dɔlnu-yuɔ. U dɔlaa-ba a ji hi u tamma. ² Ku isuonɔgu-na, baa tĩena ta ba wuo niiwuoni-i. A ne da huonɔgu faŋgu-na, *Sitãni naa dii-ma tĩ *Yuda huonɔga-na wuɔ u hel Yesu huonɔgu-na. Yuda to yaa Simɔ-Isikaro-i. ³ ŋga Yesu wuɔ suyaa wuɔ fuɔ fere hilaa Diilonɔ-terieŋ-nu jo, aa u ka bir kã u wulaa. Aa tiraa suɔ

wuɔ u To birii weima-i hiere hã-yo. ⁴ Wuɔ sire jukalaanɔuna a hiel u jonɔgoruo-i aa bie kompanɔa nanɔa pɛyɛ u negelle-i. ⁵ Uɔ cie mafamma-i, wuɔ bie bɔnkɔngu a dii hũmma tuɔ saara u *hãalãbiemba gbeini-i aa tuɔ hurrenie baa kompanɔa maɔ u negelle-na. ⁶ Uɔ kaa hi Simɔ-Pier, Simɔ-Pier wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Itie, naɔ sie gbãa saara mei gbeini-i.»

⁷ Yesu wuɔ: «Pier, miɔ ceɔ kumaɔ daaku-i ɔ sie gbãa suɔ ku yuɔngu-i nyuɔngu-i-na, ɔga yiɔngu dii baa yiɔngu ɔ ka suɔ-ku.»

⁸ Pier wuɔ: «Mi sie sie aa yaɔ nuɔ ɔ saara mi gbeini-i!»

Yesu wuɔ: «Da ɔ saa yaɔ mi saara-nie, ɔ suɔ kerre ɔ nuɔngu sɔ baa-mi weima-na!»

⁹ Simɔ-Pier wuɔ: «Da ma waa dumaanɔ-na, saara-nie aa ɔ saara baa mi nammu-i baa mi yuɔngu-i hiere.»

¹⁰ Yesu wuɔ: «Umaɔ duɔ ce hũmma-i u ne welewele hiere, u kuɔɔ, u saara u fere ce nie? Mi saa yagar-ma u gbeini. Namaa na kuɔɔ, ɔga na hieroɔ sɔ.» ¹¹ Uu naa suɔ umaɔ ka hel u huɔngu-na ku'i cie wuɔ ba saa koɔ hiere.

¹² Uɔ juɔ saara ba gbeini-i tɔ, wuɔ bie u jonɔgoruo-i dii, aa kã ka tɛna u muntɛnammu-na aa cira: «Miɔ cie kumaɔ nei daaku-i, na suyaa ku yuɔngu-i wei? ¹³ Da na ce na ta na bɔ-mi wuɔ: «Hãalãtie.» Kunie na'a: «Itie.» Ma dɔlaana; na saa kar coima. ¹⁴ Muɔmi maɔ na Tierɔ muɔ baa na hãalãtierɔ muɔ, da mi saara na gbeini-i, namaa na saaya na bi ta na saara na-naa gbeini. ¹⁵ Mi pigãan-na nelma'i. Taa na ce ku yaa-i na hɔlma-na. ¹⁶ Yaan mi waɔ ninsoɔo-i baana: Maacembiloɔo sa maar u yuntieno-i, aa pɔpuɔrbiloɔo sa maar umaɔ puɔraa-yo. ¹⁷ Da kuɔ na saa naa suɔ-ma, fiefie-i-na na suyaa-ma. Da na wuɔ ma hũmelle-i, na yunni dɔlaa.

¹⁸ «Da na da mi piye de-i-na, mi sa gbẽ na hieroŋo. Mi suw miŋ fiela bamaŋ. Ŋga mamaŋ nyegãaŋ Diiloŋ-nelmana, ma gbĩe ma ce. Ma nyegãaŋ wuw: «*Umaŋ taa u wuo baa-mi kaladuwoŋu-na, u birii tuw gãŋ baa-mi.*»^{*}

¹⁹ Mi ka wuwa waŋ-ma baa-na aa ma suw da ma ce; ku yaa da ma ji ce, na ka hũu-ma wuw umaŋ dii gbula u yaa muwoŋo-i. ²⁰ Yaaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Umaŋ duw bel mi pɔpuɔrbiloŋo-i fafamma, kutieŋo bilaa muwmei; aa umaŋ duw bel muwoŋo-i fafamma, u bilaa umaŋ puwraa-mi.»

Yesu firiiye Yuda-i

²¹ Yesuŋ waŋ mafamma-i, u huwoŋa pãŋ kũl. Wuw cira: «Mi sie fuo-ma nei: Na hɔlma-na, unaa ka hel mi huwoŋ-nu.»

²² *Hãalãbieŋ baa bir ta ba ne ba-naa aa ta ba yuu ba-naa wuw: «U gbẽ hai?» ²³ Hãalãbiloŋo maŋ maama-i taa ma dɔlnu Yesu-i ma yaŋ, u waa tĩena u caaŋgu-na.

²⁴ Simɔ-Pier wuw piye baa-yo baa u naŋga, wuw u yuu-yo u gbẽ hai? ²⁵ Hãalãbiloŋ wuw miel cira: «Itie, ŋ gbẽ hai moloŋo-i?»

²⁶ Yesu wuw cira: «Da mi nafiiye *buruo-i hã umaŋ, u yaa-i.» Aa naa bũl buruo-i a nafiiye hã *Yuda-Isikaro.

²⁷ Yudaŋ hũyãa buruo-i, *Sitãni wuw pãŋ sire-yuw. Yesu wuw cira: «Yuda, sire ŋ ce niŋ saaya ŋ ce mamaŋ, baa sere baa-mal!» ²⁸ Bamaŋ waa hiere juwuoterieŋgu-na ba saa suw u nelma yaanŋa-i. ²⁹ Yudaŋ taa u tiera ba gbeiŋa-i, banamba da nie sĩ Yesu taara u ka sãa baŋ saaya ba ce ponsaanŋu-i baa nimaŋ, sisw wuw u ka hã sũntaamba-i biŋkũŋgu. ³⁰ Yudaŋ hũyãa buruo-i dumaŋgo-na, wuw pãŋ sire hel. Ku waa isuwoŋgu.

Taa na dɔl na-naa

* 13:18 Gbeliemaŋ-nalãanŋu (Psaume) 41.10

³¹ *Yudaŋ hilaa, Yesu wuɔ cira: «Fiefie-i-na, nuɔmba daa *Moloŋ-Bieŋo bɔbɔima-i baa Diiloŋo maama-i Moloŋ-Bieŋo-na. ³² [Uŋ cie ba da Diiloŋo bɔbɔima-i yuɔ,] ku sie vaaya, Diiloŋo ka bi ce ba da Moloŋ-Bieŋo maama-i fuɔ-i-na.» ³³ Aa naa cira: «Mi jẽnaaŋ namaa, mi yinni saa tiraa tĩe bɔi na hɔlma-na. Na ka taara-mie na sie da-mi. Miŋ taa mi waŋ mamaŋ baa *Yuifubaa-ba-i, mi waŋ-ma baa namei fiefie-i-na: «Miŋ kãŋ kusuɔŋ-nu, na sie gbãa kã.» ³⁴ Mi ka hã-na nelfelemma aa suɔ ta. Nelfelemma famma yaa daama: Taa na dɔl na-naa. Muɔ miŋ dɔlaa-na dumaa, taa na dɔl na-naa dumei. ³⁵ Da na ta na dɔl na-naa, nuɔmba ka suɔ ku yaa nuɔ-i wuɔ meɪ baan namaa.»

³⁶ Simɔ-Pier wuɔ cira: «Itie, ŋ kã hie?»

Yesu wuɔ cira: «Pier, miŋ kãŋ kusuɔŋ-nu, ŋ sie gbãa kã baa-mi fiefie-i-na, ŋga ŋ ka ta ŋ jo huɔŋ-nu.»

³⁷ Simɔ-Pier wuɔ cira: «Itie, bige-i dii fiefie-i-na aa ŋ'a mi sie gbãa kã baa-ni? Da mi fie'a mi ka ku naŋ maama-na, weɪma sĩ.»

³⁸ Yesu wuɔ cira: «Ŋ ka sie ku meɪ maama-na ninsoŋo wei? Ne! Yaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-ni: Kɔhɔldiefelãŋo sie hi bu, ŋ ka cĩina-mie da i siei wuɔ naŋ sa suɔ-mi.»

14

Da ŋ da Yesu-i ŋ daa Diiloŋo yaa-i

¹ Ku huɔŋgu-na, Yesu wuɔ cira: «Baa na yaŋ na hɔmmu cu. Yaan aa na haa na nanŋa-i Diiloŋo-na baa muɔmina. ² Muntĩenammu bɔi dii mi To dumelle-na. Kuɔ muntĩenammu saa naa waa, mii naa waa hie wuɔ mi ka tigiij muntĩenammu cie-na? ³ Da mi kã ka tigiij na muntĩenammu-i tĩ, mi ka bir ji bie-na na ka tĩena mi caan-nu.» ⁴ Aa naa cira: «Miŋ kãŋ kusuɔŋ-nu na sa bi yaŋ ku hũmelle-i suɔma.»

⁵ Toma wuɔ cira: «Itie, i sa suɔ niŋ kãŋ kusuɔŋ-nu, i ce nie gbãa suɔ ku hũmelle-i?»

⁶ Yesu wuɔ: «Muɔmei hūmelle-i, muɔmei ninsoŋo-i aa muɔmei cicēlma-i. Molo sie gbāa kā mi To wulaa ni kutieŋo saa cor baa muɔ. ⁷ Da na suɔ muɔŋo-i, na ka suɔ mi To-i. Ŋga fiefie-i-na, na suyaa-yo aa na daa-yo.»

⁸ Filipu wuɔ cira: «Itie, da ŋ pigāaŋ-ye ŋ To-i i sie tiraa yuu-ni baa weima.»

⁹ Yesu wuɔ: «Filipu, mi bāaŋgu cuɔ baa-na, aa naŋ waa yogo naŋ sa suɔ-mi! Da ŋ da muɔŋo-i, ŋ daa mi To yaa-i; ku ce nie ŋ'a mi pigāaŋ-na mi To-i? ¹⁰ Ŋ saa hūu-ma wuɔ muɔ baa mi To-i kuuduɔŋgu yaa-i wei? Miŋ waŋ nelma maŋ baa-na, mei huɔya-maama sī. Iŋ yeŋ kuuduɔŋgu baa mi To-i, u'i cieŋ u ferēŋ maacemma. ¹¹ Da mi cira muɔ baa mi To-i kuuduɔŋgu yaa-i, na saaya na hūu-ma wuɔ ninsoŋo. Da kuɔ coima, na sa ne miŋ ceŋ mamaŋ wei? ¹² Yaaŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na, miŋ ceŋ mamaŋ daama-i, umaŋ duɔ haa u naŋga mie, u gbāa ce ma temma. Aa ji da miŋ kāŋ mi To wulaa de-i-na, kutieŋo gbāa ce mamaŋ maaraa daama-i yere. ¹³ Da na cārā bīŋkūŋgu bīŋkūŋgu, aa bī mi yerre-i, mi ka ce-ku hā-na a ce mi To ce bɔi. ¹⁴ Da na cārā kumaŋ aa bī mi yerre-i, mi ka ce-ku hā-na.»

Yesu waŋ u hortieŋo maama

¹⁵ «Da kuɔ mi maama dɔlnu-nei, na ka vaa na fere ta na ce miŋ waaŋ mamaŋ baa-na. ¹⁶ Mi ka waŋ baa mi To-i u hā-na kakāyātieŋo u ji tīe baa-na gbula. ¹⁷ Kakāyātieŋo faŋo yaa *Diiloŋ-Yalle-i; di yaa ninsontieŋo-i. Nelbiliemba sa da-yo, ba sa bi suɔ-yo, a ce dumaŋo-na u sie gbāa jo ba wulaa. Ŋga uŋ yeŋ baa namaŋo-i, na suɔ-yo aa u ka tīe baa-na gbula. ¹⁸ Mi sie ta aa yaŋ-na yombīŋ namaa; mi ka bir jo. ¹⁹ Celle, nuɔmba sie tiraa ta ba da-mi, ŋga namaŋo-i, na ka ta na da-mi. Mi ka tīe gbula aa namaa na ka tīe gbula. ²⁰ Ku yiŋ da ku hi, na ka suɔ wuɔ muɔ baa mi To-i kuuduɔŋgu yaa-i, aa namaa baa muɔŋo-i kuuduɔŋgu

bi yaa-i. ²¹ Umanj duɔ bella mi nelma-i aa tuɔ ce-ma, mi maama dɔlnu u yaa-i. A ne da mi maamanj dɔlnuɗ umanj, kutieŋo maama ka dɔlnu mi To-i aa bi dɔlnu meɪ fere-i, aa mi ka pigāanj kutieŋo-i mi fere.»

²² *Yuda nanjo waa a naara *Yuda-Isikaro-i, fuɔ wuɔ cira: «Itie, bige-i cie ŋ'a ŋ ka yanj nuɔmba namba-i aa pigāanj miemeɪ baa ŋ fere?»

²³ Yesu wuɔ cira: «Mi maama da ma ta ma dɔlnu umanj, u ka tuɔ ce miŋ waanj mamanj. Duɔ tuɔ ce-ma, u maama ka dɔlnu mi To-i. Aa u maanj da ma dɔlnu mi To-i, i ka jo ji har kutieŋo-na. ²⁴ Mi maanj da ma'a ma sa dɔlnu umanj, u sa ce miŋ waanj mamanj. A ne da miŋ waj mamanj baa-na, meɪ kusūŋ-maama sɪ, mi To maama. U yaa puɔraa-mi. ²⁵ Mii dii baa-na yogo aa waj daama-i hiere baa-na. ²⁶ Mi To ka saanj Diiloŋ-Yalle jo meɪ yerreŋ. Di ka kāyā-nei. Di ka jo ji waj ma yaanja-i baa-na hiere aa miŋ waanj mamanj cor hiere, di ka ce ma tĩenu-nei. ²⁷ Mi fẽ na hɔmmu-i, aa mi fẽ-mu meɪ fẽmma. Mi sa fẽ-mu ŋaa nelbiliembanj fẽŋ ba-naa hɔmmu dumaa. Baa na yanj na hɔmmu cu, baa na bi yanj korma ta ma da-na. ²⁸ Ma sɪ mi waanj-ma baa-na miɛ: «Mi ka ta ŋga mi ka bir jo ke?» Da kuɔ mi maama dɔlnu-nei, miŋ kāŋ mi To wulaa, ku saaya ku dɔlnu-nei. Hama-i nuɔ-i? Mi To maaraa muɔŋo-i. ²⁹ Mi walieya waj nel daama-i baa-na ku yaa da ma ji ta ma ce na ka suɔ wuɔ mi waanj ninsoŋo. ³⁰ Miwaanj daayo tieŋo* jo dii mi huonnu; a ce dumaanjo-na, mi sie tiraa da piiye boi baa-na. ŋga u sie gbāa ce bɪŋkūŋgu miɛ. ³¹ Nelbiliemba saaya ba suɔ wuɔ mi To maama dɔlnu-miɛ, aa tiraa suɔ wuɔ mi Toŋ'a mi ce mamanj, mi ce ma yaa-i ku'i cie *Bigārāŋjo tuɔ jo. Siireŋ i halanj bande-i-na!»

* 14:30 Miwaanj daayo tieŋo yaa *Sitāni-i.

15

Yesu dii ñaa eresẽ-tibiinj-kerre

¹ Ku huonngu-na, Yesu wuɔ ji nanj gbānalāan daaku-i baa u *hāalābiemba-i wuɔ: «Muɔmei *eresẽ-tibiinj-kerre-i aa mi To yaa ku tierjo-i. ² Mi negemmu manj sa maanj hiere, u ka kar-mu nanna aa mumanj maanj, u ka jūrã-muɔ a ce mu migāan ta mu manj fafamma. ³ Minj waan nelma manj baa-na, ma migāan-na tĩ. ⁴ Nyaarāan-mie ñaa muɔ minj nyaarāa-nei dumaa. Na suyaa wuɔ negenja manj da ka saa nyaar ka nyu-i-na ka sie gbāa manj de! Kuuduonngu yaa baa namaanjo-i: Da na saa nyaar muɔmi-na, na sie gbāa ce bijnkūfafaanngu.

⁵ «Muɔmei tibiinjgu-i, aa namei ku negemmu-i. Muɔ da mie mii si dii, na sie gbāa ce bijnkūngu. Umanj duɔ nyaar-mie aa muɔmi bi nyaar-yuɔ, kutierjo gbāa ce weima boi. ⁶ Umanj duɔ saa nyaar-mie, ba būul kutierjo-i ka nanna puona ñaa da ba jā negenja-i banj būul-kanj ka nanna dumaa ka kuol ba bie-ka dii-ka dāamu-na caa-ka. ⁷ Ŋga da na nyaar-mie, aa mi nelma waa na hõmmu-na, da na ta na taara kumanj, na cārã-kuɔ, na ka da-ku. ⁸ Da na ta na ce maacenfafamma na hã Diilonjo-i, aa cu mi huon-nu, ku yaa ciej mi To ce boi. ⁹ Mi Toj dōlaa-mi dumaa, muɔmi bi dōlaa namaanjo-i dumei. Tiyāan mi caan-nu mi ta mi ce baa-na. ¹⁰ Minj waanj mananj baa-na, da na ta na ce-ma, na maama ka ta ma dōlnu-mie ñaa muɔ minj cej mi To maama-i mi maama ta ma dōlnu-yuɔ dumaa.»

Yesu hāalābiemba birii u jēnaamba

¹¹ Yesunj waanj mafamma-i, wuɔ cira: «Mi taara na hõmmu fẽ da yogogo mei kaanja temma-i ku'i cie mi ta mi wanj nel daama-i baa-na. ¹² Mi nelma yaa daama: Taa na dōl na-naa ñaa muɔminj dōlaa-na dumaa. ¹³ Neliinj nuɔ da ŋ hūu-ma ku ŋ jēnaamba maama-na, nelnyul

hamu-i dii ji maar mufammu-i? ¹⁴ Miŋ waan̄ maaŋ baa-na, da na ce-ma, na ka ce mi jēnaaŋ namaa. ¹⁵ Mi sa tiraa mi bī-na maacembieŋ namaa, mi bī-na mi jēnaaŋ namaa. Hama-i nuo-i? Maacembiloŋo sa suo u yuntieŋo kusūŋgu-i. A ne da namaaŋo-i, mi Toŋ waan̄ maaŋ baa-mi hiere, mi waan̄-ma baa-na. Terieŋgu fan̄gu-na, mi sie gbãa bī-na mi maacembieŋ namaa. ¹⁶ Ku saa ce ŋaa namei fiɛlaa muo, muomei fiɛlaa namaa aa puor-na wuo na ka ce maacenfafamma aa na yaŋ na maacemma da belle, ku yaa da na cārã bīŋkūŋgu bīŋkūŋgu mi To wulaa aa bī mi yerre-i u ka hã-na baa-ku. ¹⁷ Ŋga miŋ taaraŋ kumaŋ na wulaa, ku yaa daaku: Taa na dɔl na-naa.»

Nelbiliemba bigãaŋ Diiloŋo-i

¹⁸ «Da na da nelbiliemba bigãaŋ-na, na saaya na suo wuo ba bigãaŋ muomei igēna. ¹⁹ Kuɔ na waa baa-ba, baa naa dɔl-na wuo bafamba baan̄ namaa. Ŋga mi fiɛlaa namaaŋo-i hiel-na ba hɔlma-na; bafamba baan̄ namaa sī, ku'i cie ba bigãaŋ-na. ²⁰ Yaan̄ mi nel daama ta ma tīenu-nei: «Maacembiloŋo sa maar u yuntieŋo-i.»* Da ba huol mi yaan̄-na, ba ka bi huol namaa na yaan̄-na. Da ba nu mi nuŋgu-i, ba ka bi nu namaa kūŋgu-i. ²¹ Ba ka ce mafamma-i mei maa-na. Baŋ'a ba saa suo umaŋ puɔraa-mi, ku'i cie. ²² Kuɔ mi saa naa jo ji piiye baa-ba, molo naa saa cāl-ba. Ŋga de-i-na, ba sie gbãa da äntaalãmma.»

²³ «Umaŋ duo bigãaŋ muoŋo-i, kutieŋo bi bigãaŋ mi To-i. ²⁴ Miŋ cie himma maŋ ba daa-ma. Aa ba suyaa wuo molo sie gbãa ce ma temma. Kuɔ ba saa naa da-ma, molo naa saa cāl-ba. Ŋga ba daa-ma aa cor ta ba bigãaŋ-mi baa mi To-i hiere. ²⁵ Na saa da! Maaŋ nyegãaŋ ba

* ^{15:20} Niεŋ Matie 10.24; Nsãa 13.16.

*ãnjĩnamma-na, ma'i saa ce daama-i wei? Ma nyegãaŋ wuɔ: <Ba bigãaŋ-mi gbãŋgbãŋ.>†

²⁶ «Mi To uŋ ka hã-mi kakãyãtieŋo maŋ mi saaŋ-yo hã-na, u yaa ninsontieŋo-i. Duɔ jo, u ka piye mi maama-i tũnu nuɔmba-i. ²⁷ Aa namaa fere-i, iŋ waa baa i-naa dii ku domma-na, na ka bi ce mi siertaŋ namaa.

16

Diilonŋ-Yalleŋ ka jo ji ce mamaŋ

¹ «Mi sa taara ku ji nuɔl-na Diilonŋ-hũmelle-na ku'i cie mi ta mi waŋ daama-i hiere baa-na. ² Ba ka nyaa-na *Diilonelhãalãdũnni-na. Aa yiingu dii baa yiingu, bamaŋ ji taa ba ko-na, ba ka da nie sã ba cãa Diilonŋo'i dumaŋŋo-na. ³ Baŋ'a ba saa suɔ mi To-i baa mei fere-i hiere, ku'i ka dii-ba mafamma cemma-na. ⁴ Kumaŋ cie mi wuɔya ta mi waŋ-ma baa-na, mi taara da ma ji ta ma ce, na suɔ wuɔ mi waŋ-ma baa-na cor tĩ. Mii naa waa na caaŋ-nu ku'i cie mi saa waŋ-ma baa-na dii ku domma-na. ⁵ De-i-na, mi ta da mi kã umaŋ puɔraa-mi u wulaa, aa molo saa da duɔ yuu-mi wuɔ: <Ŋ kã hie?> ⁶ Mi suyaa mie miŋ waŋ mamaŋ baa-na daama-i, ma'i saa dɔlnu-nei. ⁷ A ne da mi waŋ ninsɔŋo yaa baa-na. Da mi ta, ku ka kãyã-nei. Na saa da, da mi saa ta, kakãyãtieŋo sie gbãa jo. Fuɔ mi kã ka hi aa saŋ-yo hã-na. ⁸ Duɔ jo, u ka pigãaŋ nelbiliemba-i wuɔ ba piera ãmbabalma kũŋgu-na, ba piera viisĩnni kũŋgu-na aa pira Diilonŋ-berru kũŋgu-na. ⁹ Baŋ'a ba saa hũu mei nelma-i, ku'i pigãaŋ ãmbabalma-i. ¹⁰ Aa miŋ kãŋ mi To wulaa, na sie tiraa da-mi, ku'i pigãaŋ viisĩnni-i. ¹¹ Aa miwaanŋ daayo tieŋo* yuŋ-maamaŋ fielaanu tĩ, ku'i pigãaŋ Diilonŋ-berru-i.

† 15:25 Gbeliemaŋ-neini (Psaumes) 35.19; 69.5 * 16:11 Miwaanŋ daayo tieŋo yaa *Sitãni-i.

¹² «Nelma bɔi dii yogo mi da mi waŋ-ma baa-na, ŋga da mi waŋ-ma baa-na fiefie-i-na, ma ka mulieŋ-na. ¹³ *Diiloŋ-Yalle da di ji jo, di yaa ninsoŋo tieno-i, di ka kaala ninsoŋ-belle-i baa-na. Di sa ji waŋ difande kusũŋ-maama. Diŋ nuɔ mamaŋ, di ji waŋ ma yaa-i aa bi tũnu-nei mamaŋ juoŋ. ¹⁴ Di ka da mi kusũŋ-maama-i ji piiye tũnu-nei, a ce dumaarŋo-na di ka ce-mi bɔi. ¹⁵ Mi To maama-i hiere mei maama, ku'i cie na da mi ciera di ka da mi kusũŋ-maama-i ji piiye tũnu-nei.»

Yesu tamma saa dɔlnu u hãalãbiemba-i

¹⁶ Kufarŋgu huonŋgu-na, Yesu wuo gbẽ u *hãalãbiemba-i wuo: «Celle na ka naa-mi, aa celle na ka bir da-mi.»

¹⁷ U hãalãbiemba namba ta ba yuu ba-naa wuo: «Nel hama-i temma'i dumandɛ-i: «Celle na ka naa-mi, aa celle na ka bir da-mi»? Aa tiraa cira u kã u To wulaa. ¹⁸ Uŋ gbẽŋ celle maŋ, u yuŋgu yaa wuo nie? I saa suɔ u nelma yaanŋa-i.»

¹⁹ Yesu wuo suɔ wuo ba taara ba yuu-yo. Wuo gbẽ-ba wuo: «Mi waŋ-ma baa-na mie: «Celle na ka naa-mi, aa celle na ka bir da-mi.» Na yuu na-naa ma yaa nuɔ-i wei?

²⁰ Yaanŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Namaarŋo-i na kaa haa na nammu-i na yunninŋ ta na gbu na kaal aa banamba waa ponsaarŋ-nu. Na hɔmmu ka guɔla, ŋga na hɔguɔla ka bir ce hɔfẽlle. ²¹ Cieŋo kusũŋ da ku bel-o, yaanŋa sa waa-yuo. ŋga duɔ ji gbãŋ da u yuŋgu-i, biloŋo fẽ u huonŋga-i a ce u muliema karaanu-yuo. ²² Ku yaa ŋaa namaa kũŋgu-i: Na yammu vãa fiefie-i-na, ŋga yiŋgu dii baa yiŋgu, mi ka tiraa da-na. Da mi ji'a mi da-na, na hɔmmu ka fẽ aa molo cerea u gbãa guɔla-muo. ²³ Ku yiŋ da ku ji hi, na sie yuu-mi baa nelma. Yaanŋ mi waŋ ninsoŋo-i baa-na: Da na cãrã kumaŋ aa bĩ mi yerre-i, mi To ka hã-na baa-ku. ²⁴ Na saa hi cãrã bĩŋkũŋgu yogo aa bĩ mi yerre-i. Cãarãŋ, na ka da, aa da na da, na hɔmmu ka fẽ gbarnu.

²⁵ «Mi waɲ nel daama-i hiere baa-na gbãnciniɲ. Ʒga yiɲgu dii baa yiɲgu, mi sie tiraa ta mi piiye baa-na dumaɲo-na. Mi To u maamaɲ yeɲ dumaa, mi ka bi waɲ-ma baa-na dumei. ²⁶ Ku yiɲgu da ku hi, na ka cãrã Diiloɲo-i aa bĩ mi yerre-i. Mi saa cira mi kaa cãrã Diiloɲo-i hã-na de! Na maama dɔlnu-yuɔ, na gbãa cãrã-yuɔ na fere. ²⁷ Naɲ dɔlaa muɔɲo-i aa hũu-ma wuɔ mi hilaa fuɔ terieɲ-nu'i jo, ku'i cie na maama ta ma dɔlnu-yuɔ. ²⁸ Mi hilaa mi To yaa wulaa-i jo hĩema-na. Fiefie-i-na, mi ka ta hĩema-na bir kã mi To wulaa.»

²⁹ Uɲ waɲ mafamma-i, u hãalãbieɲ baa cira: «Fiefie fuɔ, Ʒ yaɲ gbãncini-i aa ta Ʒ kaala Ʒ nelma-i. ³⁰ I suyaa yende-i-na wuɔ Ʒ suɔ weima-i hiere. Die tie taara die yuuni baa mamaɲ, Ʒ wuɔya suɔ-ma. Terieɲgu fanɲu-na, i hũyãa-ma wuɔ Ʒ juɔ Diiloɲ-jomma.»

³¹ Yesu wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Ma sĩ na'a na hũyãa mi nelma-i fiefie-i-na ke? ³² Ʒga mi tũnu-nei, huɔɲgu naɲgu ka hi, aa ku hii tĩ yeɛ, na ka pisãllã; nelieɲo nelieɲo baa u muɲkãmmu aa yaɲ mi tĩe mi diei yoɲ. Ʒga mi sie tĩe mi diei; mi To dii baa-mi. ³³ Naɲ cuu mi huɔɲ-nu, mi taara na hõmmu fẽ ku'i cie mi ta mi waɲ mafamma-i baa-na. Nelbiliemba ka mulieɲ-na miwaɲ daayo-na, Ʒga vaɲ na fere, mi guɔlaaya ba fõɲgũɔ-i.»

17

Yesu Diilocãrãlle-i

¹ Yesuɲ juɔ piiye tĩ, wuɔ tã u yuɲgu-i dɔɔɔ aa naa cira: «Baba, ku hii. Ce Ʒ Bieɲo ce bɔi, kumaɲ ka ce fuɔ bi ce nuɔ Ʒ ce bɔi. ² Ʒ haa-yo nelbiliemba yuɲ-nu wuɔ u hã u dombũurãamba-i cicẽlma maɲ sa tĩeɲ dede-i. ³ A ne da cicẽlma maɲ sa tĩeɲ dede-i ma yaa a suɔ ninsuɲ-Diiloɲ nuɔɲo-i aa bi suɔ *Koɲkortieɲo muɔmi maɲ niɲ puɔraa-mi. ⁴ Mi cie Ʒ ce bɔi hĩema-na. Niɲ Ʒa naa hã-mi

maacemma maŋ, mi ciε-ma. ⁵ Baba, miŋ ŋa naa waa baa-ni aa miwaanjo suo duo doŋ, niŋ ŋa naa ce mi ce boi dumaa, ce mi ce boi dumei fiefie-i-na.

⁶ «Niŋ fiela a bamaŋ miwaanjo-na hã-mi, mi pigãaŋ-ba ŋ sɪnni-i. Naŋ baamba'i waa, ŋ bir-ba hã muo baa-ba. Ba nuo ŋ nuŋgu-i. ⁷ Ba suyaa fiefie-i-na wuo niŋ hãa-mi mamaŋ hiere, naŋ kusũŋ-maama. ⁸ Niŋ waan mamaŋ baa-mi, mi waan-ma baa-ba. Ba siyaa-ma. Ba suyaa wuo mi hilaa naŋ terieŋ-nu'i jo. Aa ba suyaa wuo nuoŋei puoŋaa-mi. ⁹ Mi cãrã-nie da mi hã-ba. Mi sa cãrã-nie da mi hã nelbiliemba-i hiere de! Niŋ hãa-mi bamaŋ, mi cãrã-nie da mi hã ba yaa-i; naŋ baamba-i. ¹⁰ Mei kũŋgu-i naŋ kũŋgu, aa naŋ kũŋgu-i mei kũŋgu. Mi bɔboima da ba yaa nuo-i. ¹¹ Muo mi sa tiraa mi ye dii miwaanjo-na, mi kã naŋ terieŋ-nu, a ne da bafamba dii-yuo yogo. Baba, cãlmuo sɪ nuo ni maŋ nuo-i, jande, ta ŋ niya-bei ŋ fere baa naŋ fereŋ fõŋgũo; ŋ hãa muoŋo-i u yaa-i. Ku yaa ba ka waa baaduomba ŋaa muo baa muoŋo-i iŋ yeŋ baaduoŋ mie dumaa. ¹² Niŋ hãa-mi fõŋgũo maŋ, miŋ ciε huoŋgu maŋ baa-ba, mi nieya-bei baa u yaa-i. Mi nieya-bei, u diei saa ji balla mi wulaa, da ku saa waa umaŋ naa saaya u balla ŋaa maŋ nyegãaŋ dumaa Diiloŋ-nelma-na.*

¹³ «Fiefie-i-na, mi ka bir kã ŋ wulaa. Mi taara ba hoŋmu fe gbarnu mei kaŋga temma-i, ku'i ciε mi tfe hẽma-na aa ta mi waŋ mafamma-i. ¹⁴ Miŋ waan ŋ nelma-i baa-ba, nelbiliemba bigãaŋ-ba wuo ba sa wuo hũmeduole baa-ba ŋaa muo. ¹⁵ Ku saa ce ŋaa mi cãrã-nie wuo ŋ hiel-ba miwaanjo-na de! Ma'i sɪ. Mi cãrã-nie wuo ŋ ta ŋ niya-bei *Bigãarãŋo baa da suur ba hoŋma-na. ¹⁶ Ba sa wuo hũmeduole baa nelbiliemba-i ŋaa muo. ¹⁷ Naŋ nelma yaa ninsorjo-i. Pigãaŋ-ba baa-ma ba suo-ma aa ta ba cãa

* 17:12 Niεŋ Nsãa sebe-i-na 13.18 baa naaruo-i-na cicaara-i-na.

nuɔnei yonj. ¹⁸ Niŋ puɔraa muɔmi-i dumaa miwaanjo-na, mi bi puɔraa bafamba-i dumɛi miwaanjo-na. ¹⁹ Muɔ mi cãa nuɔnei yonj ba da ba da ninsoŋo-i aa fulnu nuɔnei ta ba bi cãa-ni.

²⁰ «Mi sa cãrã-nie da mi hã bafamba yonj de! Bamaŋ ka nu ba nelma-i aa hũu mi maama-i, mi bi cãrã-nie da mi hã kutaamba-i. ²¹ Baba, mi cãrã-nie wuɔ ŋ yaŋ ba ce kuuduɔŋgu ŋaa muɔ baa nuɔ iŋ yey baaduɔŋ miɛ dumaa. Yaŋ i suurnu i-naa, ku yaa nuɔmba ka suɔ wuɔ nuɔnei puɔraa-mi. ²² Niŋ cie mi ce bɔi dumaa, mi bi cie ba ce bɔi dumɛi, ku yaa ba ka gbãa ce kuuduɔŋgu ŋaa muɔ baa nuɔ iŋ yey kuuduɔŋgu dumaa. ²³ Ku yunŋu yaa daaku: Mi ka waa baa-ba aa ŋ waa baa-mi, ku yaa ba ka gbãa ce kuuduɔŋgu kelkel. Dumaanjo-na, nuɔmba ka suɔ wuɔ nuɔnei puɔraa-mi aa tiraa suɔ wuɔ ba maama dɔlnu-nie ŋaa meɪ maamaŋ dɔlnuŋ-nie dumaa.

²⁴ «Baba, niŋ dɔlaa-mi dumaa aa miwaanjo suɔ duɔ doŋ, mi taara niŋ cie mi ce bɔi dumaa, da mi waa kusuɔŋ-nu, mi dombũurãamba waa mi caaŋ-nu ta ba da-mi. ²⁵ Baba, ŋ faa teu! Nelbiliemba saa suɔ-ni, ŋga meɪ suyaa-ni aa dombũurãamba suyaa wuɔ nuɔnei puɔraa-mi. ²⁶ Mi pigãaŋ-ba ŋ sɪnni-i, aa mi ka cor ta mi pigãaŋ-ba baa-ni, ku yaa niŋ dɔlaa muɔŋo-i dumaa, bafamba ka bi dɔl ba-naa dumɛi, aa muɔ baa bafamba-i i gbonu ce baaduɔŋ miɛ.»

18

Yesu belma hii

(Matie 26.47-56; Marke 14.43-50; Like 22.47-53)

¹ Yesuŋ juɔ cãrã Diiloŋo-i tĩ, wuɔ hel baa u *hãalã-biemba-i a jãal Sedurɔ kaŋgu-i kã bomborma namma-na. Tibinniŋ-suonŋu nanŋu waa terienŋu fanŋu-na, baa kã ka suur-kuɔ. ² Ba taa ba kã terienŋu daaku-na koko; a

ce dumaŋo-na, *Yuda maŋ taa u taara u hel u huonɔ-
na, u taa u suɔ ku saŋgu. ³ Wuɔ sire nyaa ba huon-
nu dii tibinniŋ-suonɔ-na baa sorosibaa-ba-i a naara
*Diilodubuɔ niyataamba namba. *Diilojigãntaamba yun-
taamba-i baa *Farisĩebaa-ba yaa naa hãa-yo Diilodubuɔ
niyataamba-i. Fitĩmbaa-ba waa baa-ba a naara jigãmmu.
⁴ Yesu wuɔ suyaa mamaŋ ka da-yo. Baŋ kã ka hi, wuɔ pie
yuu-ba wuɔ: «Na taara hai moloŋo-i?»

⁵ Baa cira: «I taara Nasaretitaŋ Yesu.»

Yesu wuɔ cira: «Muɔmei.» Yuda maŋ taa u taara u hel u
huonɔ-na, u waa baa-ba.

⁶ Yesuŋ ciera muɔmei terienɔ maŋ nuɔ-i, baa bir baa
ba honni kã ka cii da burɔŋ! ⁷ Yesu wuɔ tiraa yuu-ba wuɔ:
«Na taara hai?»

Baa cira: «I taara Nasaretitaŋ Yesu.»

⁸ Yesu wuɔ cira: «Mi saa cira muɔmei wei? Da na'a
na taara muɔmei, yaŋ bamaŋ daaba kã.» U gbẽ u hãalã-
biemba yaa-i. ⁹ Uŋ ŋa naa waŋ mamaŋ, ma'i sa cien
daama-i wei? Uu naa cira: «Baba, niŋ hãa-mi bamaŋ, u
diei saa balla mi wulaa.»*

¹⁰ A ne da jigãŋga waa baa Simɔ-Pier; wuɔ fa-ka hiel-
ka pãŋ jafũŋ *Diilojigãntaamba yuntienɔ maacembiloŋo
nadietũŋgu-i a yer-ku. Ba taa ba bĩ naacolɔŋo-i Malkusi.

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Pier, dii ŋ jigãŋga-i ka foguonɔ-na!»
Aa naa cira: «Mi To uŋ ciera mamaŋ da-mi, ŋ sa taara ma
da-mi wei?»

¹² Yesuŋ bi waŋ mafamma-i, sorosibaa-ba-i baa ba
yuntienɔ-i a naara Diilodubuɔ niyataamba kã ka bel-o vaa
u nammu-i mu hãi-i-na.

¹³ Belle fande-na, Kayifu yaa waa Diilojigãntaamba
yuntienɔ-i. Baŋ vaa-yo, baa kã baa-yo Kayifu cura yaa
wulaa-i igẽna. Ba taa ba bĩ-yo Ani. ¹⁴ A ne da Kayifu duɔŋo

* 18:9 Niɛŋ 6.39; 17.12.

faŋo yaa naa gbẽ *Yuifu ba yuntaamba-i wuɔ nelduɔŋ duɔ ku a kor nelle-i hiere ku bɔyaa nelle da di muonu.†

*Simɔ-Pier cīnaana Yesu-i
(Matie 26.69-70; Marke 14.66-68; Like 22.55-57)*

¹⁵ Baŋ bilaa Yesu-i ta ba kã baa-yo, Simɔ-Pier baa u nahãalãbilonɔ naŋo-i baa cu ba huon-nu. *Diiløjigãntaamba yuntienɔ taa u suɔ Simɔ-Pier nabentienɔ-i, a ce dumaanɔ-na, baŋ kaa hi Diiløjigãntaamba yuntienɔ cīŋgu-i, *hãalãbilonɔ daa wuɔ kã ka suur baa Yesu-i hiere. ¹⁶ Pier wuɔ yiera fondumelle-na u saa suur. Hãalãbilonɔ daa wuɔ hel piye baa cienɔ maŋ taa u niya dumelle-i aa naa ce Pier suur. ¹⁷ Cienɔ daa wuɔ yuu Pier wuɔ: «Ma sī naacolɔŋ daa u hãalãbilonɔ naŋo'i nuɔŋo-i ke?»

Pier wuɔ cira: «U hãalãbilonɔ sī muɔ de!» ¹⁸ Waanɔŋu waa; *Diiløjigãntaamba yuntienɔ maacembiemba-i baa bamaŋ niyaŋ-yuɔ baa dii dãamu ta ba yiraanɔ. Pier wuɔ kã ka tuɔ yiraanɔ baa-ba.

(Matie 26.59-66; Marke 14.55-64; Like 22.66-71)

¹⁹ Baŋ kãa baa Yesu-i, *Diiløjigãntaamba yuntienɔ wuɔ yuu-yo a kã u *hãalãbiemba yaŋga, baa uŋ wuɔraŋ u waŋ nelma maŋ baa nuɔmba-i ma yaŋga. ²⁰ Yesu wuɔ cira: «Mamaŋ waa mi wulaa, mi piye-mei nuɔmba-i hiere ba yufellenɔ. Mi piye-mei *Diilonelhãalãdũnni-na aa piye-mei *Diilodubuɔ-i-na. *Yuifubaa-ba jãnu ba-naa terni fanni'i nuɔ-i. Mi saa fuo ma diei bei. ²¹ Ma ce nie ŋ ta ŋ yuu-mi? Miŋ piye baa bamaŋ, ba suyaa miŋ waanɔŋ mamaŋ baa-ba; yuu ba yaa-i, ba ka waŋ ma yaanɔŋa-i baa-ni.»

²² Yesuŋ piye dumaanɔ-na, Diiløjigãntaamba yuntienɔ niyatienɔ naŋ wuɔ caa u tũŋgu-i aa naa cira: «Ŋ piye baa Diiløjigãntaamba yuntienɔ yaa de-i-na wei?»

† 18:14 Niɛŋ 11.50.

²³ Yesu wuɔ cira: «Da kuɔ mi cālāa piyemma, pigāaŋ-mi miŋ cālāa kusuɔŋ-nu; ŋga da kuɔ mi saa cāl piyemma, ŋ muyaa-mi hama-i nuɔ-i?»

²⁴ Ani wuɔ yaŋ-yo baa iyiemba-i aa saaŋ-yo hā Kayifu-i baa-yo, u yaa waa Diiløjigāntaamba yuntieŋo-i.

(*Matie 26.71-75; Marke 14.69-72; Like 22.58-62*)

²⁵ Baŋ taa baa Yesu-i ta ba kā Kayifu terieŋgu-na, Simɔ-Pier wuɔ tīena dii dāntorre-na. Naacolŋo naŋ wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ma sī naacolŋ daa u *hāalābiloŋo naŋo'i nuɔŋo-i ke?»

Pier wuɔ cira: «U hāalābiloŋo sī muɔ de!»

²⁶ *Diiløjigāntaamba yuntieŋo maacembiloŋo naŋo waa, ba kuuduɔŋgu'i baa Pieryŋ jafāaŋ umaŋ tūŋgu-i yer-ku. Fuɔ wuɔ cira: «Ma sī mei daa nuɔ baa naacolŋ daayo-i tibinniŋ-suonŋu-na ke?» ²⁷ Pier wuɔ tiraa hel-kuɔ wuɔ coima, fuɔ sī. Kəhəldīelāŋ wuɔ doŋ tuɔ bu.

Ba kaa baa Yesu-i fāamaaŋ ba terieŋ-nu

(*Matie 27.1-2,11-31; Marke 15.1-20; Like 23.1-5,13-25*)

²⁸ Cuonŋ kaalaa kāŋkāŋkāŋ, baa naar hel baa Yesu-i Kayifu terieŋgu-na a kā baa-yo ba fāamaaŋo wulaa. Fāamaaŋo faŋo waa *Oromeyieŋo. Baŋ kaa hi, *Yuifu ba yuntaamba saa sie suur fāamaaŋo dumelle-na; wuɔ da ba suur, ba ka guɔla ba fere a ce ba sie gbāa wuɔ *kərsīnni tīmmanŋ-ponsaanŋu niwuoni-i. ²⁹ *Pilati yaa waa fāamaaŋo-i belle fande-na. Wuɔ hel yuu-ba wuɔ: «Na'a naacolŋ daayo cie bige-i?»

³⁰ Baa cira: «Kuɔ u maacemma naa fa, ii naa saa jo baa-yo ji hā-ni.»

³¹ Pilati wuɔ gbē-ba wuɔ: «Biyaanŋ-yonŋ na kā baa-yo na ka ce u āndaanŋu-i namaa cemma.»

Baa cira: «Mie sie gbãa hã-ba hūmelle-i i fere wuɔ ba ko moloŋo.» ³² Yesuŋ ŋa na'a u ka ku kuliŋgu maŋ, ku'i sa juoŋ daaku-i wei?†

³³ Pilati wuɔ bir suur u dumelle-na aa bĩ Yesu-i ji yuu-yo wuɔ: «Nuɔnei Yuifu ba nellentien nuɔŋo-i wei?»

³⁴ Yesu wuɔ cira: «Moloŋo-i waan mi maama baa-ni wei? Sisɔ nan kusũŋ-maama'i?»

³⁵ Pilati wuɔ cira: «Ne niŋ feŋ-min! Ŋ daa muɔ Yuifuyien muɔ wei? Ŋ nelleŋ-baamba'i hãa muɔ baa-ni baa *Diilojigãntaamba yuntaamba-i, ŋ guɔlaaya bige-i ba wulaa?»

³⁶ Yesu wuɔ cira: «Mei nellentesĩnni sa hel hĩema-na bande. Kuɔ ni taa ni hel hĩema-na bande, bamaŋ cuu mi huon-nu baa naa gbãŋ kpelle a hũu-mi Yuifubaa-ba nammu-na. Ŋga mei nellentesĩnni-i miwaan daayo niini si.»

³⁷ Uŋ waan mafamma-i, Pilati wuɔ cira: «Terienŋu fanŋu-na, nellentien nuɔ wei?»

Yesu wuɔ cira: «Nellentien muɔ ŋaa niŋ waan-ma dumaa. Mi juɔ ji hoŋ hĩema-na da mi wan ninsoŋo maama. Uman duɔ cu ninsoŋo huon-nu ŋ da kutieno nu mi nelma-i.»

³⁸ Pilati wuɔ yuu-yo wuɔ: «Ninsoŋo yaa bige-i fuɔ?» Aa naa tiraa hel kã Yuifubaa-ba wulaa ka cira: «Mei saa da kumaŋ cie na'a na ko naacolŋ daayo-i. ³⁹ Ŋga ma diei dii, kumaŋ cien koko, belle belle, da na'a na ce na kɔrsĩnni timmaŋ-ponsaanŋu-i, mi nanna kasobilonŋo diei hã-na. Na taara bende-i mi nanna Yuifu ba nellentienŋo yaa hã-na wei?»

⁴⁰ Baa kaasĩŋ wuɔ: «I sa taara ŋ nanna ufaŋo-i! I taara ŋ nanna Barabasi!» A ne da Barabasi fanŋo waa cuoyuo.

† 18:32 Niien 12.32-33.

19

Pilati hãa-ba hũmelle-i wuɔ ba ko Yesu-i

¹ Maŋ juɔ waa dumaanjo-na, *Pilati wuɔ cira ba jo baa Yesu-i ji muo-yo. ² Sorosibaa baa ce huɔni a sũ nyantuoluo dii u yungu-na. Aa naa bi dii jonjorbuɔ hã-yo ce-yo ŋaa nellentienjo. Jonjorbuɔ faŋo waa dãa-wuonjo. ³ Baŋ cie mafamma-i, baa ta ba piɛ ba jaal-o. Umanj duɔ piɛ, wuɔ: «*Yuifu ba nellentie, mi jaalaa-ni.» Aa caa u tũnggu-i.

⁴ Pilati wuɔ tiraa hel waŋ baa-ba wuɔ: «Mi ka ce ba hel baa-yo jo baa-yo, ku yaa na ka suɔ wuɔ mei saa da kumanj cie na'a na ko-yo.» ⁵ Aa naa bi ce ba hel baa Yesu-i baa huɔni-nyantuoluo-i u yungu-na a naara jonjorbuɔ-i u nuonju-na. Baŋ juɔ baa-yo, Pilati wuɔ cira: «U yaa daayo!»

⁶ *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa *Diilodubuɔ niy-ataaŋ baŋ juɔ'a ba ne da Yesu-i, baa pãŋ donj ta ba kaasĩŋ wuɔ: «Gbu-yo *daaŋ-nu! Gbu-yo daaŋ-nu!»

Pilati wuɔ cira: «Kãaŋ na ka gbu-yo na fere; mei saa da kumanj cie na'a na ko-yo.»

⁷ Yuifubaa baa cira: «U cie u fere Diilonj-Bienjo; a ne da a saa baa mie *ãnjĩnamma-i, fuɔ temma-i i saa saaya i yaŋ-yo, i gbĩɛ i ko-yo.»

⁸ Baŋ waan mafamma-i, Pilati holle pãŋ caar. ⁹ Wuɔ bir suur baa Yesu-i ka yuu-yo wuɔ: «Naŋ hel hie?» Yesu saa seŋ sũnuŋgu yuɔ.

¹⁰ Pilati wuɔ cira: «Ŋ fiinaaŋ muɔmei nuɔ-i wei? Ŋ saa suɔ wuɔ mi gbãa nanna-niɛ, mi gbãa bi ce ba gbu-ni *daaŋgu-na wei?»

¹¹ Yesu wuɔ cira: «Kuɔ Diilo saa naa hã-ni baa ku fõŋgũɔ-i, nii naa saa gbãa ce biŋkũŋgu muɔmi-na. Terienju fangu-na, umanj juɔ baa-mi ji hã-ni, fuɔ cãlmuɔ maaraa naŋ wuonjo-i.» ¹² Pilatiŋ nuɔ nel daama-i wuɔ pãŋ tuɔ taara u nanna Yesu-i. Yuifubaa baa sire ta ba kaasĩŋ

wuɔ: «Da kuɔ naŋ j̄eŋo s̄i *j̄amatigi-i, nanna-yuɔ! Uman̄ duɔ ce u fere nellentien̄o, j̄amatigi biḡaar̄aŋo!»

¹³ Baŋ piiye dumaŋo-na, Pilati wuɔ tiraa hel baa Yesu-i k̄a baa-yo terien̄gu naŋgu-na ba b̄i-ku «Gabata» ebirem̄ma-na. F̄aamaŋo t̄iena kusuɔŋ-nu'i u ger. Baŋ k̄aa, wuɔ t̄iena u teterre-na. ¹⁴ B̄aŋgu naa hi yuhuɔŋga-i t̄i, aa *k̄ors̄inni t̄imman̄-ponsaŋgu waa ŋaa bis̄iŋ ku temma. Pilati wuɔ gb̄ẽ Yuifubaa-ba-i wuɔ: «Na nellentien̄o yaa daayo!» ¹⁵ U waŋ mafamma-i ce niẽ? Baa sire ta ba kaas̄iŋ wuɔ: «Ko-yo! Ko-yo! Gbu-yo daaŋ-nu!»

Pilati wuɔ cira: «Na'a mi gbu na nellentien̄o yaa daaŋgu-na wei?»

*Diiløjiḡantaamba yuntaaŋ baa cira: «Da ma hel *Orom̄e ba *j̄amatigi-i-na, nellentien̄o naŋo si dii baa-ye.» ¹⁶ Pilati wuɔ h̄a-ba Yesu-i wuɔ ba ka gbu-yo daaŋgu-na.

Ba taa baa Yesu-i da ba ka ko-yo

(Matie 27.32-44; Marke 15.21-32; Like 23.26-43)

¹⁷ *Pilatiŋ h̄aa-ba h̄umelle-i, baa hel baa Yesu-i nellerehuɔŋga-na k̄a baa-yo baŋ b̄iŋ terien̄gu maŋ ebirem̄ma-na «Golgota-i», ku yuŋgu yaa wuɔ yukoluŋgu. Baŋ ka gbun̄-yoŋ *daaŋgu maŋ nuɔ-i, baa haa-ku h̄a fuɔ fere yaa t̄uu-ku. ¹⁸ Ba k̄aa baa-yo kusuɔŋ-nu'i ka gbu-yo, a naara nuɔmba namba ba h̄ai; un̄aŋo-i k̄otuɔŋ daaku-na, un̄aŋo-i k̄otuɔŋ daaku-na.

¹⁹ Pilati wuɔ nyeḡeŋ haa Yesu yud̄ɔɔ-i-na wuɔ: «Nasaretitaŋ Yesu, *Yuifu ba nellentien̄o.» ²⁰ Ba naŋ gbuu-yo terien̄gu maŋ nuɔ-i, kuɔ sa maa baa nellerehuɔŋga-i, aa ba naŋ nyeḡaaŋ nelma maŋ haa u yud̄ɔɔ-i-na, baa nyeḡaaŋ-ma ebirem̄ma-na, baa lat̄emma-na, baa girekimma-na; a ce dumaŋo-na, Yuifubaa boi baa kalaŋ-ma. ²¹ *Diiløjiḡantaamba yuntaaŋ baa sire k̄a Pilati wulaa ka cira: «Hur Yuifu ba nellentien̄o-i aa ŋ nyeḡeŋ wuɔ: «Naacol̄ŋ daayo ciera u yaa Yuifu ba nellentien̄o-i.»»

²² Pilati wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Minj nyegãaŋ kumaŋ, mi nyegãaŋ ku yaa-i; mi sie gbãa hur-ku aa nyegẽŋ kunanŋu.»

²³ Sorosibaa-baŋ gbuu Yesu-i, baa bie u niidiini-i calnunie sɔmma naa; nelduɔŋo bie sɔmma diei. Aa naa bi bie u jonŋorbuɔ-i. Jonŋorbuɔ daayo-i munŋbommu saa waa-yuɔ; kompaŋga diei duɔŋ dɔrɔ-i-na ji hi cicaara-i.

²⁴ Baa ta ba piiye baa ba-naa wuɔ: «Baa na yaŋ i taalnu jonŋorbuɔ daayo-i, yaŋ i ful tienja i ne umaŋ ka da-yo.» Mamaŋ nyegãaŋ Diilonŋ-nelma-na ma'i sɪ daama-i wei? Ma nyegãaŋ wuɔ: «*Ba calaanu mi niidiini-i ba-naa nuɔ* aa ful tienja bie mi jonŋorbuɔ-i.»*

²⁵ Baŋ gbuu Yesu-i, u nyu waa u caanŋu-na baa u nyu hãaŋo naŋo, a naara Maari maŋ Kulopasi cieŋo-i, baa Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na. ²⁶ Yesu wuɔ ne da u nyu-i baa u *hãalãbilonŋo maŋ maama-i taa ma dɔlnu-yuɔ ba waa yiera ba-naa canninj; wuɔ gbẽ nyuŋo-i wuɔ: «Nnaa, ŋ bieŋo yaa-i.» ²⁷ Aa gbẽ hãalãbilonŋo-i wuɔ: «Ŋ nyu yaa-i.»

Uŋ piiye dumaanŋo-na, hãalãbilonŋ daa u saa bir u huonŋu nyuŋo-na; wuɔ bie-yo u ka tĩena fuɔ terieŋ-nu.

Yesu kuliŋgu-i

(Matie 27.45-56; Marke 15.33-41; Like 23.44-49)

²⁸ Yesuŋ cie mafamma-i, wuɔ ne da mamaŋ waa cemma hiere ma cie. Wuɔ cira: «Hũŋkuɔsĩnni bilaa-mi.»† U waan ma yaa-i a ce mamaŋ nyegãaŋ Diilonŋ-nelma-na ma da ma gbãa ce. ²⁹ Bũnanŋa nanŋa waa terieŋgu-na niisaarni'i naa yuu-ka. Sorosibaa baa dii kãnsaarma niisaarŋ daani-na aa naa ful-ma *isopegboruonŋ-nu kã baa-ma Yesu nunŋu-na. ³⁰ Yesu wuɔ mɔsũnya niisaarŋ daani-i aa naa cira: «Fiefie fuɔ, weima tĩe.» Aa naa bi nisĩŋ u yunŋu-i, u tamma yaa dumaanŋo-na.

* ^{19:24} Gbɛliemaŋ-nalãanŋu (Psaume) 22.19 † ^{19:28} Niɛŋ Gbɛliemaŋ-neini (Psaumes) 69.22 baa 22.16.

Ba fũ Yesu gbugbeinjo-i baa puɔlungu

³¹ Baŋ gbuu Yesubaa-ba-i yiingu maŋ nuɔ-i, ku waa jumayiingu. Ku cuo kaala waa *yitiɛnangu; a ce dumaɔŋo-na, *Yuifu ba yuntaamba saa ta ba taara yitiɛnangu hi Yesubaa-ba-i dii dɔrɔ-i-na. A tiraa naara yitiɛnangu faŋgu waa yibuɔ ba wulaa. Baa kã ka cãrã *Pilati-i wuɔ u yaŋ ba ka kara ba gbeini-i ku yaa ba ka ku donduo ba har-ba aa yitiɛnangu suɔ da ku hi. ³² Pilati wuɔ hã-ba hũmelle-i. Sorosibaa baa kã. Baŋ ŋa naa gbu bamaŋ baa Yesu-i, baa kara dīɛlã-wuɔŋo gbeini-i aa kã ka kara hãalīŋ-wuɔŋo niini-i. ³³ Ba birii ku yaa nuɔ-i da ba kara Yesu niini-i, a da u kuu; a ce dumaɔŋo-na ba saa kara-niɛ. ³⁴ Sorosiyieŋo naŋo yagar fĩ u gbugbeinjo-i baa u puɔlungu-i. Uŋ fũ-yo dumaɔŋo-na, tãŋ maa ta ma hel baa hũmma.

³⁵ Umaŋ nyegãaŋ nel daama-i, u daa-ma nuɔ baa u yufelle, u sa kar u huɔyasanga. Fuɔ fere suyaa wuɔ u waŋ ninsono. U taara na hũu-ma wuɔ ninsono ku'i cie u tuɔ waŋ-ma baa-na. ³⁶ Diilon-nelmaŋ piye terieŋgu maŋ nuɔ-i wuɔ: «*Ba siɛ kanu halle u gboluɔngu diei*»[‡], ma'i saa ce daama-i wei?

³⁷ Aa ma tiraa piye terieŋgu nangu-na wuɔ: «*Ba ka bir ta ba ne baŋ fũ* umaŋ.»[§]

Yesu fuuremma-i

(*Matie 27.57-61; Marke 15.42-47; Like 23.50-56*)

³⁸ Ku huɔngu-na, Yosefu maŋ taa u hel Arimate-i-na, wuɔ kã ka cãrã *Pilati-i aa duɔ ka har Yesu-i. Fuɔ bi waa Yesu huɔngu-na, ŋga fuɔ taa u kãalã *Yuifu ba yuntaamba-i, a ce dumaɔŋo-na, u taa u fuo u kũngu-i. Pilati wuɔ hã-yo hũmelle-i u kã ka har Yesu-i. ³⁹ Nikodemu maŋ naa kãa Yesu wulaa isuɔngu nangu-na, wuɔ kã

[‡] 19:36 Helmaŋ-sebe (Exode) 12.46; Gbeliemaŋ-nalãaŋgu (Psaume) 34.21 [§] 19:37 Sakari (Zacharie) 12.10

ka naara-yuɔ. Nikodemu wuɔ guɔlaa *miir-namma baa alowesi*-namma a kã. Ma yoyondoŋ maa yuu kilobaa komorre baa cĩnciel temma. ⁴⁰ Baa kãyã ba-naa ba hã-i-na a tiil kulonjo-i baa natikolo-naŋ daama-i aa fĩnya-yuɔ. Ba migãaŋ-yo ŋaa Yuifubaa-baŋ bi migãaŋ ba kuumba-i dumaa aa suɔ fuure-bei.

⁴¹ Ba naŋ gbuu Yesu-i kusuɔŋ-nu, tibinniŋ-suonju nangu waa ku caŋgu-na. Tibinniŋ-suonju daaku huɔŋga-na, cĩncorfelende waa, baa sa hi fuure moloŋo die yogo.

⁴² *Yitĩenanguŋ hii tĩ dumaŋo-na, baa kã baa Yesu-i kusuɔŋ-nu'i ka fuure-yuɔ aa da ba da ba fere tigiŋ cie yitĩenangu-i.

20

*Yesu siire hel kuumba hɔlma-na
(Matie 28.1-8; Marke 16.1-8; Like 24.1-12)*

¹ *Yitĩenangu cuo kaala-i-na*, Maari maŋ taa u hel Magidala-i-na, wuɔ sire naar cicãnjãale-na a kã Yesu cĩncorre-na. Tãmpẽbuɔ naŋo naa suuye di nunju-i. Uŋ kãa ka hi, wuɔ da tãmpẽl daade bũmalãa halari. ² Wuɔ bir gũunu baa gbarunju kã ka da Simɔ-Pier baa *hãalãbilonjo maŋ maama-i taa ma dɔlnu Yesu-i. Wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Ba hielaa Itieŋo-i cĩncorre-na, aa i saa suɔ baŋ diyaa-yo kusuɔŋ-nu.»

³ Pier baa hãalãbilonjo daayo-i baa sire ta ba gbar ba kã cĩncorre terieŋgu-na. ⁴ Hãalãbilonjo daa wuɔ gbar ka hi yaŋga Pier-na. ⁵ Uŋ hii, u saa suur, wuɔ yiera aa naa gbĩina tuɔ ne. U nie ku yaa-i a da kompabieŋa† yaa yonjo cĩncorre huɔŋga-na. ⁶ Simɔ-Pierŋ juɔ ji hi, wuɔ cor suur a bi da kompabieŋa jĩena dumande hĩema-na. ⁷ Baa naa ce

* 19:39 Alowesi: Tibiŋgu naŋ yerre-i dumaŋo-na, ba ce natikolo baa-ku. * 20:1 Ku cuo kaala waa jumaansi. † 20:5 Bafamba taa ba fĩnya ba kuumba-i baa kompabieŋa.

kompanja nanja a fɪnya kulonjo yaanja-i, wuɔ da kafanja fiɛŋ jina ka deŋ. ⁸ Hãalãbilonj daayo suɔ suur fiɛfiɛ-i-na. Uŋ suuri ka da-ku dumaanjo-na, wuɔ suɔ hũu-ma wuɔ Yesu siire ninsoŋo. ⁹ Ninsie ninsie, Diilonj-nelmanj waanj mamaŋ wuɔ Yesu naa saaya u sire hel kuomba hɔlma-na, u hãalãbiemba saa naa hi suɔ ma yaanja-i yogo. ¹⁰ Hãalãbieŋ daabanj kaa da-ma dumaanjo-na, baa bir kũŋ.

Yesu caraaya Magidalataaŋ Maari-i

(Matie 28.9-10; Marke 16.9-11)

¹¹ *Hãalãbieŋ daabanj taa, Maari wuɔ yiera cĩncorre nunju-na tuɔ kaal. Uŋ kaal, wuɔ ji gbĩina wuɔ fuɔ ne cĩncorre huonja-i; ¹² a da bige-i daaku-i? *Dɔrɔpɔwɔrbiemba hãi baa jonjorpielmba. Ba tĩenaana banj ŋa naa galla Yesu-i kusuonj-nu: Unanjo-i u yunjunj waa kusuonj-nu, unanjo-i u gbeiniŋ waa kusuonj-nu. ¹³ Dɔrɔpɔwɔrbiemba yuu-yo wuɔ: «Bige-i ciɛ ŋ ta ŋ kaal?»

Maari wuɔ cira: «Ba hielaa mi Tienjo-i aa mi saa suɔ banj diyaa-yo kusuonj-nu.»

¹⁴ Wuɔ u miel ne ku yaa-i a da Yesu-i u huonju-na, ŋga u saa suɔ wuɔ u yaa-i; ¹⁵ u daa niɛ sĩ banj fuuriye Yesu-i suonju manj nuɔ-i kutienjo yaa-i.

Yesu wuɔ cira: «Cienj nuɔ, bige-i ciɛ ŋ ta ŋ kaal? Ɔ taara hai moloŋo-i?»

Wuɔ cira: «Naacolj nuɔ, da kuɔ nuɔnei biyaa-yo, pigãan-mi ninj jĩena-yuɔ kusuonj-nu mi ka biɛ-yo.»

¹⁶ Yesu wuɔ cira: «Maari!»

U mielãa ku yaa-i a suɔ suɔ-yo. Wuɔ piye ebiremna-na wuɔ: «Araabuuni!» Ku yunju yaa wuɔ: Hãalãtie.

¹⁷ Yesu wuɔ cira: «Baa bella-miɛ! Mi saa hi nyugũŋ kã mi To wulaa yogo. Mamaŋ dii cemna: Kã ŋ ka wanj baa mi baamba-i wuɔ miɛ mi nyugũŋ kã mi To wulaa, u yaa namaa bi To. Mi kã mi Diilonjo wulaa, u yaa namaa bi Diilonjo.»

¹⁸ Maari wuɔ bi ta ka tĩnu hãalãbiemba-i wuɔ u daa Itienjo-i, aa bi waŋ uŋ puɔraa-yo baa mamaŋ.

Hãalãbiemba daa Yesu yufelle

(Matie 28.16-20; Marke 16.14-18; Like 24.36-49)

¹⁹ Yinduɔŋgu faŋgu dãnambãaŋgu-na, *hãalãbiemba tigiin ba-naa dũŋgu naŋgu-na aa naa gbonu-kuɔ ba ferɛŋ nuɔ. Ba taa ba kãalã *Yuifu ba yuntaamba-i ku'i cie baa gbonu-kuɔ ba ferɛŋ nuɔ. Ba juɔ'a ba ne da Yesu-i ba hɔlma-na. Wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Tĩyãaŋ dei!» ²⁰ Uŋ waaŋ mafamma-i, wuɔ pigãaŋ-ba u nammu-i baa u gbugbeinjo-i. Hãalãbiembaŋ daa-yo, ba hɔmmu gbuu pãŋ fẽ da yogogo. ²¹ Yesu wuɔ tiraa cira: «Tĩyãaŋ dei!» Aa naa cira: «Mi To uŋ puɔraa-mi dumaa, muɔ mi bi puɔr-na dumei.»

²² Uŋ waaŋ mafamma-i, wuɔ hul fafalmu dii-bei aa naa cira: «Mi hãa-na *Diilorŋ-Yalle yaa-i. ²³ Da na pir bamaŋ ãmbabalma-i, ma ka pir, ŋga da na saa pir bamaŋ maama-i, ma ka tĩe ba yunni-na.»

Toma daa Yesu yufelle

²⁴ *Hãalãbiembaŋ daa Yesu-i, Toma maŋ ba naŋ bĩŋ-yoŋ Pĩebaa-ba-i u saa waa. ²⁵ U nabaamba kã ka tĩnu-yuɔ wuɔ ba daa Itienjo-i. Toma wuɔ cira: «Muɔ da mi saa da heinja fonni-i u nammu-na, da mi saa dii mi niele-i foŋ daani-na, da mi saa dii mi naŋga-i u gbugbeinjo-na, mi cɛraa mi hũu-ma.»

²⁶ Yinni niediei cor, niehãi yiingu-na, hãalãbiemba tiraa tigiin ba-naa duduɔŋgu faŋgu-na. Toma waa baa-ba kufangu-i. Baa gbonu dũŋgu-i ba ferɛŋ nuɔ. Ba juɔ'a ba ne tiraa da Yesu-i ba hɔlma-na. Wuɔ gbẽ-ba wuɔ: «Tĩyãaŋ dei!» ²⁷ Aa naa cira: «Toma, jo baa ŋ niele-i bande. Ne mi nammu-i. Dii ŋ naŋga-i mi gbugbeinjo-na ŋ ne. Baa ce ŋ hɔmmu-i mu hãi; hũu-ma wuɔ muɔmei!»

²⁸ Toma wuɔ cira: «Nuɔnei mi Tierɔ nuɔ, nuɔnei mi Diiloŋ nuɔ!»

²⁹ Yesu wuɔ cira: «Ŋ daa mi yufelle ku'i ciɛ ŋ hũu-ma; yaŋ mi tũnu-niɛ: Bamaŋ da ba saa da mi yufelle aa hũu-ma, kutaamba yunni dɔlaa.»

³⁰ Yesu ciɛ gberɛ-weima namma u hãalãbiemba hɔlmana aa ma saa waŋ sebe daayo-na. Gberɛ-weima famma bi ciinu. ³¹ Ŋga mamaŋ nyegãaŋ daama-i, ma nyegãaŋ wuɔ na suɔ aa hũu-ma wuɔ Yesu yaa *Konkortienjo maŋ Diiloŋ uŋ saaŋ-yo, u yaa Diiloŋ-Bierjo-i. Aa da na hũu u nelma-i, na ka da cicɛlma maŋ sa tĩɛŋ dede-i fuɔ barguɔ yaa nuɔ-i.

21

Hãalãbiemba tiraa da Yesu-i

¹ Ku huɔŋgu-na, Yesu *hãalãbiemba namba tiraa dayo dii Tiberiyadi dalanga-na. Baŋ daa-yo dumaa ku yaa daaku: ² Simɔ-Pier, baa Toma maŋ ba naŋ biŋ-yoŋ Pĩebaa-ba-i, ba waa yiŋgu naŋgu-na baa ba-naa, a naara Natanayel maŋ taa u hel Kana nelle-na dii *Galile mara-i-na, baa Sebede bepuɔmba-i a naara hãalãbiemba namba ba hãi. ³ Simɔ-Pier wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Mɛi taara da mi ka naŋ juɔŋo.»

Baa cira: «Mie fɛrɛ-i i ka kã baa-ni.» Ba taa ku yaa-i, ku waa isuɔŋgu, kã ka suur beŋo-na a naŋ juɔŋo-i da suu, ba saa da biŋkũŋgu bel.

⁴ Kuŋ juɔ ta ku kaala huɔŋgu maŋ nuɔ-i, baa da moloŋo naŋo yieraaya bomborma-na; ŋga ba saa suɔ wuɔ Yesu yaa-i. ⁵ Yesu wuɔ cira: «Mi jẽnaaŋ namaa, na daa bel wei?»

Baa cira: «I saa da biŋkũŋgu.»

⁶ Yesu wuɔ cira: «Naaŋ juɔŋo-i na nadiɛyanga-i na ka da.» Baa bi naŋ juɔŋo-i a bel titiraamba-i juɔŋo yu tuɔ yar-ba famma. ⁷ *Hãalãbiloŋo maŋ maama-i taa ma dɔlnu Yesu-i u waa. Fuɔ wuɔ gbɛ Simɔ-Pier wuɔ: «Itienjo yaa-i!»

Simɔ-Piery nuɔ mafamma-i, uu naa hiel u jonjoruo-i, wuɔ pãŋ bie-yo dii-yo aa naa tie suur hũmma-na. ⁸ U nabaan̄ baa fa titiraan̄ daaba-i kã baa-ba bomborma-na baa beŋo-i. Ku saa naa gbãa maa dumaa, metiribaa komuɔŋa ndii temma.

⁹ Baŋ huɔlaa, baa da dãamu baa teterienjo mu dɔrɔ a naara *buruo. ¹⁰ Yesu wuɔ cira: «Naŋ bilaa titiraamba maŋ, juɔŋ baa banamba bande.» ¹¹ Simɔ-Pier wuɔ suur beŋo-na a fa juɔŋo-i hel baa-yo bomborma-na. Uu naa yu baa tetekãŋkarɛiŋa. Ba waa komuɔŋ-niehãi baa cĩncieluo titiraamba siei juɔŋo-na. Baŋ fie ciinu dumaanjo-na, juɔŋo saa kar. ¹² Yesu wuɔ cira: «Juɔŋ na ji wuo niiwuoni-i.» Hãalãbieŋ baa pãŋ suɔ wuɔ Itienjo yaa-i, ŋga hai ka sie yuu-yo? ¹³ Yesu wuɔ pie a bie buruo-i bũlnu-yuɔ hã-ba; aa naa bi hã-ba titiraamba-i.

¹⁴ Yesuŋ siire hel kuomba hɔlma-na, u caraaya u hãalã-biemba-i i siei yaa de-i.

Yesu yuu Pier a ka hi u beyufienja-i

¹⁵ Baŋ juɔ wuo niiwuoni-i tĩ, Yesu wuɔ cira: «Simɔ, Nsãa bieŋ nuɔ, mi maama dɔlnu-nie a yan̄ daaba-i wei?»

Simɔ wuɔ sie wuɔ: «Ũu.» Aa naa cira: «Itie, naŋ fere ŋ suyaa wuɔ ŋ maama dɔlnu-mie.»

Yesu wuɔ cira: «Bel mi dombũurãamba-i* dei.» ¹⁶ Aa naa tiraa cira: «Simɔ, Nsãa bieŋ nuɔ, mi maama dɔlnu-nie wei?»

Simɔ wuɔ sie wuɔ: «Ũu.» Aa naa cira: «Itie, naŋ fere ŋ suyaa wuɔ ŋ maama dɔlnu-mie.»

Yesu wuɔ cira: «Ta ŋ ne mi dombũurãamba-i.» ¹⁷ Aa naa tiraa yuu-yo ku yu u beyufienja-i wuɔ: «Simɔ, Nsãa bieŋ

* 21:15 Dombũurãamba-i: Ku birii a saanu baa cerma. Girekimma-na ba bĩe-ba tũmbiemba. Bamaŋ hũyãa Yesu maama-i u taa u hinu u bĩ-ba u tũmbiemba. Nieŋ sap. 10.

nuo, mi maama dɔlnu-nie wei?» Simo huonj kaa pãnj du baa Yesu-i, wuo u cie nie tuo yuu-yo i sa-i-siei dumaano-na. Wuo cira: «Itie, nj suo nelma-i hiere, aa nj suyaa kerre wuo nj maama dɔlnu-mie!»

Yesu wuo cira: «Bel mi dombuurãamba-i dei.» ¹⁸ Aa naa cira: «Yanj mi yanj ninsonjo-i baa-ni: Nij na naa waa naacolonj nuonjo-i, nj taa nj pẽyẽ nj negelle-i nj fere, aa terienjgu manj dolaanu-nie nj kã kusuonj-nu'i; njga da nj ji vãa, nj ka tetenj nj nammu-i ba pẽyẽ nj negelle-i hã-ni, aa nij'a nj sa taara nj kã kusuonj-nu, ba kã baa-ni kusuonj-nu'i.» ¹⁹ Yesu piiye andaanj daaku-i duo pigaanj Pierj ka ku kuliingju manj a ce Diilonjo ce boi. Unj waanj mafamma-i, wuo gbẽ-yo wuo: «Suur mi nallu-na.»

²⁰ Pier wuo u miel ne ku yaa nuo-i, a da *hãalãbilonjo manj maama-i taa ma dɔlnu Yesu-i ma yanj ba huonjgu-na. Hãalãbilonjo faño yaa naa yuu Yesu-i jukalaangju-na wuo: «Itie, nj'a hai ka hel nj huonjgu-na?» ²¹ Pierj daa-yo dumaano-na, wuo cira: «Itie, daa fuo, hama-i ka da-yo?»

²² Yesu wuo cira: «Da mi fie cira u tãe ji hi mi birma-i ma hii nuo baa bige-i? Nuo suur mi nallu-na.» ²³ Nel daa maa sire gbuo terni-i hiere wuo hãalãbilonj daayo sie ku. A ne da Yesu saa yanj mafamma; u ciera: «Da mi fie cira u tãe ji hi mi birma-i ma hii nuo baa bige-i?»

²⁴ Hãalãbilonjo faño yaa daa nel daama-i aa nyegẽnj-ma, aa i suyaa wuo u saa kar u huoyasanga.

²⁵ Yesu cie nelma boi. Die i bie-ma ma yunj-nu hiere nyegẽnj-ma manj cie dumaa, mei huonj-na, sebebaa-ba famba sie gbãa suur miwaanjo-na.

Diilon-nelma Tobis̄felenni New Testament in Cerma (UV:cme:Cerma)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cerma

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cerma

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22
